

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Bc. Filip Mihula

**Komparativní analýza krajských volebních programů relevantních
politických stran v Královéhradeckém kraji v letech 2008–2016**

Diplomová práce

Olomouc 2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Komparativní analýza krajských volebních programů relevantních politických stran v Královéhradeckém kraji v letech 2008–2016* vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne.....

.....

Filip Mihula

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat doc. PhDr. Vlastimilu Fialovi, CSc. za vedení této diplomové práce. Rovněž bych chtěl srdečně poděkovat mojí rodině za neutuchající podporu během celého studia.

Obsah

Úvod	8
1. Programatika politických stran	13
1.1 Základní terminologie	13
1.2 Klasifikace programových dokumentů v politické vědě	15
1.3 Funkce programů politických stran	17
1.4 Role témat ve stranické soutěži	18
1.5 Evropeizace programů politických stran	20
1.6 Problematika krajských předvolebních programů	21
1.7 Prostředky k analýze dat z volebních programů	22
1.7.1 Kódovací schéma skupiny Manifesto Project	23
1.7.2 Další možné techniky k analýze programových dokumentů stran	25
1.8 Metodika práce	26
2. Aréna krajských voleb v letech 2008–2016	27
2.1 Představení regionu	27
2.2 Hlavní aspekty volebního systému do zastupitelstev krajů v České republice	28
2.3 Krajské volby v roce 2008	29
2.4 Krajské volby v roce 2012	34
2.5 Krajské volby v roce 2016	39
3. Analýza vybraných programů politických stran	45
3.1 Volební programy z roku 2008	46
3.1.1 ČSSD	46
3.1.2 Koalice pro Královéhradecký kraj	48
3.1.3 KSČM	49
3.1.4 ODS	50
3.1.5 Synchronní komparace programů z roku 2008	51
3.2 Volební programy z roku 2012	52
3.2.1 ČSSD	53
3.2.2 Koalice pro Královéhradecký kraj	54
3.2.3 KSČM	55
3.2.4 ODS	55
3.2.5 Synchronní komparace programů z roku 2012	56
3.3 Volební programy z roku 2016	56
3.3.1 ANO 2011	58

3.3.2 ČSSD.....	60
3.3.3 Koalice pro Královéhradecký kraj	61
3.3.4 KSČM.....	63
3.3.5 ODS	63
3.3.6 Synchronní komparace programů z roku 2016	65
3.4 Diachronní komparace vybraných krajských programů z let 2008–2016	67
3.4.1 ČSSD.....	67
3.4.2 Koalice pro Královéhradecký kraj	69
3.4.3 KSČM.....	70
3.4.4 ODS.....	70
Závěr	72
Seznam použitých zdrojů.....	76
Abstrakt.....	85
Abstract	85
Klíčová slova	86
Keywords.....	86

Seznam použitých zkratek

ANO 2011 – Akce nespokojených občanů 2011

ČSSD – Česká strana sociálně demokratická

ČR – Česká republika

ČSÚ – Český statistický úřad

EET – Elektronická evidence tržeb

EU – Evropská unie

FN – Fakultní nemocnice

HDK – Hradecký demokratický klub

IZS – Integrovaný záchranný systém

KDU-ČSL – Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová

KOALICE KHK – Koalice pro Královéhradecký kraj

KSČM – Komunistická strana Čech a Moravy

KVV – Krajský výkonný výbor

LIDEM – Liberální demokraté

MF DNES – Mladá fronta Dnes

MP – Manifesto Project

PS – Poslanecká sněmovna

ŘSD – Ředitelství silnic a dálnic

SNK-ED – Sdružení nezávislých kandidátů – Evropští demokraté

SPD – Svoboda a přímá demokracie

SPO – Strana práv občanů

STAN – Starostové a nezávislí

SÚS – Správa a údržba silnic

SZ – Strana zelených

TOP 09 – Tradice, Odpovědnost, Prosperita 2009

VČ – Východočeši

VPM – Volba pro město

VV – Věci veřejné

Seznam použitých grafů

Graf č. 1: Procentuální volební výsledky úspěšných stran ve volbách do Zastupitelstva Královéhradeckého kraje v roce 2008.....	32
Graf č. 2: Procentuální volební výsledky úspěšných stran ve volbách do Zastupitelstva Královéhradeckého kraje v roce 2012.....	37
Graf č. 3: Procentuální volební výsledky úspěšných stran ve volbách do Zastupitelstva Královéhradeckého kraje v roce 2016.....	43

Úvod

Tématem předkládané diplomové práce je kvalitativní srovnávací analýza krajských předvolebních programů relevantních politických stran a hnutí, jež se v mezidobí let 2008–2016 zúčastnily voleb do Zastupitelstva Královéhradeckého kraje.

Samotným cílem této práce je zjistit, jak výrazně se v průběhu stanoveného období proměnily představené krajské volební programy vybraných politických subjektů a jaká specifická regionální témata pronikala do programů těchto stran napříč politickým spektrem.

Diplomant se rozhodl zabývat uvedenou problematikou zejména z důvodu doposud nedostatečného reflektování programatických aspektů politických stran v lokalitě Královéhradeckého kraje. Pravdou je sice skutečnost, že řada výzkumných týmů se již v minulosti pokusila zaměřit na analýzu předvolebních programů z krajských voleb, ovšem jejich práce se v drtivé většině případů věnovaly celostátnímu charakteru programové vybavenosti stran v návaznosti na průběh předvolebních kampaní a palčivost témat, které měly pro zkoumané volby rozhodující význam. Tudiž regionální specifická témata v jednotlivých krajích autoři povětšinou opomíjejí či maximálně jim věnují z celkové analýzy pouze úzký prostor. Tato diplomová práce se proto bude snažit daný deficit alespoň v teritoriu Královéhradeckého kraje odpovídajícím způsobem zredukovat.

Před samotnou analýzou je však více než potřebné definovat sadu výzkumných otázek, které by měly autorovi napomoci nastínit pomyslné směřování výzkumu. V závěru práce by tyto otázky měly být samozřejmě adekvátně zodpovězeny, potažmo i zhodnoceny.

K výzkumným otázkám diplomové práce patří následující:

- 1. S jakými tématy strany přicházely ve svých předvolebních programech?*
- 2. Jak významně se proměnily programy předem vybraných politických stran ve stanoveném období?*
- 3. Existují specifická krajská témata, které strany reflektují napříč politickým spektrem?*

Zároveň se také autor práce pokusil formulovat několik prediktivních hypotéz, jež budou v průběhu práce ověřovány a v závěru pak potvrzeny, nebo naopak vyvráceny:

- Obsahy programů jednotlivých politických subjektů nejsou na krajské úrovni výrazně diferenciované.*
- Tematické složení programů sledovaných stran se ve stanoveném období proměnilo pouze nepatrně.*
- Specifické regionální téma, které v programech stran rezonovalo ve všech třech analyzovaných volbách je dostavba páteřních komunikací D11 a D35.*

Časově bude diplomová práce pokrývat roky 2008 až 2016. V tomto osmiletém období se celkově odehrála tři krajská volební klání, což je pro účely analýzy vývoje předvolebních programů stran nadmíru dostatečný časový úsek, který autorovi poskytne solidní datovou bázi pro možnou diachronní komparaci vybraných předvolebních programových dokumentů.

Z názvu práce je již patrné, že bude geograficky orientována výhradně na Královéhradecký region a politické aktéry a strany operující na jeho území.

Typologicky lze diplomovou práci zařadit mezi komparativní případové studie, vycházející z empiricko-analytického přístupu. V textu budou kupříkladu využity metodologické atributy kvalitativní obsahové analýzy, které umožní zachytit a popsat jednotlivá témata v předvolebních programech zkoumaných politických formací. Nezastupitelným a zároveň také neopominutelným prvkem v dané práci bude samozřejmě již dle představených výzkumných otázek, hypotéz a cílů komparativní metoda, konkrétně diachronní a synchronní srovnávací analýza. Obě komparativní metody budou primárně využity v analytickém oddíle diplomové práce. Pomocí synchronní komparace se autor práce nejprve pokusí porovnat vybrané programové dokumenty politických subjektů ze stejných voleb napříč politickým spektrem. Tento postup umožní autorovi zjistit, v jak velké míře se mezi sebou programy po obsahové i formální stránce odlišují. Druhá, diachronní komparativní metoda bude mít za cíl prozkoumat, v jaké intenzitě se programy stran, které uspěly a obdržely mandát ve všech třech analyzovaných volbách proměnily.

Snahou diplomanta je předkládanou diplomovou práci strukturovat maximálně přehledně, aby jednotlivé oddíly na sebe logicky navazovaly. Vyjma úvodu a závěru bude text celkově rozčleněn na tři hlavní kapitoly s několika jejich podkapitolami.

V první, teoretické kapitole bude popsána teorie, klasifikace a funkce stranicko-politických programů. Úkolem dané kapitoly je zejména představit teoretické aspekty programatiky politických stran, specifika krajských předvolebních dokumentů, evropeizaci programů stran, roli témat ve stranické soutěži, rozlišení pozičních a valenčních témat atd. Uvedená kapitola také nastíní směry, jimiž je obecně možné zkoumat politické texty, jelikož zde budou vyobrazeny jednotlivé nástroje a techniky, které již mnoho autorů v minulosti ve svých vědeckých pojednáních aplikovalo do výzkumu, a tedy diplomant může na základě jejich vlastních zkušeností zhodnotit pozitivní, nebo naopak negativní eventuální přínos představených technik do této diplomové práce.

V další, empirické kapitole bude především uceleně vyobrazen historický vývoj voleb do krajských zastupitelstev mezi lety 2008 až 2016. V první řadě však dojde ke stručnému definování Královéhradeckého kraje, jakožto jednoho ze čtrnácti vyšších územních

samosprávných celků ČR. Částečně se také autor v úvodu této kapitoly dotkne i volebního systému do krajských samospráv. Hlavní část daného oddílu se nicméně zaměří na předvolební situaci před každými krajskými volbami, jak z hlediska krajského, tak i celostátního, jelikož mnohdy právě situace a problémy na republikové úrovni znatelně ovlivňují dynamiku vývoje krajských voleb v samotných regionech. Dále autor popíše jednotlivé kampaně relevantních politických stran, a zároveň také jejich volební lídry, potažmo i další „výrazné“ kandidáty, kteří měli jistý vliv na průběh voleb. V závěru každé z podkapitol se pak diplomant zaměří na samotné procentuální volební výsledky úspěšných stran ve zkoumaném regionu s následným popisem povolební spolupráce politických stran a hnutí, jež vedla ke vzniku krajské koalice. Autorovou snahou je v uvedené části co nejpřesněji zachytit komplexní obraz jednotlivých politických stran a aktérů ve stanoveném mezidobí z důvodu pochopení souvislostí, které jsou nepostradatelným zdrojem pro analytickou část práce.

Následující analytická kapitola primárně zacílí na rozbor a komparaci jednotlivých krajských předvolebních programů. Kvůli omezenému rozsahu diplomové práce však dojde k jistým redukčním, které by pochopitelně neměly významným způsobem snižovat hlavní cíle tohoto pojednání. Díky vzrůstajícímu množství úspěšných stran a zároveň logicky s tím i programových dokumentů, budou do analýzy zahrnuty předvolební texty těch subjektů, kterým se podařilo uspět ve všech třech sledovaných volbách do Zastupitelstva Královéhradeckého kraje a pokaždé tak získaly alespoň jeden mandát. Jedinou výjimku bude představovat hnutí ANO 2011, jehož zástupci jsou členy zastupitelstva teprve od roku 2016, ovšem díky drtivému vítězství v posledních zkoumaných volbách pokládá diplomant za více než žádoucí program hnutí do následné analýzy také zakomponovat.

Veškeré poznatky a výsledky budou adekvátně sumarizovány a zhodnoceny v závěru diplomové práce. Konkrétně zde budou zodpovězeny v úvodu formulované výzkumné otázky, následně pak potvrzeny či naopak vyvráceny předem stanovené hypotézy, jež byly v průběhu práce testovány. Dále také použita metodologie či reliabilita literatury. Úkolem diplomanta je zároveň v této části nastínit možná úskalí a limity, kterými se během psaní práce potýkal či nabídnout další směry bádání v této problematice a podobně.

Problematikou volebních programů a jejich analýzou se v politologické obci zabývala již celá řada autorů jak české, tak samozřejmě i zahraniční provenience. Vzhledem k rázu a geografickému vymezení diplomové práce se autor rozhodl inspirovat primárně českými badateli, jelikož jejich výzkumy nabízí postačující metodologický základ, jak je možné práci koncipovat. Navíc dané výzkumy nejlépe reflektují místní stranicko-programatická specifika.

V teoretické kapitole se autor bude pro svůj výzkum inspirovat zejména v odborných publikacích a člancích řešících obecně programatiku politických stran a s ní spjaté problémy. Elementárním zdrojem v teoretické části diplomové práce bude příspěvek *Programatika politických stran*¹ z Politologického časopisu od Petra Fialy a Miroslava Mareše z roku 1998, kteří se jako vůbec první čeští autoři zabývali teoretickým ukotvením programatiky politických stran. V díle rozvádějí tuto teorii s ohledem na vývoj stranických programů v České republice od počátku 90. let a snaží se vysvětlit jednotlivá specifika, jež český stranický systém při tvorbě programů přináší. Kapitola také zohlední poznatky od německého politologa Heino Kaacka, jež svým sborníkovým příspěvkem pojmenovaným jako *Funkce programů stran*² rozlišuje funkce zaměřené svým působením vně strany a funkce zaměřené na působnost uvnitř strany. Mezi první průkopnickou práci, která se v domácí politologické obci zabývala důkladnější analýzou volebních programů českých politických stran můžeme zařadit pojednání Zdenky Mansfeldové *Obsahová analýza volebních programů českých politických stran*³ z roku 2003, která na české podmínky poprvé aplikovala techniku od Manifesto Research Group, jež hodnotí programy stran kvantitativním způsobem.

Empirický oddíl textu bude vzhledem k svému širokému zaměření čerpat z rozsáhlé palety zdrojů. Procentuální volební výsledky z analyzovaných voleb autor získá z webového portálu Českého statistického úřadu *Volby.cz*. Situaci před jednotlivými volbami, jakožto i samotný průběh kampaní a povolební koaliční vyjednávání velice dobře popisují články z regionálních periodik, a to jak v tištěné, tak v elektronické verzi. Zde bude využit například publicistický článek z měsíčníku Krajské noviny Filipa Appla nazvaný *Kraj vede koalice ČSSD a KSČM. Hejtmanem je znovu Franc* pojednávající o tom, jak se v roce 2012 utvořila v Královéhradeckém kraji většinová levicová koalice sociálních demokratů a komunistů. Další obdobný tištěný novinový článek z MF DNES *Volby: dost rychlá jízda* od Michaely Rambouskové popisuje rychlý vznik krajské koalice v roce 2016, kde většina stran obešla vítěze voleb hnutí ANO 2011. V mnoha případech také tato kapitola bude čerpat z odborných publikací, které tradičně analyzují krajské volby z mnoha perspektiv. Jednou z takových je kniha *Krajské volby 2008* od Otto Eibla a kol., jelikož jsou v ní vyčerpávajícím způsobem popsány výsledky, průběh a pozadí krajských voleb v ČR v roce 2008. Další publikací, která analyzuje krajské volby v roce 2008 je kolektivní dílo autorů v čele s Danielem Kunštátem

¹ Publikováno v *Politologickém časopise*, roč. 1998, č. 1, s. 5–20.

² Publikováno ve sborníku *Politické strany v demokracii. Dokumenty a komentáře*. Praha: Konrad Adenauer Stiftung, 1998, s. 25–27.

³ Publikováno ve sborníku *II. Kongres českých politologů*. Praha: Česká společnost pro politické vědy, 2003, s. 470–478.

Krajské volby 2008 vydané CEVRO Institutem. Ovšem v dané knize nejsou kapitoly strukturovány tak komplexně, jako tomu je u „konkurenčního“ díla. Zde diplomant může ke své práci využít pouze předposlední kapitolu, která se částečně zabývá otázkou, jak intenzivně se projevila programová blízkost stran na utváření krajských koalic v roce 2008. V neposlední řadě kniha od Stanislava Balíka a kol. *Krajské volby 2012* reflektuje průběh, vývoj a důsledky krajských voleb z roku 2012, které má diplomová práce v rámci svého časového vymezení zkoumat.

Stěžejním zdrojem v poslední, tedy analytické části diplomové práce budou samotné předvolební programy politických stran a hnutí, jež uspěly v krajských volbách 2008–2016 na území Královéhradeckého kraje. Drtivou většinu programových priorit analyzovaných politických subjektů autor dohledal skrze internetové stránky jednotlivých stran. Zde ovšem v nemalém počtu případů docházelo k situaci, kdy nebyly dané dokumenty dostupné již ani v elektronické podobě. Na první pohled závažnou komplikaci diplomant dokázal vyřešit pomocí internetových archivů *WebArchive.org* a jeho českou obdobou *WebArchiv.cz*, kde převážná část chybějících předvolebních programových priorit stran se dala v plné verzi stále dohledat. Doplnujícím zdrojem, kde bylo možné nalézt dílčí programové priority stran jsou dále také články z regionálních periodik. Jedním z takových článků je příspěvek v měsíčníku *Krajské noviny* od Lukáše Zitky s názvem *Hlavně zlepšit dopravu*, v němž jsou popsány hlavní programová témata stran ANO 2011, KSČM a ČSSD pro volby v roce 2016. Další článek zabývající se programovými prioritami stran tentokrát pro krajské volby 2012 je text od Michaely Rambouskové z regionální přílohy MF DNES nesoucí název *Politici mají jasno: Nechceme plyn ani privatizaci nemocnic* pojednávající o shodě stran v některých závažných krajských tématech jako byl kupříkladu zákaz těžby břidlicového plynu nebo rušení krajských nemocničních zařízení. Obdržené poznatky z analytické kapitoly pak následně mohou být konfrontovány se zjištěními, jež jsou obsažena například v publikaci od Dana Ryšavého a kol. *Na/O kraji: kraje a jejich představitelé 2000–2013*, ve které se nachází kapitola s názvem „Referendum, nebo účet krajským vládám? Volební programy 2012.“ Autoři se zde pokouší identifikovat a charakterizovat obecnější diskurzy, které skrze své volební programy konstruují strany kandidující v krajských volbách v roce 2012. V neposlední řadě také z knihy od Otto Eibla a kol. *Krajské volby 2016*, která jako jedna z mála publikací se pokouší v omezené míře prostřednictvím kódovací knihy od výzkumné skupiny Manifesto Project detekovat tematické složení volebních programů v jednotlivých třinácti krajích.

1. Programatika politických stran

Primárním cílem této kapitoly je vzhledem k tématu práce vytvořit teoretický základ k pochopení významu a fungování programů politických stran. Jedná se o poměrně rozsáhlou oblast politologického výzkumu, kde je autorovou snahou zejména definovat podstatu a hlavní aspekty programů politických stran.

1.1 Základní terminologie

Život ve společnosti je v mnoha ohledech zprostředkovaný skrze texty, což v přeneseném významu znamená, že prostřednictvím textů rozličné povahy vnímáme a nahlížíme na každodenní realitu světa okolo nás. Mezi takové texty lze oprávněně zařadit také programy politických stran, které stejně jako ostatní dokumenty ovlivňují v určité míře myšlení svých potenciálních čtenářů.⁴

Samotná přítomnost programových dokumentů sehrává poměrně významnou roli v politickém dění. Je totiž obecně známo, že tyto programy v žádném případě nejsou zanedbatelnými nositeli řady důležitých informací. A to nejenom směrem k voličům, ale také ke stranické konkurenci či dokonce k členské základně.⁵

Jednotlivé stranické programy samozřejmě také poukazují na světonázorovou orientaci daného politického subjektu, v neposlední řadě napovídají leccos o poctivosti, pečlivosti a nápaditosti jejich tvůrců nebo čtenáři například napomáhají odhadnout, jakým směrem by se mohla ubírat společnost v níž žije, jestliže vybraná strana začne např. participovat v zákonodárných orgánech státu.⁶

Výzkum programů politických stran je dlouhodobě rostoucí oblastí politologického bádání z velké části zaměřené na problematiku stranicko-politických dokumentů. Průkopníky na tomto poli působnosti jsou převážně autoři z americké a německé politologické obce, kteří vypracovali relativně rozsáhlou teorii stranických programů, respektive programatiky politických stran.⁷ Tím byla do značné míry překonána tradice přehlížení programatického definování politických stran, jež byla zapříčiněna zejména klasiky politické vědy Maxem

⁴ VAŠÁT, Petr, ČERMÁK, Daniel. Referendum, nebo účet krajským vládám? Volební programy 2012. In RYŠAVÝ, Dan a kol. *Na/O kraji: kraje a jejich představitelé 2000–2013*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2015, s. 128.

⁵ EIBL, Otto. Volební programy. In BALÍK, Stanislav a kol. *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, s. 69.

⁶ ŠARADÍN, Pavel a kol. *Volby 2002: analýza programů a výsledků ve volbách do Poslanecké sněmovny*. Olomouc: Periplum, 2002, s. 7.

⁷ FIALA, Petr, MAREŠ, Miroslav. Programatika politických stran. *Politologický časopis*, 1998, roč. 1998, č. 1, s. 5.

Weberem, ale snad ještě více Robertem Michelsem, v jehož dílech byly programy bezvýhradně považovány za marginální prvek ve stranické politice.⁸

Vlastní pojem „programatika“, jinak řečeno programatika politických stran, zahrnuje nejen velké množství typů politických programů, které je možno dále analyticky diferencovat, ale také celou oblast teoretickou a metodologickou. Tento odborný výraz je analogický k původní německé terminologii „Programmatik“, kterou v současnosti můžeme zařadit ke standartním pojmům politologického slovníku.⁹

Programy, případně jim podobné texty, jsou často součástí širších celků, obvykle nazývaných jako diskurzy. V této souvislosti diskurz tvoří „významovou reprezentaci světa, která je vyjednávána v procesu sociální interakce.“¹⁰ Diskurzy skrze konkrétní programy na jedné straně odrážejí společenskou situaci v bezprostředním okolí, na straně druhé ji zároveň významně ovlivňují. Odrážejí v případech, kdy reflektují určité události či problémy (například sucho v krajině). Ovlivňují zase v momentech, kdy zprostředkovávají nějaký pohled na svět (kupříkladu občan může začít vnímat nelegální migraci jako bezpečnostní hrozbu). Díky tomu mohou programy také motivovat k určitým akcím (například občan jde volit hnutí Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura).¹¹

Závěrem této části je ovšem velmi důležité zmínit skutečnost, že dle mnoha odborníků na stranickou soutěž dochází v posledních několika letech k částečné „instrumentalizaci“ a odideologizování programové vybavenosti stran¹² a právě díky tomu je potřeba důrazně rozlišovat mezi „strategickou základní koncepcí“, která svým způsobem determinuje jednání politického subjektu, a tzv. „taktickými ústupky“ v programu, jež jsou v rámci propagandistického a reklamního pozadí prvotně zacíleny na veřejnost, ovšem na samotné fungování strany mají zcela minimální vliv.¹³

Vzrůstajícímu trendu pragmatismu a ideologické nevyhraněnosti v programech stran se diplomant dotkne ještě v oddíle zabývajícím se konkrétně krajskými volebními programy, kde jsou právě tyto tendence mnohem více zřetelné.¹⁴

⁸ CHODAK, Szymon. *Systémy politických stran západní Evropy*. Praha: Svoboda, 1966, s. 60.

⁹ FIALA, Petr, STRMISKA, Maxmilián. *Teorie politických stran*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu – Barrister & Principal, 2009, s. 91–92.

¹⁰ VAŠÁT, ČERMÁK: Referendum, nebo účet..., s. 128.

¹¹ Tamtéž.

¹² Týká se to zejména tzv. moderních masových stran.

¹³ FIALA, Petr, STRMISKA, Maxmilián. Stranicko-politické rodiny a ideologické sektory: Příspěvek k diskusi o pojetí rodin politických stran. *Středoevropské politické studie*, 2001, roč. 3, č. 2, s. 6.

¹⁴ EIBL, Otto, GREGOR, Miloš, MACKOVÁ, Alena. Témata předvolebních kampaní v programech stran, jejich outdoorových kampaních a médiích. In BALÍK, Stanislav a kol. *Krajské volby 2012*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 90–91.

1.2 Klasifikace programových dokumentů v politické vědě

V rámci mnohaletých etap politického vývoje se v drtivé většině demokratických zemí ustálilo hned několik různých typů politických programů. Tento fakt lze rozhodně vztáhnout i na současnou polistopadovou éru v České republice. Vypracování přesné typologie programů, případně zařazení všech konkrétních programů do jednotlivých vymezených typů však přináší celou řadu komplikací. Politické subjekty se totiž neřídí žádným inspirativním „vzorem“, který by byly schopny převzít z ustálené politologické teorie. Z tohoto důvodu se často lze setkat s rozmanitou plejádou programových dokumentů, jejichž diferenciaci se projevuje jak v obsahovém, tak i časovém hledisku. V různé intenzitě jsou také v programech precizovány jednotlivé cíle i způsob jejich dosažení.¹⁵

V obecné rovině je však možné politické programy rozdělit na dva základní typy:¹⁶

1. *Exekutivní (governmentální) politické programy*

2. *Programy politických stran*

Exekutivní programy se především zabývají realizací politiky v konkrétních oborových odvětvích (např. v zemědělství, energetice, školství, dopravě) jak na úrovni celostátní, tak i regionální. Jsou součástí teoretické dimenze „policy“, tudíž spadají pod obsahový rozměr politiky. Proto jsou klíčovým prvkem v rámci „policy analysis“, která na ně nahlíží jako na taktické komponenty politiky ve smyslu „policy“. Hlavním úkolem těchto programů je odstranění vyskytujících se rozdílů v jednotlivých sektorech politiky přepracováním elementárních politických strategií do instrumentální, realizovatelné formy. Programatická teorie v tomto případě zkoumá program jako stanovení toho, jak má být konkrétní politický úmysl realizován, resp. kdo konkrétně jej má vykonat atp.¹⁷

Vzhledem k tématu diplomové práce je ovšem pro plánovanou analýzu stěžejní druhý typ politických programů, které představují programy politických stran. Přestože i stranická programatika často zahrnuje výchozí přístupy k řešení společenských problémů, a tedy se také překrývá s dimenzí „policy“, obecně spíše spadá pod oblast „politics“, tj. pod procesuální charakter politiky, protože v rámci stranických programů dochází velmi často k interakcím s jinými stranami, exekutivou, neziskovými organizacemi atp.¹⁸

¹⁵ MAREŠ, Miroslav. Programatika ODS. In BALÍK, Stanislav a kol. *Občanská demokratická strana a česká politika: ODS v českém politickém systému v letech 1991-2006*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006, s. 124.

¹⁶ FIALA, STRMISKA: *Teorie...*, s. 92.

¹⁷ FIALA, MAREŠ: *Programatika...*, s. 6.

¹⁸ FIALA, STRMISKA: *Teorie...*, s. 92.

Programy politických stran lze dále typologicky rozdělit na několik základních forem. Dle uznávaných německých politologů Güntera Olzoga a Hanse-J. Lieseho můžeme stranické programy celkem rozčlenit do čtyřech následujících skupin:¹⁹

1. *Základní programy*
2. *Akční programy*
3. *Volební programy*
4. *Vládní prohlášení*

Základní programy tvoří dle představených autorů konstituční složku programového vybavení stran. Dané dokumenty totiž zahrnují politická stanoviska ke klíčovým otázkám veřejného dění. Rozhodující význam tvoří v základních programech světonázorový fundament politické strany. Jádrem textu jsou definice základních hodnot, za něž se strana zasazuje a všechny ostatní stranické teze by s těmito hodnotami měly být v souladu.²⁰

Akční programy navazují v dlouhodobé nebo střednědobé perspektivě na konkrétní cíle a aktivity ze základních programů, většinou k dílčím oblastem jako je např. zdravotnictví, kultura apod. Akční program je často tvořen jedním tématem nebo řadou aktuálních témat. Pomyslné hranice mezi základními a akčními programy jsou podle autorů nevymezené. V mnohých případech strany syntetizují priority z obou dokumentů, kdy výchozí principy formulované základním programem jsou naplňovány faktickým obsahem v akčním programu.²¹

Volební programy jsou povětšinou záměrně silně emocionálně formulovaným programatickým vyjádřením stran, jež se aktivně podílejí na volebním klání. Časově reflektují pouze aktuální období, aby efektivně reagovaly na témata a problémy, se kterými nejlépe osloví voliče.²² Ačkoliv výzkumy volebního rozhodování u nás i jinde v Evropě vypovídají o tom, že volební programy si přečte jen úzký okruh voličů, zůstává faktem, že se na ně odvolávají političtí aktéři i masmédiá a dostávají se tak k voličům alespoň zprostředkovanou formou.²³

Vládní prohlášení převážně poskytují podrobné informace o politických záměrech stran, jež participují na exekutivě. Tyto specifické dokumenty se mohou týkat veškerých významných

¹⁹ OLZOG, Günter, LIESE, Hans. *Die politischen Parteien in Deutschland*. München: Olzog, 1992. 258 s. Cit. z: FIALA, MAREŠ: *Programatika...*, s. 7.

²⁰ Tamtéž.

²¹ FIALA, STRMISKA: *Teorie...*, s. 94.

²² Tamtéž.

²³ MANSFELDOVÁ, Zdenka. *Obsahová analýza volebních programů českých politických stran*. In DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra, HEROUTOVÁ, Andrea. *II. Kongres českých politologů*. Praha: Česká společnost pro politické vědy, 2003, s. 470.

oblastí chodu státu. Hodnotové ukotvení zde není tolik důležité, důraz je kladen zejména na vládní záměry a opatření v časově vymezeném období.²⁴

1.3 Funkce programů politických stran

Stranické programy plní celou řadu funkcí. Pavel Šaradín tyto funkce rozděluje na dvě základní, a to na *integrační funkci* umožňující voliči soustředit se kolem té strany, která nejlépe zosobňuje jeho názory. Naopak, *funkce dezintegrační* předpokládá, že programová hlediska vymezují tu kterou stranu vůči stranám ostatním.²⁵

Již zmínění němečtí politologové Olzog a Liese označují za nejdůležitější funkce všech typů stranických programů (1.) *orientaci pro politický vývoj*, (2.) *informační pomoc pro voliče*, (3.) *vymezení se proti ostatním stranám* a (4.) *integraci členů*.²⁶

Další německý politolog a zároveň i bývalý politik Heino Kaack sestavil obsáhlejší schéma nejdůležitějších programatických funkcí. V prvním kroku od sebe odděluje jejich vnitřní a vnější působnost, když zmiňuje, že hlavní podstatou stran je na jedné straně působit na veřejnost a na straně druhé utvářet interní stranickou strukturu, přičemž právě stranicko-politické programy sehrávají dle Kaacka v daném procesu významnou úlohu.²⁷

Vnější působení má zejména (1.) *propagační funkce*, zde je úkolem programů stran oslovit potenciální nové členy a dosáhnout rozhodnutí voličů ve prospěch strany. Důležitou roli v tomto ohledu také hraje (2.) *profiláční funkce*, jejímž cílem je dostatečně se vymezit proti ostatním politickým subjektům. Programy mají dále být zdrojem přípravy na konfrontaci s jinými stranami s čímž je spjatá (3.) *agitační funkce*. Poslední funkce působící na veřejnost je tzv. (4.) *operační báze*, kdy stranický program tvoří výchozí základ, z něhož strany zahajují polemiku o konkretizaci politických požadavků.²⁸

Z hlediska interní struktury, kde je funkce programů zaměřená dovnitř stranického aparátu, vyzdvihuje Heino Kaack zejména (1.) *integrační funkci*, jež zabezpečuje, aby program strany byl pro všechny členy společným závazným vodítkem, které určuje jejich politické konání a myšlení. (2.) *Identifikační funkce* již dle názvu poukazuje na hlubší spjatost členů s programem nad rámec běžné integrace, jelikož má daná funkce členům strany naznačit myšlení a jednání v duchu společné stranickopolitické báze a vést až k jeho automatizaci. (3.) *Mocenská funkce* umožňuje stranickému vedení, aby program byl prostředkem politické moci

²⁴ FIALA, MAREŠ: Programatika..., s. 8.

²⁵ ŠARADÍN: *Volby 2002...*, s. 7.

²⁶ OLZOG, Günter, LIESE, Hans. *Die politischen Parteien in Deutschland*. München: Olzog, 1992. 258 s. Cit. z: FIALA, MAREŠ: Programatika..., s. 8.

²⁷ KAACK, Heino. Funkce programů stran. In STUTH, Reinhard. *Politické stran v demokracii. Dokumenty a komentáře*. Praha: Konrad Adenauer Stiftung, 1998, s. 25–26.

²⁸ Tamtéž, s. 26.

nad organizací strany a členské základny. S touto funkcí úzce souvisí (4.) *legitimační funkce* v níž ten, kdo se může odvolat na fakt, že konal v duchu programu strany, je považován za osobu ve svém počínání za legitimovanou. Dále může stranický program disponovat (5.) *stimulační funkcí* předpokládající účinek agitační funkce na veřejnost ve vnitřním působení programů stran.²⁹

1.4 Role témat ve stranické soutěži

Relativně klíčovým prvkem všech volebních programů podílející z nemalé části se na dynamice předvolební profilace stran jsou jednotlivá politická témata, která tak díky tomu vstupují bezprostředně před konáním voleb do procesu rozhodování. Úspěšnost konkurujících si stran ve volbách proto spočívá do značné míry v tom, jak jsou schopny zejména během volební kampaně uchopit a zakomponovat do svých programových dokumentů právě ta témata, která hrají u voličů klíčovou roli nebo také způsobilost stran přesvědčit voliče o tom, že konkrétní témata jsou nejdůležitější.³⁰

Období, kdy se v politologické vědě započal klást větší důraz na výzkum vlivu témat ve stranické soutěži bývají považována šedesátá léta dvacátého století, jež jsou charakteristická celospolečenským a technologickým rozvojem, což mělo za následek zmírnění tradičních sociálních konfliktů a s tím související proměnu vnitřní struktury společnosti vedoucí až k rozvolňování vazeb mezi voliči a do té doby jim příslušným politickým stranám.³¹ Tyto procesy měly nezanedbatelný vliv na následnou podobu stranické soutěže, neboť postupně docházelo k odmítání dosavadních stran,³² které byly zřetelně ideologicky ukotveny a reagovaly pouze na původní spory v tradičních sociálních vrstvách. Zároveň díky tomu masivně stoupla volatilita voličů. Veškeré představené faktory samozřejmě vedly k etablování nových politických formací vystavěných na naprosto odlišných ideologických základech.³³ Tradiční strany tak byly nucené hledat způsob, jak si uchovat relevanci a postavení i v nových podmínkách. Jednou z možností, a zároveň i logickou odpovědí byla změna strategie oslovování voličské základny, kdy strany zejména rozšířily na úkor původního ideologického zaměření svůj tematický záběr, a zintenzivnily fluktuaci dílčích témat. V tomto ohledu tedy tradiční ideologie, kterými bylo možné dříve mobilizovat široké masy voličů a v rámci nichž

²⁹ KAACK, Heino. *Funkce programů...*, s. 26.

³⁰ EIBL, Otto. *Politický prostor a témata v České republice v letech 2006–2008*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2011, s. 26.

³¹ Tamtéž, s. 19.

³² Přejedání původních masových stran na strategii „catch-all“ a později vznik profesionálnějších, na masové základně nezávislých, kartelových stran.

³³ Zejména profilujících se na postmateriálních hodnotách typu environmentalismus, feminismus, pacifismus apod.

se opakovala stále stejná témata, byla vystřídána tématy slaběji ideologicky diferencovanými, byť z nich konkrétní ideologický náboj zcela nezmizel, ovšem již nehrál tak zásadní roli.³⁴

Právě proto v dané době docházelo k prvním studiím zabývajících se vysvětlením volebního chování a jejich význam se neustále zvětšoval. Už prvotní studie tzv. michiganské školy presumovaly, že kromě sociokulturních faktorů, jakými jsou tradičně vliv rodiny a sociální status jedince, které mají trvale nezanedbatelný vliv na stranickou identifikaci, existuje v případě každého volebního rozhodnutí ještě prostor pro upřesnění těchto vlivů, spočívající v tom, jak jedinec reflektuje kandidáty a veřejné politiky, přímo ovlivňující jeho společenské postavení i ostatní politická témata.³⁵

Teorie racionální volby, jakožto jeden z možných přístupů zkoumající témata v politickém prostoru nijak zřetelně nepracují se skupinovou identitou jednotlivce a vliv politické socializace prezentují jen prostřednictvím nákladů na informace. Tento teoretický koncept navíc výslovně neoperuje se stranickou identifikací jako potenciálním faktorem, který apriorně zkresluje blízkost, resp. vzdálenost mezi jedincem a stranou. Voliče dané teorie odevzdávají zcela do oblasti kalkulu toho, která strana mu nabízí nejlepší program. Dle teorií racionální volby pak kandidáti i strany nabízejí takové programy, aby jimi zasáhly maximálně možné spektrum voličské podpory.³⁶

Americký politolog Donald Stokes zabývajících pozicí stran v politickém prostoru na základě empirických dat rozdělil poprvé v roce 1963 témata mezi tzv. *poziční* a *valenční*. Jako poziční témata chápe ta, která, zjednodušeně řečeno, připouštějí prostorovou (názorovou) diferenciaci. Naopak valenční témata jsou charakteristická tím, že v nich existuje pouze jedna nejvýhodnější pozice, kterou zastávají všichni voliči a skoro všechny strany, potažmo kandidáti. Pokud jsou valenční pozice prezentovány v minulém nebo přítomném čase, operují s tím, aby jejich prostřednictvím někdo získal politické body, nebo je mu naopak dáváno něco za vinu. V budoucím čase pak utvářejí politické sliby a obsahují očekávání, že volič zhodnotí, která ze stran je schopna (nejvíce kompetentní) dodržet a realizovat tyto sliby.³⁷ Ve svých pojednáních věnujících se americkým prezidentským volbám v padesátých a šedesátých letech 20. století spatřuje v programech kandidátů značnou přítomnost valenčních témat souvisejících zejména s potlačováním korupce, zvládnutím ekonomické recese a hospodářskou poválečnou

³⁴ EIBL: *Politický prostor...*, s. 20.

³⁵ CHYTILEK, Roman. *Politický prostor a politická témata: studie k soutěži politických stran*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2014, s. 13–14.

³⁶ Tamtéž, s. 14.

³⁷ STOKES, Donald. Spatial models of party competition. *The American Political Science Review*, 1963, roč. 57, č. 2, s. 368–377. Cit. z: CHYTILEK: *Politický prostor...*, s. 33.

obnovou. Stokes ovšem v závěru svých prací dodává, že vztah mezi valenčními a pozičními tématy je v mnoha ohledech subtilnější, než by se na první pohled mohlo jevit. Tvrdí, že za mnoha valenčními tématy se vyskytuje jejich poziční variace a naopak. Dle Stokesova názoru by posouzení, zda je dané téma poziční, nebo naopak valenční nemělo proběhnout apriorně, ale pokud možno by se mělo vycházet z předpokladu, jak je se o něm v politickém prostoru mluví.³⁸

Do českých podmínek aplikoval tento koncept například Otto Eibl při analýze předvolebních programů stran do sněmovních voleb z roku 2013. Z metodologického hlediska Eibl stanovil jako poziční témata ta, která v kontextu České republiky jednoznačně vykazují, aby některá z ostatních relevantních stran s daným programovým návrhem jednoznačně nesouhlasila. Pokud se naopak vybraný výrok v programu zdál být přijatelný pro všechny zahrnuté strany, byl označen jako valenční. V analyzovaných sněmovních volbách měly poziční charakter nejčastěji konkrétní ekonomické prostředky a nástroje k dosahování cílů jednotlivých politik. Tematicky měly valenční charakter zejména obecnější výroky vztahované k prosperující a fungující České republice jako např. ekonomická stabilita, nízká nezaměstnanost, transparentní státní správa atd.³⁹

1.5 Evropeizace programů politických stran

Fenomén evropské integrace ovlivňuje celou řadu oblastí politologického bádání. Samotný pojem evropeizace lze definovat jako „proces přeorientování směru a obsahu politiky (politics) takovou měrou, že politická a ekonomická dynamika Evropské unie se stává součástí organizační logiky národní politiky (politics) a procesu utváření politiky (policy-making).“⁴⁰

Dle amerického politologa Roberta Ladrecha je tento proces nejvíce patrný právě na ovlivňování programových dokumentů stran na národní úrovni.⁴¹ V důsledku neustále rostoucího významu evropské integrace je možné detekovat viditelné změny v programové nabídce jednotlivých politických stran, které takto reagují na nepřetržitý vývoj, jimiž prochází jednotlivé evropské politiky. Programatickou dimenzi evropeizace lze přitom strukturovat na dvě od sebe neoddělitelně úrovně, které se vzájemně překrývají. Jednu z nich můžeme nazvat jako kvantitativní a druhou kvalitativní dimenzi. Kvantitativní aspekt programatických změn zapříčiněný evropským integračním procesem spočívá ve vzrůstajícím počtu odkazů na

³⁸ STOKES, Donald. Spatial models of party competition. *The American Political Science Review*, 1963, roč. 57, č. 2, s. 368–377. Cit. z: CHYTILEK: *Politický prostor...*, s. 34.

³⁹ EIBL, Otto. Analýza volebních programů. In HAVLÍK, Vlastimil a kol. *Volby do Poslanecké sněmovny 2013*. Brno: Masarykova univerzita, 2014, s. 25–26.

⁴⁰ HAVLÍK, Vlastimil, VYKOUPILOVÁ, Hana. Dvě dimenze evropeizace volebních programů: Příklad České republiky. *Sociální studia*, 2007, roč. 4, č. 3, s. 122.

⁴¹ LADRECH, Robert. Europeanization and political parties. *Party politics*, 2002, roč. 8, č. 4, s. 389–403. Cit. z: KOVÁŘ, Jan. Evropeizace volebních programů pro volby do EP. *Politické vedy*, 2014, roč. 17, č. 3, s. 37.

jednotlivé segmenty evropské integrace v programových materiálech stran. Zároveň je možné odhalit rostoucí množství oblastí evropské integrace, na něž je právě odkazováno. Kvalitativní část proměny programatické báze stran na základě procesu evropeizace je rozhodně neopomenutelnou součástí daného konceptu. Obecně ji lze charakterizovat jakožto snahu o konkretizaci a precizaci odkazů na evropskou integraci.⁴²

Evropeizace programů národních politických stran se mimo jiné může projevit rostoucím počtem analýz evropské integrace vytvořeného v rámci odborného zázemí jednotlivých stran, případně narůstajícím počtem odkazů na mezinárodní spolupráci na bázi evropských stranických federací. Nelze vyloučit ani včlenění určité části programu některé z nadnárodních evropských stran do programové nabídky konkrétní politické strany, jež je její součástí. V obecné rovině lze tedy evropeizaci volebních programů vnímat jako evropským integračním procesem vyvolané kvantitativní a kvalitativní proměny volebních programů národních politických subjektů.⁴³

Je však nutné zmínit skutečnost, že řada autorů, kteří se této problematice dlouhodobě věnují, vykazují ve svých analýzách rozdílné výsledky co se týče kvalitativních a kvantitativních změn zapříčiněných procesem evropské integrace. Jeden proud literatury poukazuje pouze na nepatrný vliv EU na změny v programových dokumentech politických stran, zatímco závěry studií reprezentující druhou skupinu autorů tvrdí, že dané změny jsou ve stranické programatice evidentní a významné. Pokud by se tyto studie daly klasifikovat dle typů analyzovaných programových materiálů, pak lze zjistit, že volební programy pro volby do Evropského parlamentu jsou mnohem více evropeizované než programové dokumenty politických stran určených pro parlamentní či krajské a komunální volby.⁴⁴

1.6 Problematika krajských předvolebních programů

V této podkapitole má autor za cíl nastínit jednotlivé charakteristické rysy krajských volebních programů, které byly již mnoha politologickými výzkumy verifikovány.

Dle Stanislava Balíka je krajská úroveň mezistupněm nejen v organizaci státní správy, ale také právě i v programatice politických stran. Mezistupněm v tom smyslu, že nedisponuje jistými výhodami ani jednoho ze sousedních úrovní. Krajské předvolební programy neoperují s dostatečně věcnými tématy typu regulace daňové soustavy, směřování zahraniční a obranné politiky jako na celostátní úrovni, ani s příliš konkrétními sliby typu opravy určitých nemovitostí jako na úrovni komunální. Krajské programy se tak ve velké míře soustředí

⁴² HAVLÍK, VYKOUPILOVÁ: Dvě dimenze evropeizace..., s. 123.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ KOVÁŘ: Evropeizace volebních programů..., s. 37.

především na nepříliš okázalé proklamace typu zvýšení zaměstnanosti v rámci daného regionu, omezování byrokracie, všestranný rozvoj regionu a zabránění jeho vyliďňování, podpora produktů od lokálních zemědělců, rozvoj cykloturistiky atp.⁴⁵

Na ospravedlnění krajských organizací politických stran však Stanislav Balík dodává, že tato skutečnost je dána zejména rozsahem kompetencí krajské samosprávy, které jsou povětšinou „technického“ charakteru a nemohou tak samy o sobě představovat značný potenciál k realizaci atraktivních programových cílů, jež budou voliči oceněny.⁴⁶

Programová nabídka stran na krajské úrovni je dle řady dalších výzkumů až příznačná svým důrazem na valenční témata. Strany totiž mnohdy nepředstavují skutečnou obsahovou (ve smyslu konkrétních politik, nikoliv však ve smyslu hodnot, ke kterým se strany hlásí) alternativu a předkládané vize o budoucím směřování krajských politik jsou často v mnoha ohledech kompatibilní napříč politickým spektrem.⁴⁷ Dle závěrů některých politologů se však právě valenční témata vyskytují vícero ve volbách nižšího řádu, kdy shoda na programových cílech je ještě mnohem intenzivnější než na národní úrovni, kde stále může docházet k zřetelnějším disonancím v principech správy státu.⁴⁸

Předložená tvrzení jsou jistou motivací k výzkumu diplomanta, kde bude jeho snahou také zjistit, zdali i krajské programy stran v lokalitě Královéhradeckého regionu v hojné míře korespondují s výše představenými atributy.

1.7 Prostředky k analýze dat z volebních programů

V následující části bude představen výběr jednotlivých nástrojů, jimiž je standartně možné analyzovat programové dokumenty politických subjektů. Důležitou součástí tohoto oddílu je především seznámit čtenáře s kódovacím schématem skupiny Manifesto Project, které má v oblasti kódování programových dokumentů dominantní postavení.⁴⁹ Dokonce bylo mnohokrát aplikováno i na české podmínky, zejména při kvantitativním rozboru programů ze sněmovních voleb.⁵⁰ Tato metoda samozřejmě disponuje i určitými nedostatky, jež budou v textu zohledněny. Nadto dojde i k představení dalších technik, které lze pro rozbor programů politických stran také využít.

⁴⁵ BALÍK, Stanislav. Komunistická strana Čech a Moravy a krajské volby 2004. In ŠARADÍN, Pavel. *Krajské volby v České republice*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006, s. 165.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ VAŠÁT, ČERMÁK: Referendum, nebo účet..., s. 146.

⁴⁸ EIBL: Analýza volebních programů..., s. 24.

⁴⁹ CHYTILEK: *Politický prostor*..., s. 61.

⁵⁰ Viz např. sborník od Stanislava Balíka a kol. *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010* nebo sborník od Vlastimila Havlíka a kol. *Volby do Poslanecké sněmovny 2013*.

1.7.1 Kódovací schéma skupiny Manifesto Project

Výzkumná skupina Manifesto Project⁵¹ byla založena v roce 1979 sdružením výzkumníků, zabývajících se kvantitativní komparativně-obsahovou analýzou stranických volebních programů. Skupina vychází ze základní predikce, že „volební programy jsou zdrojem informací potřebných pro identifikaci politických cílů strany“.⁵² Projekt byl ze začátku financován berlínským Centrem pro sociální výzkum, v roce 2009 se však financování ujala Německá grantová agentura DFG – Deutsche Forschungsgemeinschaft.⁵³

Za předcházející impulz k založení této instituce lze považovat práci anglického politologa Davida Robertsona⁵⁴ z roku 1976, v níž posuzoval vývoj programové vybavenosti britských politických stran od roku 1922. Robertson v uvedené práci došel k induktivně získanému závěru, že strany ve svých programech spolu navzájem bojují zdůrazňováním svých hlavních programových priorit místo předpokladu, aby se navzájem konfrontovaly v tom samém tématu.⁵⁵ Druhým pomyslným impulzem pak bylo pojednání od Iana Budge a Dennise Farlieho z roku 1978, které se zabývalo konceptuálním odlišením toho, jak vnímají politický prostor voliči stran a jakou roli v něm spatřují samotné politické strany. Autoři na základě zjištěných výsledků z daného pojednání poukázali na nevyužitý potenciál do té doby opomíjené analýzy stranických programů pro explanaci politické soutěže.⁵⁶

Od sedmdesátých let 20. století se Manifesto Project významně rozvinul. Předmětem analýzy byly v počátcích vzniku nejprve volební programy politických stran v západoevropských a některých dalších zemích po druhé světové válce.⁵⁷ Po pádu komunismu v roce 1989 se výzkumný zájem začal postupně orientovat i na postkomunistické země.⁵⁸

V současné době se představená výzkumná skupina zabývá sběrem a srovnáním obsahů volebních programů stran s pomocí proškolených kodérů z více než padesáti zemí světa. Centrální projektový tým koordinuje a zastřešuje generování a zpracování politických textů. Datový soubor s názvem Manifesto Project Dataset pro analýzu politických preferencí zahrnuje již přes tisíc politických subjektů od roku 1945 až do dnešní doby ve více než padesáti státech

⁵¹ Dříve označována také jako Manifesto Research Group – MRG (1979–1989) a Comparative Manifestos Project – CMP (1989–2009).

⁵² MANSFELDOVÁ: Obsahová analýza volebních programů..., s. 471.

⁵³ CHYTILEK: *Politický prostor*..., s. 52–53.

⁵⁴ David Robertson se stal také prvním ředitelem skupiny Manifesto Research Group.

⁵⁵ ROBERTSON, David. *A Theory of Party Competition*. London: John Wiley, 1976. 210 s. Cit. z: CHYTILEK: *Politický prostor*..., s. 53.

⁵⁶ BUDGE, Ian, FARLIE, Dennis. *Voting and Party Competition: A Theoretical Critique and Synthesis Applied to Surveys From Ten Democracies*. New York: John Wiley, 1978. 555 s. Cit. z: CHYTILEK: *Politický prostor*..., s. 53.

⁵⁷ Např. Spojených států amerických, Japonska či Mexika.

⁵⁸ MANSFELDOVÁ: Obsahová analýza volebních programů..., s. 471.

světa. Hlavní datová sada projektu je aktualizována dvakrát ročně. Poskytuje okamžitý přístup k volebním programům a popřípadě k dalším politickým dokumentům, které umožňují snadno prozkoumávat a vizualizovat jednotlivé údaje o programech stran.⁵⁹

Aktuální výzvou tohoto projektu je podrobně analyzovat roli stran v různých cyklech politického procesu a obzvláště pak zkoumat kvalitu programového vybavení. Konkrétně se jedná o studie programové nabídky stran, vztah mezi stranami a voliči, roli stran v parlamentu a překlad stranických programů do politických výstupů.⁶⁰

Vlastní proces kódování pomocí techniky MP je asistovaný, lépe řečeno závislý na proškolení samotného kodéra erudovanou osobou obeznámenou s aplikací dané metody. Samotné kódování programu začíná nejprve pročitáním vybraného textu, aby kodér získal povědomí o jednotlivých částech programu, a dostalo se mu tak širších souvislostí, které je někdy třeba zohlednit v případě nesrovnalostí ohledně dalšího postupu.⁶¹

Dalším krokem je následné rozdělení programu do analytických jednotek, kterými jsou povětšinou jednotlivé věty nesoucí informaci o programových cílech. Tyto analytické celky jsou pak kódovány podle speciální kódovací knihy, jež celkově pokrývá sedm tematických oblastí,⁶² do nichž se dá dále zařadit 56 podkategorií, které jsou navrženy tak, aby byly dostatečně robustní a disponovaly univerzálním užitím. Pokud se i přesto vyskytne případ, kdy je možné větu přiřadit k mnoha kategoriím najednou, řídí se kodér pravidly obsaženými v manuálu ke kódovacímu schématu.⁶³

Výsledkem užití představeného kódovacího schématu je datová matice, která systematizuje a kvantifikuje programové dokumenty. Postupně se sumarizují výskyty jednotlivých kategorií a vyjádří se jejich podíl na celkovém programu.⁶⁴

Kódovací schéma MP dále také umožňuje zařadit strany na pravolevé ose prostřednictvím výsledků z analýzy programových dokumentů. K této klasifikaci slouží tzv. index RILE, jenž se skládá z celkových 26 kategorií (13 pro pravicové a 13 pro levicové okruhy). Pozici strany tak zjistíme sečtením podílu výskytu proměnných pro pravici a levici a výsledná čísla od sebe následně odečteme. Výsledkem je hodnota, která stranu umísťuje na

⁵⁹ MANIFESTO PROJECT DATABASE. *About us* [online]. manifesto-project.wzb.eu, [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <<https://manifesto-project.wzb.eu/information/documents/information>>.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ EIBL: *Politický prostor...*, s. 89–90.

⁶² K sedmi základním tematickým oblastem patří externí vztahy, svoboda a demokracie, politický systém, ekonomické cíle, sociální stát a kvalita života, utváření společnosti a specifické skupiny.

⁶³ MANSFELDOVÁ: *Obsahová analýza volebních programů...*, s. 471–472.

⁶⁴ EIBL: *Politický prostor...*, s. 91.

pravolevé škále. Ve většině případů se však hodnoty stran umísťují v indexu RILE okolo středových pozic.⁶⁵

Metodologie MP není v žádném případě přijímána zcela nekriticky. Největším úskalím dané techniky je dle mnoha politologů její inklinace k subjektivnímu posuzování programových dokumentů, kde mnozí autoři díky tomu zpochybňují samotnou reliabilitu výsledků. Každý programový dokument je totiž kódován povětšinou jednou, tzn. v jeden časový okamžik jednou osobou. Tudíž se často v odborných kruzích naskýtá otázka, v jak velké míře se do analýzy promítá osobní prvek kodéra. Pokud například věta nenese zřetelnou informaci, může se zesilovat tendence analyzovat vybrané úseky programu podle obecné znalosti o konkrétním politickém subjektu, jelikož průběh kódování je ve velké míře založen na subjektivních soudech o jednotlivých větech.⁶⁶

Dalším problémem je skutečnost, že není neobvyklé, aby mezi různými volbami došlo k posunu významu použitých termínů, resp. posune se jejich přiřazování k pravicovým či levicovým hodnotám, čímž dochází k rozdílnosti výsledků v rámci indexu RILE.⁶⁷

Poslední vážnou výtkou, která zaznívá vůči metodě MP je riziko překrývání jednotlivých kategorií v kódovacím schématu. Význam některých dílčích kategorií je totiž mnohdy sporný a díky tomu se zvyšuje pravděpodobnost rozdílného kódování.⁶⁸

1.7.2 Další možné techniky k analýze programových dokumentů stran

Mezi alternativní metodu, pomocí které je možné podrobit analýze programové materiály stran je také technika s názvem Wordscores. Na rozdíl od kódovacího schématu Manifesto Project je plně automatizovaná a kódování dokumentů probíhá skrze počítačový program, což umožňuje provést kódování ve značně krátké časové prodlevě. Faktickou podmínkou pro úspěšné fungování dané metody je ovšem disponovat kvalitními referenčními texty, které navíc musí být pravidelně aktualizovány, neboť v průběhu déle trvajících výzkumu může logicky docházet k proměnám jednotlivých významů. Hlavní potíží této metody je fakt, že si nedokáže poradit s texty, jež jsou psány jazykem se specifickým tvaroslovím. Mnohé slovní pasáže tak nedokáže tento nástroj správně dekodovat.⁶⁹

Další prostředek, který umožňuje rozbor programů stran je tzv. obsahová grafická analýza za pomoci metody mnohorozměrného škálování, kterou ve svém výzkumu využili např. Jan Řehák s Blankou Řehákovou při grafické komparační analýze předvolebních stranických

⁶⁵ EIBL: *Politický prostor...*, s. 91–92.

⁶⁶ CHYTILEK: *Politický prostor...*, s. 55.

⁶⁷ EIBL: *Politický prostor...*, s. 92.

⁶⁸ Tamtéž, s. 93.

⁶⁹ Tamtéž, s. 88.

programů z roku 1990. Programy nejprve rozčlenili do sedmi tematických bloků, které pak následně graficky rozmístili do roviny vícerozměrného prostoru v rámci relačního pole, přičemž graficky znázorněná prostorová vzdálenost mezi jednotlivými programy odpovídala jejich vzájemným podobnostem, resp. odlišnostem. I tento přístup se potýká s některými úskalími. Jmenovitě jde o různorodou formu konkrétních analyzovaných programů, která neumožňuje na programy nahlížet stejným měřítkem. Dále pak existence určité neodstranitelné subjektivity při hodnocení obsahů programů.⁷⁰

1.8 Metodika práce

V úvodu diplomové práce bylo již hrubě nastíněno metodologické zázemí daného pojednání. V této části ovšem autor některé metodologické prvky ještě více konkretizuje. V typologické rovině se dá práce zařadit mezi tzv. komparativní případové studie, vycházející z empiricko-analytického přístupu, která na rozdíl od jednopřípadové studie zkoumá dva nebo několik případů a provádí jejich srovnávací analýzu.⁷¹ V daném případě bude diplomant srovnávat celkem třináct programových dokumentů předem vybraných pěti stran z lokality Královéhradeckého kraje z období let 2008–2016.⁷²

Jelikož diplomová práce vykazuje prvky komparativní případové studie, budou vzhledem k definovaným výzkumným otázkám srovnávány případy jak z hlediska časového (diachronního), tak i prostorového (synchronního).⁷³ V konkrétní podobě synchronní komparace umožní porovnat programové dokumenty vybraných politických stran a hnutí ze stejných volebních klání napříč všemi analyzovanými subjekty. Tento postup napomůže autorovi zjistit, v jak velkém rozsahu se mezi sebou programy ze stejných voleb po obsahové i formální stránce diferencují. Z hlediska diachronního se komparace zaměří na programy jednotlivých stran ze všech tří krajských voleb a bude mít především za cíl vysledovat, jak moc se programy konkrétních stran tematicky proměnily ve stanoveném osmiletém časovém úseku. Z hlediska metodologické systematizace a formalizace bude mít práce kvalitativní charakter, jejíž aplikace se přibližuje idiografickému způsobu poznání.⁷⁴

⁷⁰ ŘEHÁK, Jan, ŘEHÁKOVÁ, Blanka. Předvolební programy 1990: pokus o grafickou komparační analýzu obsahů. *Sociologický časopis*, 1991, roč. 27, č. 2, s. 173–176.

⁷¹ KARLAS, Jan. Komparativní případové studie. IN DRULÁK, Petr. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, 2008, s. 62–63.

⁷² Analýze budou podrobeny krajské programy ANO 2011, ČSSD, KOALICE KHK, KSČM a ODS.

⁷³ KOUBA, Karel. Kvalitativní metody příčinného usuzování v politologii. In NOVÁK, Miroslav. *Úvod do studia politiky*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2011, s. 403.

⁷⁴ Tamtéž s. 395.

2. Aréna krajských voleb v letech 2008–2016

Hlavním posláním této kapitoly je přiblížit výchozí situaci, průběh a výsledky všech tří sledovaných krajských voleb mezi lety 2008–2016 jak z hlediska celostátního, tak zejména z teritoria Královéhradeckého kraje. Předně však dojde k souhrnnému představení daného kraje, a také k vyobrazení hlavních aspektů volebního systému do zastupitelstev krajů v České republice.

2.1 Představení regionu

Královéhradecký kraj je situován v severovýchodní části Čech. Svou rozlohou 4759 km² patří mezi menší kraje, přičemž zaujímá přibližně 6 % rozlohy České republiky a řadí se tak až na deváté místo v pořadí krajů. Tento region se dá charakterizovat jako příhraniční, jelikož více než třetinu jeho hranic (208 km) tvoří hranice s Polskou republikou. V rámci České republiky hraničí s třemi kraji, a sice s Libereckým a Pardubickým, se kterými zároveň tvoří oblast NUTS II Severovýchod, a v poslední řadě také sousedí s krajem Středočeským.⁷⁵

Teritorium kraje je po zrealizované reformě státní správy z roku 2000 tvořeno pěti okresy: Hradec Králové, Náchod, Trutnov, Jičín a Rychnov nad Kněžnou. Největším okresem v kraji je okres Trutnov, který se rozkládá téměř na čtvrtině území tohoto vyššího územního samosprávného celku.⁷⁶ Od 1. ledna 2003 je v Královéhradeckém kraji ustanoveno celkem 15 správních obvodů obcí s rozšířenou působností a dalších 35 správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem. Na území kraje je celkem 448 obcí, z nichž k 31. 12. 2017 mělo 1 statut statutárního města, 48 statut města a 12 statut městyse. Přírozeným centrem kraje je bezesporu statutární město Hradec Králové s 92 917 obyvateli, druhým největším městem s 30 577 obyvateli je město Trutnov. K závěru roku 2017 dosahoval počet obyvatel v kraji 551 089 lidí žijících na tomto území, což činí přibližně 5,2 % celkového počtu obyvatel České republiky. Nejlidnatějším okresem je zejména díky přítomnosti stejnojmenného krajského města okres Hradec Králové s cca 163 tisíci obyvateli.⁷⁷

Královéhradeckému kraji v rámci ČR dlouhodobě patří prvenství v nejnižším zastoupení obyvatel ve věku 15–64 let (64,5 %) a zároveň se zde také dle statistik vyskytuje

⁷⁵ HAVLÍK, Vlastimil. Královéhradecký kraj. In BALÍK, Stanislav, KYKLOUŠEK, Jakub. *Krajské volby v České republice 2004*. Brno: Masarykova univerzita, 2005, s. 114.

⁷⁶ Tamtéž

⁷⁷ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Statistická ročenka Královéhradeckého kraje – 2018* [online]. czso.cz, 28. prosince 2018 [cit. 2. března 2019]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/documents/10180/61291156/33008918.pdf/08c86f79-0517-4a6d-b820-859712445eb0?version=1.3>>.

druhý nejvyšší podíl obyvatel ve věku nad 65 let (20,2 %).⁷⁸ Z těchto důvodů byl ke konci roku 2017 průměrný věk populace Královéhradeckého kraje 42,9 let.⁷⁹

Z hlediska hospodářství lze tento kraj označit jako zemědělsko-průmyslový s vhodnými podmínkami pro rozvoj cestovního ruchu. Průmysl je koncentrován u velkých měst rovnoměrně po celém území, intenzivní zemědělská výroba pak především v lokalitě Polabské nížiny v jižní části regionu. Rozvoj cestovního ruchu je naopak soustředěn zejména do oblasti pohoří Krkonoš, jež zasahuje na území kraje dvěma třetinami své rozlohy.⁸⁰

2.2 Hlavní aspekty volebního systému do zastupitelstev krajů v České republice

Volební systém do krajských zastupitelstev v České republice se řídí dle zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů. Přijetí daného zákona předcházela dlouholetá diskuze v rámci politických stran zastoupených v Poslanecké sněmovně i Senátu. Na jeho schválení, společně s dalšími zákony,⁸¹ které měly zreformovat veřejnou správu v ČR, se dohodla tehdejší menšinová vláda ČSSD vedená Milošem Zemanem s nejsilnější opoziční stranou ODS. První krajské volby se pak na základě výše představeného zákona uskutečnily v listopadu 2000.⁸² Je ovšem třeba podotknout fakt, že o přijetí těchto potřebných zákonů se zasloužil zejména vytrvalý tlak orgánů Evropské unie na české politické reprezentanty, než domácí optávka ze strany občanů či politických stran.⁸³

Jediným tělesem krajské samosprávy, které disponuje přímým demokratickým mandátem, je krajské zastupitelstvo. To má buď 45 (méně než 600 tis. obyvatel v kraji), 55 (600–900 tis. obyvatel) nebo 65 členů (více než 900 tis. obyvatel).⁸⁴ Volby probíhají prostřednictvím tajného hlasování na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva, podle zásad poměrného zastoupení. Volby do krajských zastupitelstev vyhláší prezident republiky nejpozději 90 dnů před jejich konáním. Volby se uskutečňují ve dvou dnech

⁷⁸ Po Hlavním městě Praze.

⁷⁹ KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ. *O kraji* [online]. kr-kralovehradecky.cz, 15. října 2018 [cit. 6. března 2019]. Dostupné na <<http://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/kraj-volene-organy/kralovehradecky-kraj/statisticke-udaje-108/>>.

⁸⁰ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Statistická ročenka Královéhradeckého kraje – 2018* [online]. czso.cz, 28. prosince 2018 [cit. 2. března 2019]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/documents/10180/61291156/33008918.pdf/08c86f79-0517-4a6d-b820-859712445eb0?version=1.3>>.

⁸¹ Zejména zákon č. 129/2000 Sb., o krajích.

⁸² ŠARADÍN, Pavel. Krajské volby v ČR – vstupní analýza. In ŠARADÍN, Pavel. *Krajské volby v České republice*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006, s. 7.

⁸³ RYŠAVÝ, Dan. Lokální politici v zastupitelstvech krajů – vliv velikosti obcí a členství v politické straně. In ŠARADÍN, Pavel. *Krajské volby v České republice*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006, s. 248.

⁸⁴ PINK, Michal, EIBL, Otto. Základní charakteristiky krajských voleb v České republice. In EIBL, Otto, PINK, Michal. *Krajské volby 2016*. Brno: Masarykova univerzita, 2017, s. 27.

(obvykle pátek a sobota).⁸⁵ Aktivní volební právo je vymezeno dosaženým osmnáctým rokem věku, občanstvím ČR a přihlášením k trvalému pobytu v obci, která spadá do územní působnosti kraje. Pasivní volební právo je identické s aktivním. Funkce člena zastupitelstva je ale neslučitelná s funkcí vykonávanou na ústředním orgánu státní správy či s funkcí zaměstnance krajského či obecního úřadu.⁸⁶

Krajské zastupitelstvo je voleno na čtyři roky principem poměrného zastoupení. Volebním obvodem je celé území kraje. Ve volbách mohou kandidovat pouze registrované politické strany, hnutí a jejich koalice. Zákon neumožňuje kandidaturu jednotlivých nezávislých kandidátů, ani jejich sdružení. Volební systém do tohoto typu voleb zahrnuje pětiprocentní uzavírací klauzuli, která se vztahuje jak na jednotlivé politické strany a hnutí, tak na jejich koalice bez výjimek. Hlasy jsou na mandáty přepočítávány podle upravené D'Hondtovy metody, kdy první dělitel není roven 1, ale až 1,42. Volič má právo udělit maximálně čtyřem kandidátům preferenční hlas.⁸⁷ Pokud se počet členů zastupitelstva sníží v průběhu funkčního období o více než polovinu oproti počtu stanoveného v zákoně a nejsou k dispozici náhradníci, konají se nové volby.⁸⁸

2.3 Krajské volby v roce 2008

Volby do zastupitelstev krajů se v roce 2008 konaly ve dnech 17. a 18. října. Volební klání se uskutečnilo zhruba v polovině funkčního období tehdejší Topolánkovy středopravicové vlády ODS, KDU-ČSL a Strany zelených. Tato vládní koalice, jež byla ustanovená na základě výsledků ze sněmovních voleb z roku 2006 se pokusila zavést několik reformních opatření zejména v oblasti zdravotnictví a sociálních služeb, což se setkalo s negativním ohlasem u velké části české společnosti. Navíc během působení této vládní koalice došlo k několika mediálními kauzám,⁸⁹ které za žádných okolností nemohly již tak klesající popularitu vlády zlepšit.⁹⁰

Veškeré představené problémy však umně dokázala ve své až skoro permanentní volební kampani využít tehdejší nejsilnější opoziční strana ČSSD, jejíž předseda Jiří Paroubek

⁸⁵ BALÍK, Stanislav. Institucionální stránka krajské politiky. In BALÍK, Stanislav, KYKLOUŠEK, Jakub. *Krajské volby v České republice 2004*. Brno: Masarykova univerzita, 2005, s. 19.

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ PINK, EIBL: Základní charakteristiky krajských voleb..., s. 27.

⁸⁸ BALÍK: Institucionální stránka krajské politiky..., s. 20.

⁸⁹ Jedná se například o kauzu poslance ODS Jana Moravy ze září 2008, která se týkala korupčních a vyděračských praktik v české politice.

⁹⁰ KUNŠTÁT, Daniel. Sociologická reflexe krajských voleb: Pokus o interpretaci úspěchu levice. In KUNŠTÁT, Daniel, MRKLAS, Ladislav. *Krajské volby 2008*. Praha: CEVRO Institut, 2010, s. 65–67.

se snažil profilovat jako ostrý kritik vládní politiky. Jeho rétorika byla silně konfrontační hlavně vůči nejsilnější vládní straně ODS a jejím vrcholným představitelům.⁹¹

V obecné rovině se dá konstatovat, že sociální demokraté pokračovali v trendu, který započal před parlamentními volbami v roce 2006, kdy se ČSSD dohodla na spolupráci s vedením kampaně s renomovanou americkou marketingovou agenturou PSB Associates, která jí nejenom dokázala připravit předvolební strategii, ale zejména kampaň vhodně načasovat a zrealizovat s pomocí mohutného využití marketingových nástrojů.⁹² Kampaň této strany byla centrálně řízená a jako celek perfektně zvládnutá a kompaktní. Navíc sociální demokracie zcela upustila od komunikace regionálních témat a zaměřila se čistě na témata celostátního významu prostřednictvím negativního se vymezení vůči reformním krokům středopravicové vlády, které strana považovala za asociální, jelikož měly způsobit zhoršení životní úrovně nejzranitelnější části české populace.⁹³ Hlavním leitmotivem kampaně ČSSD se však stalo zrušení poplatků v nemocnicích, jež byly právě na základě reformních opatření ve zdravotnictví tehdejší vládou zavedeny. Dále se pak strana stavěla proti privatizacím nemocnic a sociálních zařízení ve vlastnictví krajů, omezování sociálních dávek či také proti zdražování základních potravin. Součástí této promyšlené strategie se rovněž stala dílčí kampaň „ODSouzení k reformě“ vedená převážně na reklamních nosičích, jejímž hlavním sdělením bylo poukázat na údajnou škodlivost zaváděných reforem ODS.⁹⁴ Sama se však ČSSD snažila prezentovat jako jediná možná alternativa vůči vládním stranám, která lidem přinese šanci na změnu. V tomto duchu také strana označila 17. říjen (první den voleb) jako „Den změny“.⁹⁵ Na základě výše popsaných skutečností lze tvrdit, že sociální demokraté se pokusili z těchto voleb učinit referendum o centrální vládě.⁹⁶

Mezi kandidáty na hejtmany se v barvách ČSSD objevila řada známých osobností z řad celostátní politiky (David Rath, Michal Hašek, Radko Martínek, Milada Emmerová). Přítomnost těchto osobností na krajských kandidátních listinách měla straně umožnit lépe akcentovat představená témata, jelikož se povětšinou jednalo o vytrvalé a hlasité kritiky Topolánkova kabinetu a reforem, a tedy voliči mohli přijmout fakt, že ČSSD poslala své „nejpovolanější“ zástupce do boje proti snižování kvality života v krajích České republiky.⁹⁷ Na tomto místě je však třeba upozornit, že v Královéhradeckém kraji sociální demokraté

⁹¹ EIBL, Otto a kol.: *Krajské volby 2008*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009, s. 67.

⁹² Tamtéž, s. 69.

⁹³ Tamtéž, s. 70.

⁹⁴ KUNŠTÁT: Sociologická reflexe krajských voleb..., s. 88–89.

⁹⁵ EIBL a kol.: *Krajské volby 2008*, s. 70.

⁹⁶ KUNŠTÁT: Sociologická reflexe krajských voleb..., s. 88.

⁹⁷ EIBL a kol.: *Krajské volby 2008*, s. 71.

nominovali jako lídra své kandidátky do té doby nepříliš známého místostarostu města Broumov Lubomíra France.⁹⁸

Občanští demokraté šli do voleb v nelehké pozici vzhledem k tomu, že měli obhajovat dvanáct ze třinácti hejtmanských křesel,⁹⁹ navíc se podíleli na celostátní exekutivě a také na správě většiny měst větší a střední velikosti. V období před volbami se také strana potýkala se zřetelným poklesem volebních preferencí.¹⁰⁰ I dle teorie voleb druhého řádu bylo vesměs očekávatelné, že ODS, jakožto nejsilnější vládní subjekt se právě díky skutečnosti načasování krajských voleb zhruba v polovině funkčního období jejího vládního angažmá stane stranou, která v regionálních volbách utrpí významnou porážku.¹⁰¹ Tuto tendenci navíc předpokládali i někteří političtí komentátoři v médiích, podle nichž občanští demokraté přinejmenším ztratí veškerá hejtmanství v moravských a zčásti také i v některých českých krajích, kde se dlouhodobě vyskytují stabilní jádra volební podpory pro ČSSD.¹⁰²

Kampaň ODS nedisponovala dostatečnou razancí, zaujetím ani centrálním nosným zacílením. Zastřešujícím sloganem ODS pro krajské volby se stalo heslo „Náš kraj, můj domov“, které poukazovalo na pozitivní ráz vedení kampaně. Z ústředí byla řízena pouze část inzerce na internetu a billboardech. Veškerá další zodpovědnost při vedení kampaně byla ponechána na jednotlivých krajských organizacích a obhajujících hejtmanech, kteří na rozdíl od konkurence z ČSSD zaměřili své kampaně na striktně regionální témata a vcelku logicky se snažili prezentovat úspěchy, kterých v uplynulém volebním období dosáhli. V porovnání se sociální demokracií však kampaň občanských demokratů působila značně nejistě, nebyla jednotná a nenabídla skoro žádný obsah, jenž by voliče dokázal výrazně oslovit. O tom kupříkladu svědčí i podoba sloganů, které pomáhaly rámovat jednotlivé krajské kampaně a objevovaly se na různých vizuálních materiálech ODS.¹⁰³ Konkrétně třeba v Královéhradeckém kraji bylo ústředním sloganem tehdejšího volebního lídra občanských

⁹⁸ ČSSD. *Bc. Lubomír Franc* [online]. cssd.cz, [cit. 15. března 2019]. Dostupné na <<https://www.cssd.cz/nasi-lide/lubomir-franc/>>.

⁹⁹ Vyjma Jihomoravského kraje byli všichni hejtmani od posledních krajských voleb z roku 2004 členy ODS.

¹⁰⁰ KUNŠTÁT: Sociologická reflexe krajských voleb..., s. 88–89.

¹⁰¹ HAVLÍK, Vlastimil, HOSKOVEC, Libor. Krajské volby v České republice v kontextu konceptu voleb druhého řádu. Analýza vybraných aspektů voleb do krajských zastupitelstev v letech 2000–2008. *Evropská volební studia*, 2009, roč. 4, č. 1, s. 40.

¹⁰² KOPECKÝ, Josef, DOLEJŠÍ, Václav. *ODS ztratí dominanci v krajích, ČSSD získá hejtmana* [online]. idnes.cz, 15. října 2008 [cit. 15. března 2019]. Dostupné na <[¹⁰³ EIBL a kol.: *Krajské volby 2008*, s. 72–73.](https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/ods-ztrati-dominanci-v-krajich-cssd-ziska-hejtmana.A081015_085049_domaci_lpo>>.</p></div><div data-bbox=)

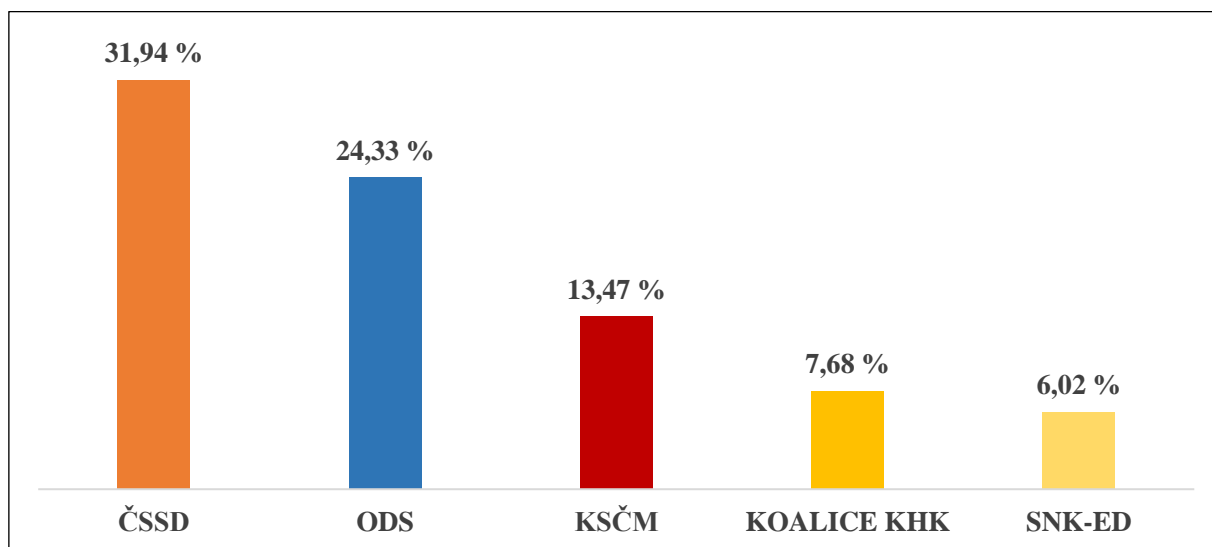
demokratů a zároveň i dlouholetého hejtmána Pavla Bradíka heslo „Společně pro moderní kraj“, jež poukazuje právě na přílišnou obecnost tematického zacílení kampaně ODS.¹⁰⁴

Kampaně zbylých relevantních stran nebyly v těchto volbách de facto ničím neobvyklé a dosahovaly standardů, na které byli voliči zvyklí v předchozích volbách stejného typu.¹⁰⁵

KDU-ČSL kandidovala společně s hnutím Neustraníci v koalici s názvem Koalice pro Královéhradecký kraj. Tento typ koalice lidovci praktikovali ve vícero krajích, zejména v těch, kde jejich samostatná kandidátka neměla velkou šanci uspět. Jednalo se tedy zejména o české kraje, kde KDU-ČSL nemá tak významnou koncentraci voličské podpory. Ustanovené předvolební koalice z logiky věci nestavěly kampaň kolem centrálních témat, ale pro každý kraj byla projektována kampaň se zřetelem na místní specifika.¹⁰⁶ Volebním lídrem této koalice v Královéhradeckém kraji byl broumovský lékař Jiří Veselý, člen KDU-ČSL.¹⁰⁷

KSČM zvolila pro tyto volby centrální heslo „Společně pro budoucnost“, zbylá část kampaně byla také orientována na regionální témata kromě jediné výjimky, kterou představoval silný odpor strany vůči výstavbě radarové základny v Brdech.¹⁰⁸

Graf č. 1: Procentuální volební výsledky úspěšných stran ve volbách do Zastupitelstva Královéhradeckého kraje v roce 2008

Zdroj: Autor, na základě portálu Volby.cz¹⁰⁹

¹⁰⁴ ANZDOC. *Volební magazín ODS 2008 – Kraj Královéhradecký* [online]. anzdoc.com, [cit. 15. března 2019]. Dostupné na <<https://anzdoc.com/magazin-spolen-pro-moderni-kraj-na-kraj-mj-domov-kraj-kralov.html>>.

¹⁰⁵ EIBL a kol.: *Krajské volby 2008*, s. 73.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 73–74.

¹⁰⁷ HRADECKÝ DENÍK. *KDU-ČSL povede do krajských voleb Jiří Veselý* [online]. hradecky.denik.cz, 9. října 2007 [cit. 15. března 2019]. Dostupné na <https://hradecky.denik.cz/zpravy_region/kdu20071009.html>.

¹⁰⁸ EIBL a kol.: *Krajské volby 2008*, s. 74.

¹⁰⁹ VOLBY.CZ. *Výsledky voleb do zastupitelstev krajů konané dne 17.10. – 18.10.2008> Královéhradecký kraj* [online]. volby.cz, [cit. 23. února 2019]. Dostupné na <<https://volby.cz/pls/kz2008/kz21?xjazyk=CZ&xdatum=20081017&xkraj=7>>.

Z celostátního hlediska přinesly volby do zastupitelstev krajů v roce 2008 první rozsáhlou alternaci v regionální exekutivě, která završila volební vítězství ČSSD ve všech třinácti krajích České republiky. Očekávalo se, že sociální demokracie volby vyhraje, ovšem nikdo nepředpokládal, že s takovým jasným přehledem. Vítězství ČSSD je přičítáno mnoha rozličným faktorům. V první řadě šlo o perfektně tematicky zacílenou kampaň, dále straně zcela určitě napomohlo vhodné sestavení kandidátních listin zahrnující výrazné osobnosti s parlamentními či exekutivními zkušenostmi nebo také schopnost mobilizovat své voliče.¹¹⁰ Z celorepublikového pohledu je také důležité podotknout, že oproti předchozím krajským volbám z roku 2004 se zvýšila volební účast skoro o 10 %.¹¹¹

Dle výše předloženého grafu je zjevné, že konkrétně i v Královéhradeckém kraji dosáhla ČSSD významného úspěchu. Oproti druhé ODS získala bezmála o 8 % více voličských hlasů. Tento výsledek nepředpokládali ani regionální představitelé ČSSD, kdy dokonce nebylo jisté, že sociální demokraté obdrží v kraji největší počet hlasů.¹¹² Volební účast v tomto kraji dosáhla 41,72 % oprávněných voličů.¹¹³ V přepočtu na mandáty získala ČSSD 18 zastupitelů, ODS 13, KSČM 7, KOALICE KHK 4 a SNK-ED 3 zastupitele.¹¹⁴

Immediately po volbách se rozběhla koaliční vyjednávání. Zpočátku však vůbec nebylo zřejmé, s kým ČSSD koalici utvoří, a kdo bude královéhradeckým hejtmanem. O hejtmanské křeslo měl zájem jak volební lídr ČSSD Lubomír Franc, tak i jeho stranický kolega Vladimír Dryml, který totiž získal ve volbách nejvíce preferenčních hlasů. Zároveň také tento kontroverzní ředitel vrchlabské soukromé nemocnice¹¹⁵ uspěl v paralelně se konajících senátních volbách v obvodě Hradec Králové, kde ve druhém kole porazil ředitele FN Hradec Králové a kandidáta ODS Leoše Hegera.¹¹⁶ Drymlovou preferovanou variantou bylo utvořit menšinovou vládu ČSSD s tichou podporou komunistů. Proti tomu se však stavěla většina členů krajského výkonného výboru ČSSD, která již před volbami preferovala variantu středolevé koalice ČSSD,

¹¹⁰ EIBL a kol.: *Krajské volby 2008*, s. 79.

¹¹¹ KUNŠTÁT: Sociologická reflexe krajských voleb..., s. 67.

¹¹² ROTHOVÁ, Eva. *Volební debakl ODS: Bez velké koalice s ČSSD si už neškrtně* [online]. hradecky.denik.cz, 18. října 2008 [cit. 15. března 2019]. Dostupné na <https://hradecky.denik.cz/volby-2008/volby_top_20081018.html>.

¹¹³ VOLBY.CZ. *Výsledky voleb do zastupitelstev krajů konané dne 17.10. – 18.10.2008 > Královéhradecký kraj* [online]. volby.cz, [cit. 23. února 2019]. Dostupné na <<https://volby.cz/pls/kz2008/kz21?xjazyk=CZ&xdatum=20081017&xkraj=7>>.

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ Kontroverzní díky některým svým činům, kdy např. bojkotoval proplácení zdravotnických poplatků ve vrchlabské nemocnici či sháněl kompromitující materiály na stranické kolegy.

¹¹⁶ PETRÁŠOVÁ, Lenka. Ambiciózní provokatér Dryml. *Mladá fronta Dnes*, 3. ledna 2009, s. A4.

KOALICE KHK a SNK-ED. Spor nakonec musel řešit i stranický předseda Jiří Paroubek, který stvrdil názor většiny KVV.¹¹⁷

V Královéhradeckém kraji se nakonec utvořila výše zmíněná středolevá koalice v čele s ČSSD. Na ustavujícím zasedání krajského zastupitelstva dne 10. listopadu pak tato koalice zvolila hejtmanem Královéhradeckého kraje Lubomíra France,¹¹⁸ kterého podpořila i část opozičních zastupitelů.¹¹⁹ Dle teorie koalic se jednalo o minimální, ideologicky propojenou koalici.¹²⁰

2.4 Krajské volby v roce 2012

Po čtyřech letech se uskutečnily další krajské volby. Tentokrát prezident republiky vyhlásil termín voleb na dny 12. a 13. října 2012. Volby se opět odehrály v době, kdy funkční období Poslanecké sněmovny, potažmo vlády se nacházely přibližně v polovině jejich vykonávaného mandátu.¹²¹

Sněmovní volby, které se uskutečnily v roce 2010 sice vyhrála ČSSD, avšak díky většímu koaličnímu potenciálu vládu opětovně sestavovala pravicová ODS spolu s nově zastoupenými stranami ve sněmovně TOP 09 a Věcmi veřejnými. Na tomto místě je také třeba zmínit, že KDU-ČSL na základě tristního výsledku z parlamentních voleb 2010 neměla poprvé v historii ČR své zástupce v Poslanecké sněmovně. Středopravicový kabinet pod vedením Petra Nečase se na počátku období mohl opřít o výraznou většinu ve Sněmovně (118 koaličních poslanců), ovšem postupně docházelo k mnoha různým skandálům a krizím uvnitř koaličních stran, které de facto danou sněmovní většinu snižovaly.¹²² Konkrétně se jednalo např. o neustálé vnitrostranické pnutí u nejmenší koaliční strany Věci veřejné, kde docházelo ke sporům, zdali se i přes dramaticky klesající stranické preference na vládním projektu nadále podílet. Těsně před krajskými volbami se od VV oddělila část poslanců a založila stranu LIDEM, která v koaliční spolupráci návazně pokračovala. Zbylá část poslanců Věcí veřejných přešla do opozice mezi ČSSD a KSČM.¹²³ Skandály se však v tomto volebním období nevyhnuly ani opoziční ČSSD. Jednou z nejzávažnějších kauz dotýkající se jak celostátní, tak i krajské úrovně

¹¹⁷ ROTHOVÁ, Eva. *Středolevá koalice v kraji má požehnání Jiřího Paroubka* [online]. hradecky.denik.cz, 6. listopadu 2008 [cit. 15. března 2019]. Dostupné na <<https://hradecky.denik.cz/volby-2008/volby20081106.html>>.

¹¹⁸ Lubomír Franc se stal historicky vůbec prvním zvoleným hejtmanem za ČSSD.

¹¹⁹ EIBL a kol.: *Krajské volby 2008*, s. 136–137.

¹²⁰ MRKLAS, Ladislav. *Krajské koalice 2008 a jejich srovnání s koalicemi 2000 a 2004*. In KUNŠTÁT, Daniel, MRKLAS, Ladislav. *Krajské volby 2008*. Praha: CEVRO Institut, 2010, s. 160.

¹²¹ HAVLÍK, Vlastimil, NOVÝ, Michal. *Výsledky voleb podle volebních krajů a politických stran*. In BALÍK, Stanislav a kol. *Krajské volby 2012*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 95.

¹²² KONRÁD, Jakub. *Krajské programy 2012* [online]. politikaspolecnost.cz, září 2016 [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <https://www.politikaspolecnost.cz/wpcontent/uploads/2016/09/Konr%C3%A1d_Krajsk%C3%A9-programy-2012.pdf>.

¹²³ Tamtéž.

byla aféra poslance, středočeského hejtmána a zároveň také do té doby výrazného představitele ČSSD Davida Ratha, který byl v květnu roku 2012 zadržen a umístěn do vazby v Litoměřicích za údajné korupční jednání při zadávání veřejných zakázek na Krajském úřadě Středočeského kraje. Tato kauza rezonovala v mediálním prostoru až do krajských voleb a díky tomu se ČSSD stala snadným terčem pro ostatní kandidující subjekty.¹²⁴

Na základě trendů z krajských voleb 2008 bylo očekávatelné, že většina relevantních stran bude ve svých kampaních akcentovat celostátní témata na úkor lokálních, vzhledem k tomu, že tato strategie napomohla ČSSD k drtivému vítězství v předchozích volbách.¹²⁵

Sociální demokracie, která do voleb vstupovala jako nejsilnější opoziční strana na parlamentní úrovni se samozřejmě snažila tuto osvědčenou strategii implementovat i do těchto voleb, jelikož měla ambici obhájit suverénní vítězství z roku 2008. V tomto ohledu tedy strana znovu pojala volby z velké části jako referendum o centrální vládě.¹²⁶ Kampaň ČSSD byla v roce 2012 tvořena v zásadě ze tří se vzájemně prolínajících a posilujících komponent. V první řadě se sociální demokraté snažili poukázat na dobře odvedenou práci v krajských samosprávách v letech 2008–2012, které byly dávány do kontrastu (podle ČSSD) se slabými výkony hejtmanství pod předchozími vládami ODS. Dalším prvkem jejich kampaně bylo předkládání určitých vizí na následující volební období, většinou v intencích pokračování dobře započaté práce, resp. úkolů, jejichž naplnění vyžaduje delší časové období (typicky se jednalo o dokončení optimalizace školských a zdravotnických zařízení ve správě kraje, zavedení integrovaných dopravních systémů atp.). Posledním komponentem ve strategii kampaně ČSSD byla ostrá kritika středopravé vlády Petra Nečase odkazující ke špatnému výkonu vlády, či dokonce k nepřátelskému chování vůči krajům, resp. občanům. Vládní opatření a reformy byly touto levicovou stranou opakovaně nazývány jako experimenty či asociální opatření způsobující chudobu sociálně znevýhodněných vrstev obyvatel. Všechny tři komponenty vytvářely ucelenou vizi pokračování dobré správy kraje takřkajíc „vládě navzdory“.¹²⁷

Ústředním tématem, jež mělo voliče ČSSD obdobně zmobilizovat jako téma zrušení poplatků v nemocnicích v roce 2008 se stala problematika zdanění církevních restitucí, která byla jednou z programových priorit kabinetu Petra Nečase. Po celé republice nechala sociální demokracie v letních měsících před volbami vylepit na reklamní poutače plakáty se sdělením

¹²⁴ EIBL, Otto, GREGOR, Miloš, MACKOVÁ, Alena. Témata předvolebních kampaní v programech stran, jejich outdoorových kampaních a médiích. In BALÍK, Stanislav a kol. *Krajské volby 2012*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 83–84.

¹²⁵ Tamtéž, s. 90.

¹²⁶ VAŠÁT, ČERMÁK: Referendum, nebo účet..., s. 140.

¹²⁷ EIBL, GREGOR, MACKOVÁ: Témata předvolebních kampaní..., s. 69–70.

„134 miliard Kč chtějí ODS & TOP 09 darovat církvím“.¹²⁸ Tento nápad se však zpočátku neseťkal s pozitivním ohlasem v některých krajských ústředích strany, kde je mnoho voličů ČSSD věřících, a tedy by tato negativní kampaň, která je částečně zaměřená i proti samotným církvím, mohla stranu v daných lokalitách marketingově poškodit. Nakonec se však plakáty objevily napříč celou zemí.¹²⁹ Tato kampaň byla doplněna prezentací jednotlivých regionálních volebních lídrů strany na billboardech a letácích. Konkrétně v Královéhradeckém kraji hejtman Lubomír Franc, jenž se rozhodl svůj post obhajovat, vedl svoji kampaň s celostátně laděným heslem „Řekněte dost bezohledné vládě.“¹³⁰

Občanská demokratická strana na rozdíl od předchozích voleb již na útočnou rétoriku ze strany ČSSD dokázala adekvátně reagovat, ačkoliv se stále tolik nevěnovala celorepublikovým tématům jako její hlavní levicový soupeř.¹³¹ Tehdejší předseda strany Petr Nečas v předvolebním manifestu s názvem *Šance pro zodpovědné* označil krajské volby 2012 za „střet odpovědné pravicové politiky s levicovým populismem“ se zdůrazněním, že na „celostátní politiku nemá daný typ voleb sebemenší vliv, jelikož jsou zejména vystavěním účtu krajským vládám ČSSD“.¹³² Daný typ argumentace pak občanští demokraté používali po celou dobu své kampaně ve všech třinácti krajích. ODS samozřejmě také předkládala jednotlivé vize, jak řešit problémy, se kterými se každá krajská samospráva potýká. V tomto ohledu ODS zejména systematicky vytýkala špatné výsledky krajských vlád ČSSD s nakládáním s veřejnými financemi. Svě argumenty občanští demokraté podkládali statistickými ukazateli z analýz Českého statistického úřadu, kde především poukazovali na nepříznivý vývojový trend v míře zadlužování jednotlivých vyšších územně samosprávných celků.¹³³

V Královéhradeckém kraji vedl ODS do voleb dlouholetý krajský zastupitel Miloslav Plass, jenž svou kampaň zacíлил na kritiku volebních slibů ostatních kandidujících stran (dle kontextu zejména ČSSD a KSČM), které jsou podle Plasse populistické a zároveň také na

¹²⁸ VAŠÁT, ČERMÁK: Referendum, nebo účet..., s. 129.

¹²⁹ LIBIGER, Milan. *Billboardy ČSSD proti restitucím nakonec budou i ve Zlínském kraji* [online]. idnes.cz, 18. srpna 2012 [cit. 17. března 2019]. Dostupné na <https://www.idnes.cz/zlin/zpravy/bilbordy-cssd-proti-restitucim.A120816_152509_zlin-zpravy_kol>.

¹³⁰ RAMBOUSKOVÁ, Michaela. Kampaň... populismus, vtip i tykadla. *Mladá fronta Dnes – Královéhradecké vydání*, 11. října 2012, s. B2.

¹³¹ VAŠÁT, ČERMÁK: Referendum, nebo účet..., s. 129.

¹³² ODS. *Šance pro zodpovědné – Program pro krajské a senátní volby 2012* [online]. ods.cz, [cit. 17. března 2019]. Dostupné na <<https://www.ods.cz/docs/programy/sance-pro-zodpovedne.pdf>>.

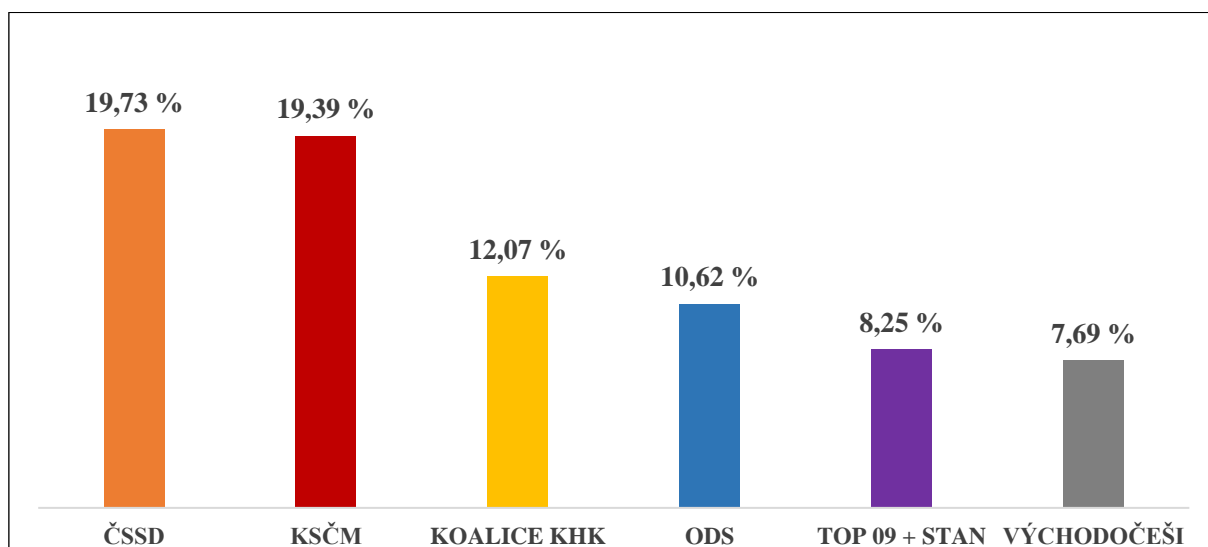
¹³³ EIBL, GREGOR, MACKOVÁ: Témata předvolebních kampaní..., s. 70.

krajské úrovni nesplnitelné. Dále varoval před mírou zadlužení kraje a v neposlední řadě také před možnou povolební spoluprací ČSSD a KSČM.¹³⁴

Zajímavou obměnou prošla během čtyř let Koalice pro Královéhradecký kraj, jež v sobě tentokrát koncentrovala zástupce KDU-ČSL, Hradeckého demokratického klubu a Volby pro město. Volebním lídrem koalice zvolila samotného předsedu lidovců Pavla Bělobrádka, jenž trvale žije v Náchodě.¹³⁵ Uskupení mělo dále na kandidátce řadu známých osob jako např. primátora statutárního města Hradec Králové Zdeňka Finka z HDK, herce Ivana Vodochodského nominovaného stranou VPM či řadu starostů měst a obcí z regionu. Již dle složení kandidátky se očekávalo, že tato koalice ve volbách posílí. Ústředním heslem kampaně se stal slogan „Pořádek – Základ prosperity“.¹³⁶

Komunisté si jako svého lídra zvolili dlouholetého krajského zastupitele Otakara Rumla, jehož povolání je prokurista zemědělského družstva. Jako sociální demokraté se i komunisté ve své kampani především tematicky vymezili proti reformám středopravicové vlády.¹³⁷

Graf č. 2: Procentuální volební výsledky úspěšných stran ve volbách do Zastupitelstva Královéhradeckého kraje v roce 2012

Zdroj: Autor, na základě portálu Volby.cz¹³⁸

¹³⁴ PLASS, Miloslav. *Kdo vám slibuje nesmysly, které Vám zajistit nemůže?!* [online]. ods.cz, 11. října 2012 [cit. 17. března 2019]. Dostupné na <<https://www.ods.cz/clanek/2966-kdo-vam-slibuje-nesmysly-ktere-vam-zajistit-nemuze>>.

¹³⁵ KOALICE PRO KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ. *Pavel Bělobrádek lídrem do krajských voleb* [online]. koalicehk.cz, 14. ledna 2012 [cit. 17. března 2019]. Dostupné na <<http://www.koalicehk.kdu.cz/aktualne/aktuality/volby-2012/pavel-belobradek-lidrem-do-krajskych-voleb>>.

¹³⁶ RAMBOUSKOVÁ, Michaela. *Kampaň... populismus, vtip i tykadla. Mladá fronta Dnes – Královéhradecké vydání*, 11. října 2012, s. B2.

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ VOLBY.CZ. *Výsledky voleb do zastupitelstev krajů konané dne 12.10. – 13.10.2012> Královéhradecký kraj* [online]. volby.cz, [cit. 23. února 2019]. Dostupné na <<https://www.volby.cz/pls/kz2012/kz21?xjazyk=CZ&xdatum=20121012&xkraj=7>>.

Krajské volby v roce 2012 znovu potvrdily skutečnost, že vládní strany ve volbách druhého řádu, ke kterým patří právě volby do zastupitelstev krajů, ztrácejí svoji voličskou podporu. Z celostátního hlediska byla v těchto volbách znovu nejúspěšnější stranou ČSSD, která i přes znatelný úpadek celkové volební podpory dokázala obhájit volební vítězství z roku 2008. Dramatický propad volební podpory ovšem zaznamenala vládní ODS, jež si dokázala připsat vítězství pouze v Plzeňském kraji. Historického úspěchu v těchto volbách zaznamenala ve všech krajích KSČM, kdy v Karlovarském a Ústeckém kraji tato krajně levicová strana dokonce zvítězila. Zbývající parlamentní strany TOP 09 a VV se tohoto typu voleb zúčastnily vůbec poprvé. Zatímco TOP 09 získala zastoupení v 10 ze 13 krajských zastupitelstev, VV ve volbách propadly a nezískaly ani jediný mandát. Dalším charakteristickým rysem krajských voleb v roce 2012 byl patrný nárůst hlasů pro strany a hnutí působící mimo celostátní politiku.¹³⁹

Veškerá tato zjištění lze poměrně dobře vztáhnout také na Královéhradecký kraj. Dle výše vyobrazeného grafu i zde zvítězila ČSSD, ačkoliv velmi těsně za ní se umístila KSČM, která v tomto kraji dosáhla znatelně lepšího výsledku v komparaci s předchozími regionálními volbami. Dále v kraji je možné potvrdit trend nárůstu hlasů pro regionální uskupení, konkrétně v porovnání s předchozími volbami výrazně uspěla Koalice pro Královéhradecký kraj, a také nově zavedené hnutí Východočeši, které úzce spolupracovalo s tehdy teprve etablovaným se protestním hnutím Andreje Babiše ANO 2011.¹⁴⁰ Občanští demokraté také v tomto kraji pocítili výraznou porážku, jelikož jejich strana se z hlediska procentuálního volebního výsledku propadala až na pomyslnou čtvrtou příčku. I poslední celostátní tendenci můžeme potvrdit na základě výsledků v Hradeckém kraji, tj. úspěch pouze TOP 09, nikoliv však Věcí veřejných.

Volební účast tentokrát v kraji dosáhla 38,43 % oprávněných voličů. V přepočtu na mandáty se stala opět nejsilnější stranou v zastupitelstvu ČSSD s 12 zastupiteli, pouze o jeden zastupitelský mandát méně měla KSČM (11), KOALICE HK pak získala 7, ODS 6, TOP 09+STAN 5 a poslední Východočeši 4 zastupitelská křesla.¹⁴¹

Tentokrát se krajská koalice utvořila poměrně rychle a bez žádných komplikací. Na základě volebních výsledků a programové blízkosti stran se lídři ČSSD a KSČM dohodli na povolební spolupráci. Tato koalice se však potýkala s odporem části veřejnosti a zbylých stran

¹³⁹ HAVLÍK, NOVÝ: Výsledky voleb podle volebních krajů..., s. 93–109.

¹⁴⁰ ZÁLESKÝ, Petr. "Jsem znechucena politikou stejně jako Babiš a tisíce dalších". *Mladá fronta Dnes – Královéhradecké vydání*, 3. října 2012, s. B3.

¹⁴¹ VOLBY.CZ. *Výsledky voleb do zastupitelstev krajů konané dne 12.10. – 13.10.2012 > Královéhradecký kraj* [online]. volby.cz, [cit. 23. února 2019]. Dostupné na <<https://www.volby.cz/pls/kz2012/kz21?xjazyk=CZ&xdatum=20121012&xkraj=7>>.

v krajském zastupitelstvu. Jako problematická se zejména jevila volba radní pro oblast školství, kdy tato gesce dle koaliční smlouvy měla spadat pod KSČM, která na danou funkci nominovala svoji zastupitelku Táňu Šormovou. Ustavující schůze zastupitelstva proběhla 19. listopadu 2012 za velkého zájmu veřejnosti. O hejtmanské křeslo projeví zájem Lubomír Franc za ČSSD, ale také Pavel Bělobrádek z KOALICE KHK.¹⁴² Nakonec se však dle koaliční většiny očekávaně stal znovu hejtmánem Lubomír Franc, který zároveň ve stejném roce uspěl v senátních volbách na Náchodsku. I v tomto funkčním období vznikla v Královéhradeckém kraji minimální, ideologicky propojená koalice.¹⁴³

2.5 Krajské volby v roce 2016

V roce 2016 se konaly v pořadí již páté volby do krajských zastupitelstev. Termín voleb byl prezidentem republiky Milošem Zemanem vyhlášen na 7. – 8. října 2016. Tentokrát však byla narušena ustálená periodizace voleb. Původně se totiž krajské volby uskutečňovaly do dvou let od hlasování v parlamentních volbách, avšak tento sled byl podstatným způsobem narušen předčasnými sněmovními volbami v roce 2013, které zkrátily standartní čtyřleté funkční období Sněmovny o jeden rok. Díky tomu se změnila i pravidelná alternace s krajskými volbami, jež se tak konaly až po třech letech od voleb do PS, tedy ve druhé polovině volebního cyklu prvořadých voleb.¹⁴⁴

Konkrétně se volby uskutečnily v posledním roce funkčního období koaliční vlády Bohuslava Sobotky složené ze zástupců ČSSD, hnutí ANO 2011 a KDU-ČSL, která vzešla na základě výsledku sněmovních voleb v roce 2013.¹⁴⁵ V tomto kontextu je vhodné zmínit, že anti-establishmentové hnutí ANO 2011 pod vedením miliardáře Andreje Babiše dané parlamentní volby téměř vyhrálo zejména díky své sofistikovaně vedené kampani namířené proti starým politickým strukturám. Obecně lze tvrdit, že úspěch tohoto nepřilíš ideologicky ukotveného hnutí mělo velký vliv na postupnou dekonsolidaci českého stranického systému.¹⁴⁶

Zmíněný Sobotkův kabinet byl i za přispění permanentní marketingové kampaně vládního hnutí ANO 2011 relativně oblíbený a těšil se poměrně velké důvěře ze strany české

¹⁴² APPL, Filip. Kraj vede koalice ČSSD a KSČM: hejtmánem je znovu Franc. *Krajské noviny: nezávislý měsíčník pro kraje, města a obce ČR*, listopad 2012, s. 12.

¹⁴³ HRBKOVÁ, Lenka. Krajské volby a povolební koalice. In BALÍK, Stanislav a kol. *Krajské volby 2012*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 223–224.

¹⁴⁴ ŠÁROVEC, Daniel. Krajské volby 2016 a nové politické strany v České republice. *Central European Journal of Politics*, 2017, roč. 3, č. 2, s. 3–5.

¹⁴⁵ EIBL, Otto, PINK, Michal. Krajské volby 2016. In EIBL, Otto, PINK, Michal. *Krajské volby 2016*. Brno: Masarykova univerzita, 2017, s. 30.

¹⁴⁶ ŠÁROVEC, Daniel. Nové politické strany: novost, teoretické koncepty a možnosti jejich využití v ČR. *Politics in Central Europe*, 2016, roč. 12, č. 2, s. 18.

veřejnosti.¹⁴⁷ Z uvedených důvodů bylo zajímavé sledovat, jak se tato zdánlivá obliba promítne do volebních výsledků v regionech. Už kvůli tomu, že část kampaně (i koaličních) stran se explicitně zaměřovala na útoky proti osobě vicepremiéra Andreje Babiše, jenž však na tyto výpady ostře reagoval tvrzením, že vstoupil do politiky, aby zamezil nekalým praktikám, které v ČR zavedly „tradiční a zkorumpované“ politické strany.¹⁴⁸

Začátek předvolební kampaně není úplně snadné časově vymezit. Například ČSSD zahájila předstupň kampaně již zkraje jara 2016, kdy se snažila prezentovat své dosavadní úspěchy z centrální vlády. Tato kampaň nesla prostý název „2 roky ve vládě“ a její zřetelnou součástí byly i kritické poznámky na adresu koaličního partnera ANO 2011 a jejího předsedy. Během měsíce března také sociální demokraté spustili billboardovou kampaň s heslem „Stát není firma. Je to společenství lidí“ narážející na veřejně známý výrok Andreje Babiše, že stát je třeba řídit jako firmu, se kterým se sociální demokraté v žádném případě neztotožňovali. Ústředním sloganem ČSSD pro tyto volby, jenž se postupně objevoval na veškerých stranických propagačních materiálech bylo heslo „Lidé si zaslouží jistoty“.¹⁴⁹

V Královéhradeckém kraji ČSSD svoji lokální kampaň znovu stavěla zejména na propagaci úspěchů z krajské vlády, které byla po dvě volební období (osm let) klíčovou součástí. Strana dále představila jednotlivé nedokončené projekty a vize, v jejichž realizaci by ráda pokračovala.¹⁵⁰ Tehdejší hejtman Lubomír Franc se však již krajských voleb neúčastnil, jelikož se chtěl plně věnovat práci senátora. Původně měl vést stranickou kandidátku poslanec a starosta Náchoda Jan Birke, jenž se nakonec kandidatury vzdal ze zdravotních důvodů. Volebním lídrem ČSSD se tak stal do té doby nepříliš veřejnosti známý krajský zastupitel a proděkan Filozofické fakulty Univerzity Hradec Králové Jiří Štěpán.¹⁵¹ Čtrnáct dní před krajskými volbami však proběhla na krajském úřadě v Hradci Králové policejní razie, která souvisela s korupčním jednáním při zakázce na přestavbu náchodské nemocnice. Jelikož s touto rozsáhlou investiční akcí byla spojena řada regionálních členů ČSSD, očekávalo se, že tato kauza může stranu ve volbách citelně poškodit.¹⁵² Vzniklou situaci se snažil osobně řešit

¹⁴⁷ EIBL, PINK: Krajské volby 2016..., s. 31.

¹⁴⁸ Tamtéž.

¹⁴⁹ Tamtéž.

¹⁵⁰ ZITKA, Lukáš. Hlavně zlepšit dopravu. *Krajské noviny: nezávislý měsíčník pro kraje, města a obce ČR*, září 2016, s. 15.

¹⁵¹ ZÁLESKÝ, Petr. Lídři jsou jasní, volby slibují "vládní" souboj. *Mladá fronta Dnes – Královéhradecké vydání*, 7. června 2016, s. 15.

¹⁵² VITOVSKÁ, Ivana. *Razie na krajském úřadu trvala až do pátečního rána* [online]. hradecky.denik.cz, 24. září 2016 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <https://hradecky.denik.cz/zpravy_region/razie-na-krajskem-uradu-trvala-az-do-patecniho-rana-20160924.html>.

tehdejší premiér a předseda ČSSD Bohuslav Sobotka, který deklaroval, že vedení kraje se žádného trestného činu nedopustilo.¹⁵³

Pro hnutí ANO 2011 byla účast v krajských volbách de facto premiérou, ačkoliv mělo možnost participovat na krajské politice již o čtyři roky dříve. Důvodem tehdejší neúčasti byla zejména absence vhodných osobností, které by byly ochotné za ANO kandidovat. Je sice pravdou, že v roce 2012 Andrej Babiš alespoň finančně podpořil několik regionálních subjektů jako např. hnutí Východočeši v Královéhradeckém kraji či hnutí M.O.R. (za Morální Očistu Regionu) ve Zlínském kraji, avšak výsledek těchto subjektů nebyl nikterak oslňující. Navíc se daná hnutí postupem času od Andreje Babiše odvrátila či sama zanikla.¹⁵⁴

ANO 2011 zahájilo hlavní část kampaně v červenci 2016, kdy po celé republice nechalo vylepit plakáty s tváří Andreje Babiše, které navíc obsahovaly sdělení kritizující tradiční strany. Babiš na nich ujišťoval voliče, že si „zasloužíme lepší Česko“ a že „nepřestane bojovat proti korupci, i když se kluci hodně snaží“. Poukazoval tak zejména na spor o reformu policejních složek, která v dané době silně rezonovala v mediálním prostoru. V horké části kampaně (zhruba od poloviny září do konání voleb) byla strategie ANO o poznání klidnější a soustředěná kolem kandidátů na hejtmany a krajských témat.¹⁵⁵ Hnutí v kampani užilo osvědčený vizuál z předchozích parlamentních a evropských voleb, kdy billboardům, letákům a dalším obdobným propagačním materiálům dominovala postava Andreje Babiše, v některých variantách doplněná o krajské volební lídry.¹⁵⁶

Do čela své kandidátky v Královéhradeckém kraji hnutí ANO 2011 nominovalo tehdejší náměstkyni ministryně pro místní rozvoj Kláru Dostálovou, která dříve na krajském úřadě působila jako vedoucí oddělení evropských projektů. Nejprve však měl být kandidátem na hejtmana majitel textilky JUTA ve Dvoře Králové nad Labem Jiří Hlavatý, který byl za ANO zvolen do Senátu v roce 2014. Nabídku vést kandidátku nakonec odmítl z důvodu pracovní vytíženosti.¹⁵⁷

Zbylé relevantní strany spustily kampaň o něco později a v méně okázalém stylu, než tyto dvě vládní strany, které byly navíc považovány za favority voleb.¹⁵⁸ Proto následující subjekty diplomant nepodrobí tak zevrubné charakteristice jejich předvolebních kampaní.

¹⁵³ VITOVSKÁ, Ivana. *Premiér: Nemám informace, že by se vedení kraje dopustilo něčeho špatného* [online]. hradecky.denik.cz, 26. září 2016 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<https://hradecky.denik.cz/z-regionu/premier-nemam-informace-ze-by-se-vedeni-kraje-dopustilo-neceho-spatneho-20160925.html>>.

¹⁵⁴ ŠÁROVEC: Krajské volby 2016..., s. 5–6.

¹⁵⁵ EIBL, PINK: Krajské volby 2016..., s. 31–32.

¹⁵⁶ ŠÁROVEC: Krajské volby 2016..., s. 11.

¹⁵⁷ ZÁLESKÝ: Lídři jsou jasní..., s. 15.

¹⁵⁸ EIBL, PINK: Krajské volby 2016..., s. 32.

Občanská demokratická strana si zvolila jako svého volebního lídra bývalého policejního prezidenta a krajského ředitele policie Martina Červíčka, u kterého je zajímavá skutečnost, že ještě v zimě roku 2015 zvažoval svůj vstup do ČSSD, aby mohl vést kandidátku této levicové strany. Vzhledem ke své původní profesi se v kampani chtěl zaměřit na oblast bezpečnosti, a to jak v silniční dopravě, tak z hlediska IZS.¹⁵⁹ Celostátním sloganem kampaně občanských demokratů se stalo heslo „Zjednodušme to!“. Strana se snažila ve své kampani komunikovat témata s regionálním přesahem typu zrušení EET, výrazné snížení daňové zátěže živnostníkům atp.¹⁶⁰

Koalici pro Královéhradecký kraj, která se i tentokrát skládala z KDU-ČSL, HDK a VPM vedl do voleb dlouholetý krajský zastupitel Vladimír Derner. Na druhém místě kandidoval lidovecký předseda Pavel Bělobrádek. Koalice se snažila zaujmout voliče zejména skladbou své kandidátní listiny, kterou považovala za „extrémně silnou“. Jejich kandidátka obsahovala jména řadu starostů, hradeckého primátora, vysokoškolské pedagogy atd. Nosnými předvolebními tématy tohoto uskupení se stala problematika vodního hospodářství, zdravotnictví a sociálních služeb.¹⁶¹

Komunistická strana Čech a Moravy nominovala opětovně jako svého vedoucího kandidáta prvního náměstka hejtmána Otakara Rumla. Kampaň komunistů byla tentokrát zaměřena čistě regionálně. Jejich volebním heslem se stalo motto: „Jsme tým a pracujeme pro vás!“, které mělo poukázat na případnou kolektivní spolupráci všech komunistických zastupitelů. Vcelku pozoruhodně se KSČM stavěla k případnému dalšímu angažmá v krajské koalici, které v žádném případě nepovažovala za rozhodující záležitost.¹⁶²

Dlouho se zdálo, že centrálním tématem, jež bude určovat celkovou dynamiku předvolební kampaně se stane problematika migrační krize, která dlouhodobě v mediálním prostoru rezonovala. Relevantní strany dané téma více či méně reflektovaly, ovšem žádná se na něm výrazněji neprofilovala.¹⁶³ Které vybrané subjekty v Královéhradeckém kraji programově nejvíce reflektovaly fenomén ilegální migrace bude zřejmé v analytické části tohoto textu.

¹⁵⁹ ZÁLESKÝ: *Lídři jsou jasní...*, s. 15.

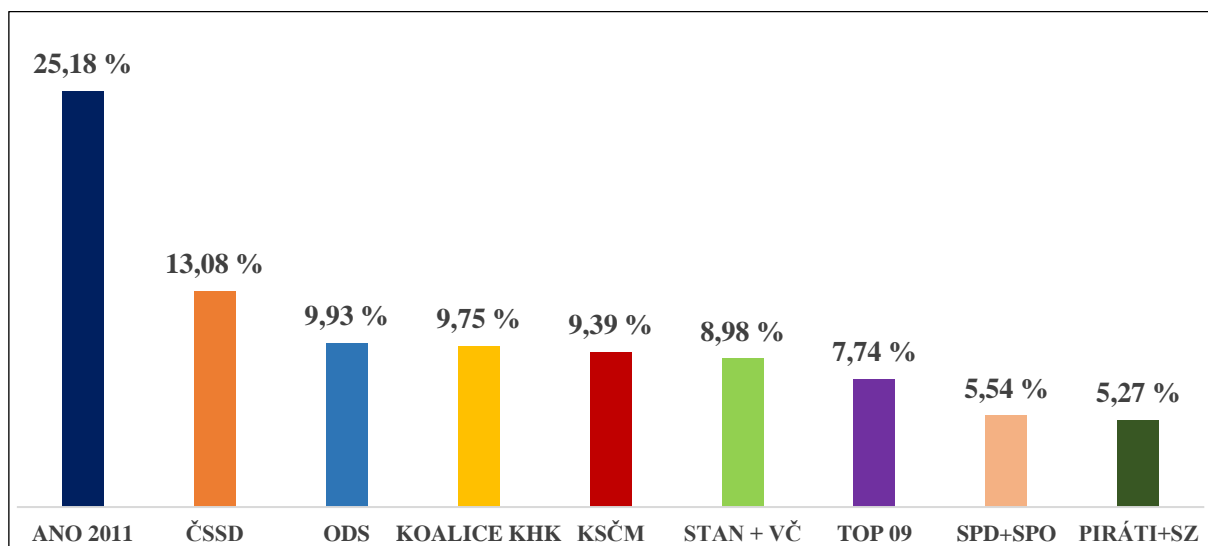
¹⁶⁰ ODS. *Volby 2016* [online]. ods.cz, [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<https://www.ods.cz/volby-2016>>.

¹⁶¹ KOALICE PRO KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ. *Kandidáty Koalice pro Královéhradecký kraj charakterizuje vysoká profesní odbornost, dosažené výsledky a pojetí politiky jako služby ve prospěch obecného dobra* [online]. koalicehk.cz, 16. května 2016 [cit. 20. března 2019]. Dostupné na <<http://www.koalicehk.kdu.cz/aktualne/aktuality/volby-2016/kandidaty-koalice-pro-kralovehradecky-kraj-charakt>>.

¹⁶² LANKAŠOVÁ, Taťána. *Rozhovor s RSDr. Ing. Otakarem RUMLEM, lídrem kandidátky KSČM* [online]. kscmrhk.cz, [cit. 20. března 2019]. Dostupné na <<http://kscmrhk.cz/rozhovor-s-rsdr-ing-otakarem-rumlem-lidrem-kandidatky-kscm>>.

¹⁶³ EIBL, PINK: *Krajské volby 2016...*, s. 32.

Graf č. 3: Procentuální volební výsledky úspěšných stran ve volbách do Zastupitelstva Královéhradeckého kraje v roce 2016

Zdroj: Autor, na základě portálu Volby.cz¹⁶⁴

Výsledky krajských voleb přinesly z celostátního hlediska řadu zajímavých trendů. Poprvé došlo k situaci, kdy vládní subjekt volby vyhrál. Tato skutečnost byla dle Daniela Šárovce způsobena zejména tím, že ANO 2011 svým neustálým důrazem na protestní apel se dokázalo stylizovat do stále nové a změnu přinášející alternativy. I z tohoto důvodu na něj negativně nedopadlo vládní angažmá, což popírá dosud platné charakteristiky, kterými se krajské volby vyznačovaly. Navíc díky časovému posunu voleb prvního řádu nebylo prakticky možné kampaň stylizovat do ostrého střetu vláda versus opozice. Pro ANO jakožto člena vládní koalice by to ani nebylo výhodné.¹⁶⁵ Dalším trendem, kterým byly dané volby charakteristické, je ústup dlouhodobě zavedených stran ČSSD, ODS, KSČM z krajské úrovně a jejich částečné nahrazení nově se etabloujícími subjekty typu ANO 2011, STAN apod.¹⁶⁶

Výše zobrazený graf víceméně tyto trendy potvrzuje i v Královéhradeckém kraji. Volby v tomto regionu s převahou vyhrálo hnutí ANO 2011. Dále se do krajského zastupitelstva dostalo o jednu třetinu více politických subjektů, než v předešlém volebním období. Konkrétně se jedná o devět různých stran, hnutí a předvolebních koalic. Z tohoto důvodu je možné konstatovat, že královéhradecké krajské zastupitelstvo se po volbách v roce 2016 silně

¹⁶⁴ VOLBY.CZ. *Výsledky voleb do zastupitelstev krajů konané dne 7.10. – 8.10.2016* > *Královéhradecký kraj* [online]. volby.cz, [cit. 23. února 2019]. Dostupné na <<https://www.volby.cz/pls/kz2016/kz21?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=7>>.

¹⁶⁵ ŠÁROVEC: *Krajské volby 2016...*, s. 18–19.

¹⁶⁶ EIBL, Otto, PINK, Michal. *Namísto závěru: ohlédnutí za krajskými volbami v roce 2016*. In EIBL, Otto, PINK, Michal. *Krajské volby 2016*. Brno: Masarykova univerzita, 2017, s. 228.

fragmentovalo.¹⁶⁷ V přepočtu na mandáty ANO 2011 získalo 13 mandátů, ČSSD 6, ODS 5, KOALICE KHK 5, KSČM 4, STAN+VČ 4, TOP 09 4, SPD+SPO 2 a PIRÁTI+SZ také 2 mandáty. Volební účast tentokrát byla v kraji v komparaci s předchozími volbami nejnižší. K volebním urnám tentokrát přišlo 37,33 % oprávněných voličů.¹⁶⁸

Ačkoliv se může zdát, že v této situaci předcházela vzniku povolební koalice několikátýdenní vyjednávání, opak je pravdou. Koalice byla dojednána ještě v den konání voleb. Členové královéhradecké krajské organizace hnutí ANO 2011 sice byli přesvědčeni, že jejich účast na krajské vládě je díky volebnímu výsledku více než pravděpodobná. Nicméně pět ideologicky různě zaměřených uskupení se dohodlo uzavřít koalici bez vítězného hnutí ANO. Konkrétně šlo o ČSSD, ODS, KOALICE KHK, STAN+VČ a TOP 09 s tím, že kandidátem na hejtmana navrhnou lídra sociální demokracie Jiřího Štěpána. Představitelé dohodnutých subjektů zdůvodnili tuto nepřilíš sourodou koalici jako jedinou možnou spolupráci, která zajistí všestranný rozvoj Královéhradeckého kraje.¹⁶⁹

Dne 14. listopadu 2016 proběhlo ustavující zasedání krajského zastupitelstva, na kterém byli podle dříve stvrzené koaliční dohody zvoleni členové Rady Královéhradeckého kraje, a také hejtman Královéhradeckého kraje, jímž se podle očekávání stal Jiří Štěpán z ČSSD.¹⁷⁰ Z typologického hlediska tak vznikla minimální, ideologicky nepropojená koalice.¹⁷¹

¹⁶⁷ SAX, Ondřej a kol. Královéhradecký kraj. In EIBL, Otto, PINK, Michal. *Krajské volby 2016*. Brno: Masarykova univerzita, 2017, s. 122.

¹⁶⁸ VOLBY.CZ. *Výsledky voleb do zastupitelstev krajů konané dne 7.10. – 8.10.2016> Královéhradecký kraj* [online]. volby.cz, [cit. 23. února 2019]. Dostupné na <<https://www.volby.cz/pls/kz2016/kz21?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=7>>.

¹⁶⁹ RAMBOUSKOVÁ, Michaela. Volby: dost rychlá jízda. *Mladá fronta Dnes – Královéhradecké vydání*, 10. října 2016, s. 15.

¹⁷⁰ SAX a kol.: Královéhradecký kraj, s. 122.

¹⁷¹ EIBL, PINK: Namísto závěru..., s. 229–230.

3. Analýza vybraných programů politických stran

Tato kapitola se zaměří na kvalitativní obsahovou analýzu krajských předvolebních programů vybraných pěti politických stran¹⁷² a jejich následnou komparaci. Z důvodu omezeného rozsahu diplomové práce budou analýze podrobeny ty strany, které ve volbách do Zastupitelstva Královéhradeckého kraje mezi lety 2008–2016 pokaždé získaly alespoň jeden mandát. Konkrétně se tedy bude jednat o ČSSD, Koalici pro Královéhradecký kraj, KSČM a ODS. Nadto se však diplomant rozhodl zahrnout do podkapitoly mapující programatiku stran v roce 2016 i předvolební text hnutí ANO 2011, které v daném roce krajské volby v Královéhradeckém kraji s převahou vyhrálo, a je tedy relevantní se jeho programem také zabývat. Než však bude přistoupeno k analýze programových dokumentů, je třeba čtenáři přiblížit, jak autor bude postupovat při samotném zpracování této kapitoly.

Kvalitativnímu výzkumu krajských programových dokumentů stran se věnovalo již několik politologických studií. Některé postupy z daných studií budou v této práci zohledněny. Kupříkladu Petr Buchal ve svém sborníkovém příspěvku kvalitativním způsobem analyzoval programové priority pěti stran, které v roce 2004 uspěly v krajských volbách v Jihomoravském kraji. Programy v uvedeném pojednání byly strukturovány dle předem stanovených tematických okruhů.¹⁷³ Obdobně bude diplomant strukturovat i tuto kapitolu, kde se ovšem primárně zaměří na témata, která považují občané Královéhradeckého kraje ve svém regionu za nejproblematictější. Tímto způsobem analyzovali krajské programy z roku 2012 Otto Eibl, Miloš Gregor a Alena Macková, jejichž případová studie se zabývala pronikáním palčivých témat do programové nabídky stran.¹⁷⁴ Na problematiku však bylo nahlíženo z celostátního hlediska, kdy byla zohledněna pouze ta témata, jež se zdála být problematická napříč všemi krajskými samosprávami, což je pro diplomantovu analýzu nepříliš vyhovující koncept. Aby byla v analýze zohledněna témata, která jsou v lokalitě Královéhradeckého kraje považována za nejproblematictější (nejpalčivější), byl autor nucen dohledat patřičnou sociologickou studii, jež se danou záležitostí zabývá. V roce 2014 vydal Krajský úřad Královéhradeckého kraje ve spolupráci s odborníky z Katedry sociologie Filozofické fakulty Univerzity Hradec Králové výzkumnou zprávu s názvem *Spokojenost občanů se službami poskytovanými Krajským*

¹⁷² V tomto zobecněném významu jsou za strany považovány i politická hnutí a předvolební koalice.

¹⁷³ BUCHAL, Petr. Jihomoravský kraj. In ŠARADÍN, Pavel. *Krajské volby v České republice*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006, s. 37–49.

¹⁷⁴ EIBL, Otto, GREGOR, Miloš, MACKOVÁ, Alena. Témata předvolebních kampaní v programech stran, jejich outdoorových kampaních a médiích. In BALÍK, Stanislav a kol. *Krajské volby 2012*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 71.

*úřadem Královéhradeckého kraje,*¹⁷⁵ kde se v závěru dokumentu nachází i kapitola, která na základě předchozího sociologického šetření představuje nejpálčivější problémy tohoto východočeského regionu. V rámci daného výzkumu bylo zjištěno, že v Královéhradeckém kraji jsou nejproblematictější tyto tři oblasti:

1. *Doprava*
2. *Zdravotnictví*
3. *Školství*

Představené problematické oblasti tak utvoří základní tematické okruhy, na které bude diplomant v programech stran brát největší zřetel. Zbylá témata nebudou v práci vynechána, avšak nedojde k jejich detailnějšímu rozboru.

Programové dokumenty budou seřazeny sestupně dle abecedních názvů analyzovaných politických subjektů. Jelikož se programy od sebe odlišují svým rozsahem a hloubkou zpracování jednotlivých témat, nebude jim z tohoto důvodu poskytnut stejný prostor v následující analýze.

3.1 Volební programy z roku 2008

Veškeré volební programy z roku 2008 byly dohledány jako internetový zdroj. Diplomant se sice nejprve snažil zkontaktovat krajská ústředí stran s prosbou o propůjčení daných programových dokumentů, nicméně ve všech případech mu nebylo vyhověno z důvodu obtížné dohledatelnosti. Navíc také většina programů nebyla již k dispozici ani na oficiálních webových stránkách jednotlivých politických uskupení. Nakonec se však podařilo tyto programy získat prostřednictvím databáze *WebArchive.org*, která archivuje široké spektrum webových stránek, a to i těch, jejichž obsah byl postupem času revidován či smazán. Programy stran byly většinou součástí předvolebních internetových stránek, které strany využívaly během svých kampaní. Jediný program KSČM byl dohledán jako příloha stranického krajského zpravodaje.

3.1.1 ČSSD

Volební program sociální demokracie uvozuje heslo „Tady jsme doma“, které zároveň tvořilo název domény předvolebního webu této strany. V preambuli programu ČSSD prohlašuje, že „chce být zásadní politickou silou, která bude v následujících letech v zájmu principů solidarity a v souladu hodnotami zastupitelské demokracie rozhodovat o věcech veřejných na úrovni Královéhradeckého kraje.“ Strana také chce přiblížit politiku opět lidem

¹⁷⁵ KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ. *Průzkum spokojenosti občanů Královéhradeckého kraje* [online]. kr-kralovehradecky.cz, 4. prosince 2014 [cit. 6. března 2019]. Dostupné na <http://www.kr-kralovehradecky.cz/assets/krajsky-urad/kontakt/urad/Zprava_obcane_2014_fin.pdf>.

a to nikoli formou, ale obsahem. V korespondenci s celostátním rázem vedení kampaně ČSSD nabízí voličům „šanci na změnu“.

V další části programu jsou představeny obecně definované vize, jež chce strana naplnit, pokud se bude podílet na vedení Královéhradeckého kraje. Jedná se o heslovitá tvrzení typu: „Co je v kraji není na okraji“, „Zdravotní péče je veřejnou službou“ či „Vzdělání je investice pro budoucnost“.

Následně jsou heslovitě představeny jednotlivé programové priority, které jsou pro ČSSD důležité. V oblasti dopravy se sociální demokraté zavazují, že žádná obec v kraji nebude izolována od veřejné dopravy. Dopravní politika má být dle strany tvořena ve spolupráci s obcemi, dopravci i zaměstnavateli. Další prioritou v této oblasti je také podpora výstavby a údržby cyklostezek ve venkovských oblastech regionu. V silniční dopravě chce ČSSD prosazovat výstavbu dálnice D11, rychlostní komunikace R35 a obchvatů měst a obcí, zároveň je také kladen důraz na rozvoj a údržbu krajských komunikací, kde má být zajištěno financování z evropských fondů. V železniční dopravě navrhuje sociální demokraté postupnou elektrifikaci lokálních tratí, odstranění zpomalujících úseků a celkové zvýšení bezpečnosti v tomto druhu dopravy. V posledním bodě chce také strana převést část kamionové dopravy na železnici.

Téma zdravotnictví strana v programu reflektuje poměrně obsáhle. Mezi programové priority patří např. převedení všech nemocnic ve vlastnictví kraje na neziskové organizace, čímž se má dle ČSSD zvýšit jejich veřejná kontrola. Sociální demokraté také chtějí na krajské úrovni zabránit možné privatizaci nemocnic včetně FN Hradec Králové, která je však pod správou ministerstva zdravotnictví. V tématu zdravotnictví se výrazně projevil tehdejší celostátní ráz vedení kampaně ČSSD, kdy strana v krajském programu také slibovala odpuštění regulačních poplatků v nemocnicích u dětí, důchodců nad 70 let, sociálně slabých či čestných dárců krve. S tím také částečně souvisí snaha zavést v krajských lékárnách systém výdeje léků pouze s jednotným doplatkem. Program strany také slibuje výrazné zvýšení mezd pracovníků ve zdravotnictví či podporu investičních akcí ve zdravotnických zařízeních na území kraje. ČSSD považuje zdravotnictví za oblast, která má být dostupná pro všechny a nepřetržitě podporována krajskými dotacemi.

V oblasti školské politiky ČSSD primárně usiluje o rozvoj učňovského školství, jehož koncepce má být usměrňována s ohledem na potřeby trhu práce. I ve školství sociální demokracie podporuje skokové navýšení růstu mezd veškerým zainteresovaným pracovníkům. Strana se také zavazuje podporovat modernizaci základních a středních škol v kraji.

Ve zbylých tématech strana slibuje např. zvýšení bytové výstavby, podporu rozvoje průmyslových zón, lepší čerpání z evropských fondů, snížení provozních výdajů krajského

úřadu, zvýšení transparentnosti, zvýšení recyklace odpadů, realizaci protipovodňových opatření, nárůst podílu alternativních zdrojů energie, podporu obcím při výstavbě čistíren odpadních vod, zastavení privatizace vodárenských společností, modernizaci krajských domovů důchodců, podporu malým a středním podnikatelům, zabránění rozprodeje krajského majetku či výraznější podporu turistickému ruchu.¹⁷⁶

3.1.2 Koalice pro Královéhradecký kraj

Koalice pro Královéhradecký kraj má jako jediná předvolební program z roku 2008 stále dostupný na svých webových stránkách. Program je heslovitě strukturován do několika oblastí, které mají své „garanty“ v podobě jednotlivých kandidátů.

V dopravní oblasti je primárním tématem tohoto uskupení podpora výstavby tranzitních komunikací D11 a D35 či městských obchvatů, které mají přinést stabilní ekonomický rozvoj kraje a zároveň také zvýšení bezpečnosti na krajských silnicích. Mezi další programové priority Koalice pro Královéhradecký kraj v dopravní politice patří urychlení modernizace silnic II. a III. tříd, kde má být zajištěno spolufinancování z evropských fondů, zavedení slev pro vícečetné rodiny u veřejných dopravců, podpora výstavby cyklostezek či sladění lokálních jízdních řádů, aby byla garantována návaznost spojů.

Zdravotní péče má být dle koalice nadále dostupná v celém regionu, je ovšem třeba aktualizovat dlouhodobou krajskou koncepci rozvoje zdravotnictví. Tento subjekt také podporuje navyšování počtu lůžek následné péče a lůžek dlouhodobě nemocných. Investici do zdravotnických zařízení koalice víceméně podporuje, je však třeba zohlednit racionalitu a koncepčnost takových investic.

Téma školství je v programu reflektováno poměrně stručně. Koalice vnímá vzdělávání jako prvek, který je určen všem generacím, proto mají být podporovány veškeré vzdělávací instituce včetně tzv. celoživotního vzdělávání. Školská zařízení v majetku kraje by měla být srovnávána se zahraničními subjekty za účelem zvýšení kvality vzdělávání v regionu. Uskupení také podporuje zachování škol v malých obcích.

Koalice dále v programu klade důraz na sociální oblast, která má být maximálně dotována z krajského rozpočtu a fondů EU. V oblasti kultury a památkové péče je zmínka o podpoře místních knihoven, snaze zajistit finanční prostředky na opravu kulturních památek v kraji či je zde zmíněno úsilí se podílet na změně památkového zákona. Významný prostor je také věnován podpoře rozvoje venkova a zemědělství, v tomto ohledu program nabízí

¹⁷⁶ WEB ARCHIVE. *Volební program ČSSD pro krajské volby 2008* [online]. web.archive.org, 13. října 2008 [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <<https://web.archive.org/web/20081013092358/http://www.tadyjsmedoma.cz:80/krajske-volby/kralovehradecky-kraj/a2312.html>>.

zvyšování podílu obnovitelných zdrojů energie, dobudování vodovodů a čistíren odpadních vod v obcích do 2000 obyvatel, zachování a rozvoj řemesel, podporu ekologickému zemědělství, zvyšování podílu tříděného odpadu, dokončení protipovodňových opatření či ochranu přírody a krajiny v souladu s nezbytným rozvojem obcí.¹⁷⁷

3.1.3 KSČM

Program Komunistické strany Čech a Moravy byl autorem dohledán skrze databázi *WebArchive.org* v krajském zpravodaji strany s názvem *Krajánek*. Program je v porovnání s předešlými sledovanými subjekty velice stručný a psán v heslovité formě. Programové priority jsou strukturovány do sedmi tematických oblastí, ke kterým patří: zdravotnictví, školství, finance, životní prostředí, doprava, prevence kriminality a sociální péče. V hlavičce volebního programu jsou představeny základní teze, které dále strana rozvíjí v jednotlivých tematických blocích.

V oblasti dopravy KSČM podporuje urychlení výstavby dálnic, rychlostních komunikací a potřebných obchvatů obcí. Rovněž podporuje opravy a modernizace silnic II. a III. tříd či stavbu cyklostezek. Důležitým programovým bodem je v této části také zajištění dopravní obslužnosti mezi obcemi a městy, kterou má garantovat krajský integrovaný dopravní systém. Komunisté dále poukazují na rostoucí význam železniční dopravy, kterou v žádném případě nechtějí omezovat, jelikož považují přepravu zboží po železnici za prioritu.

Dle této levicové strany musí veškerá zdravotnická zařízení v kraji zůstat plně ve správě a majetku Královéhradeckého kraje a rozhodování o nich v rukou zastupitelů. Komunisté jsou také proti privatizaci nemocnic a zdravotních pojišťoven. V poslední řadě také zmiňují, že dostupnost péče o nemocné, záchranná a horská služba musí zůstat zachována a musí být samozřejmostí.

Ve školství KSČM podporuje rozvoj učňovských oborů a růst jejich společenské prestiže. Dále strana podporuje zachování sítě mateřských, základních a středních škol či rozvoj mateřských center a předškolní výchovu v kolektivu. Pro KSČM je nepřijatelné, aby byly do regionálního školství zaváděny jakékoliv náznaky poplatků za vzdělávání. Strana také souhlasí s modernizací školního stravování, včetně vytváření správných stravovacích návyků pro děti.

Z dalších témat se KSČM silně profiluje v sociální oblasti, kde zejména zastává negativní postoj ve věci privatizace domovů důchodců a dalších obdobných zařízení ve

¹⁷⁷ KOALICE PRO KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ. *Volební program 2008-2012* [online]. koalicehk.kdu.cz, [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <<http://www.koalicehk.kdu.cz/volebni-program/volebni-program-2008-2012>>.

vlastnictví kraje. Naopak podporuje výstavbu sociálních a startovacích bytů pro mladé rodiny či rozšíření kapacity lůžek následné péče.¹⁷⁸

3.1.4 ODS

Na rozdíl od KSČM patří program občanských demokratů k těm propracovanějším. V úvodní preambuli strana představuje svoje základní hodnoty a vize, kterými chce přispět ke stabilnímu rozvoji Královéhradeckého kraje. V této části programu také strana bilancuje svoje působení ve vedení kraje, jež samozřejmě hodnotí ve všech ohledech pozitivně. Program je strukturován do třinácti jednotlivých tematických bloků, každý z těchto bloků je pak zakončen shrnujícím heslem, jež má poukázat na hlavní prioritu ODS v dané oblasti.

Heslem strany v dopravní politice je „ODS volí dostupný kraj pro všechny“. K programovým prioritám strany v této oblasti patří prosazení výstavby dálnice D11 a rychlostní komunikace R35 či silničních ochvatů, výrazné zlepšení stavu komunikací II. a III. tříd s maximálním využitím fondů EU, spolupráce krajské samosprávy s obcemi a dopravci při tvorbě dopravní koncepce kraje, podpora výstavby cyklotras a cyklostezek.

Problematiku zdravotnictví se občanští demokraté snažili v programu shrnout heslem „ODS volí dostupnou kvalitní zdravotní péči pro všechny občany kraje“. K programovým zásadám v oblasti krajského zdravotnictví ODS zahrnuje udržení vyrovnaného hospodaření krajského zdravotnictví jako celku, zvýšení kvality lůžkové i ambulantní lůžkové péče, pravidelné hodnocení úrovně krajského zdravotnictví, dokončení projektu síťového propojení všech zdravotnických pracovišť v kraji či trvalý rozvoj spolupráce krajských nemocnic s FN Hradec Králové a soukromými zařízeními.

Téma školství je v programu strany spojeno s otázkami sportu a volného času. Zastřešujícím heslem této části je „ODS volí kvalitní vzdělání a zdravý životní styl pro širokou veřejnost“. Mezi konkrétní programové priority ODS v této části lze zařadit podporu nedostatkových oborů učňovského školství, podporu vzniku tzv. center odborného vzdělávání, umožnění kvalitního vzdělávání pedagogických pracovníků, využití evropských fondů pro naplňování společných potřeb krajského školství, podporu škol s nabídkou celoživotního vzdělávání dospělých, vybudování Regionálního informačního systému kraje nebo vytvoření účinných hodnotících nástrojů pro měření kvality krajských škol.

V dalších tématech ODS např. uvádí snahu nadále udržet vyrovnaný rozpočet kraje, podpořit rozvoj vzájemné spolupráce firem s veřejnou správou a samosprávou, zvýšit

¹⁷⁸ WEB ARCHIVE. *Krajský zpravodaj KSČM Krajánek ze září 2008* [online]. web.archive.org, 20. září 2009 [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <https://web.archive.org/web/20090920025954/http://www.kscmhk.cz/storage/kraj_08_09_e.pdf>.

atraktivitu regionu pro podnikání a život obyvatel, dosáhnout harmonického rozvoje celého regionu při respektování zásad udržitelného rozvoje, zasadit se o rozvoj mimoprodukčních funkcí zemědělství, zajistit finančně stabilizovanou síť sociálních služeb, pokračovat v budování vodohospodářské infrastruktury, rozvíjet systém protipovodňové ochrany, motivovat občany ve prospěch správného nakládání s odpady, podporovat tradiční kulturní akce, pokračovat v projektu revitalizace kulturních památek, podporovat činnost dobrovolných hasičů a ostatních složek IZS, zasadit se o maximální otevřenost veřejné správy kraje vůči všem občanům.¹⁷⁹

3.1.5 Synchronní komparace programů z roku 2008

V této části se diplomant pokusí výše představené programy porovnat vzájemně mezi sebou. Z hlediska formy a struktury se jednotlivé programové dokumenty víceméně podobají. Všechny analyzované programy jsou psány heslovitou formou a rozděleny do několika tematických bloků. Strany pokaždé akcentují témata jako doprava, zdravotnictví, životní prostředí, sociální věci, školství, kultura a finance. Každý analyzovaný subjekt však těmto tématům věnuje odlišný prostor. Tehdejší favorité voleb (ČSSD, ODS) mají své programové zásady nejpropracovanější, jelikož obsahují i konkrétní tematické sliby jako např. podpora té konkrétní krajské instituce či zahájení rekonstrukce (výstavby) přesně určeného objektu či komunikace. Na rozdíl od dvou zbylých uskupení obsahují programy ČSSD a ODS i úvodní preambule, v nichž se tyto strany snaží voličům představit své hodnotové ukotvení a hlavní vize s nimiž jdou do krajských voleb. Jak bylo řečeno již na začátku této kapitoly, všechny programy diplomant dohledal pouze v elektronické podobě na internetu. Kromě KSČM byly tyto texty pokaždé součástí webových stránek regionálních organizací stran či jejich speciálních předvolebních portálů, a tedy v roce 2008 veřejnosti dostupné. Avšak komunisté svůj program zahrnuli pouze do svého regionálního zpravodaje určeného především členské základně, tudíž je poměrně nepravděpodobné, že byl snadno dohledatelný pro širší veřejnost.

Z hlediska hlavních tří témat, které se autor rozhodl primárně sledovat (doprava, zdravotnictví, školství), je zřejmé, že jsou vybranými subjekty ve větší či menší míře reflektovány. Nejvíce se programy shodují v problematice dopravy. Veškerá sledovaná uskupení chtějí podporovat výstavbu dálnice D11, rychlostní silnice R35, obchvatů měst a obcí, cyklostezek či modernizaci silnic II. a III. třídy v majetku krajské samosprávy, které by se měly zejména financovat z evropských fondů. Dále také je ve všech programech řešeno zkvalitnění

¹⁷⁹ WEB ARCHIVE. *Volební program ODS 2008* [online]. web.archive.org, 13. ledna 2008 [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <<https://web.archive.org/web/20090113090416/http://www.odskhk.cz:80/index.php?gid=9901>>.

dopravní obslužnosti mezi obcemi. V případě levicových stran ČSSD a KSČM je zároveň vyzdvihnuta železniční doprava, jakožto vhodná alternativa ke kamionové nákladní dopravě. Z tohoto důvodu se strany domnívají by železniční spojení nemělo být nijak omezováno. Zbylá uskupení nicméně tento druh dopravy ve svých programech neřeší.

Téma zdravotnictví subjekty reflektují různě. Veškeré strany ovšem chtějí primárně zachovat dostupnost zdravotní péče a neustále ji zkvalitňovat za přispění investic. ČSSD a zejména KSČM v tomto tématu akcentují majetkové vlastnictví zdravotnických zařízení, kde jsou proti privatizaci krajských nemocničních zařízení a dalších podobných organizací v majetku Královéhradeckého kraje. Zároveň také obě strany odmítají jakékoliv platby za služby v nemocnicích a lékárnách. ODS i Koalice pro Královéhradecký kraj se v této problematice nijak negativně nevymezují. Navíc je nutno podotknout, že jejich programy neobsahují žádný náznak podpory privatizace zdravotnických zařízení ani dalších organizací ve vlastnictví kraje, jelikož majetkový aspekt v programech neřeší.

Školská problematika také obsahuje řadu programových průniků. Kromě Koalice pro Královéhradecký kraj je možné nalézt ve všech zbylých programech shodu na podpoře oborů učňovského vzdělávání, které se mají zatraaktivnit a po konzultaci se zaměstnavateli v kraji více přizpůsobit potřebám trhu práce. Strany zároveň také souhlasí s projektem celoživotního vzdělávání dospělých, jakožto pevné součásti krajského školského systému. Dle stran by se mělo krajské školství neustále zkvalitňovat i prostřednictvím různých hodnotících nástrojů.

Ze zbylých témat programy akcentují problematiku sociálních věcí, kde je shoda rozšíření kapacity domovů důchodců a lůžek následné péče, které by měly být zároveň modernizovány. I v této oblasti by měla být zachována maximální dostupnost pro obyvatele kraje. Hojně také programy reagují na problematiku životního prostředí, kde panuje shoda na podpoře separace a recyklace odpadů, budování protipovodňových opatření, výstavbě čistíren odpadních vod v malých obcích či zvyšování podílu obnovitelných zdrojů energie. Programy se dále také shodují na podpoře malých a středních podnikatelů, zvýšení transparentnosti krajské samosprávy, omezení byrokracie, partnerskou spoluprací s obcemi v regionu či zjednodušení čerpání finančních prostředků z EU.

3.2 Volební programy z roku 2012

I tentokrát byly všechny programové dokumenty dohledány jako internetové zdroje. Nejhůře dohledatelný byl volební program ODS, který nakonec autor našel jako součást krajského volebního magazínu. V tomto případě byl opětovně nucen využít archivační databázi *WebArchive.org*, jelikož stránky krajské organizace této strany z roku 2012 byly přesměrovány na jinou adresu. Ostatní programy byly prakticky dohledatelné přes standartní webové rozhraní.

Krajský program ČSSD byl dohledán na stránkách někdejšího krajského zastupitele a trutnovského senátora Pavla Trpáka. Komunistický program byl stále k dispozici na oficiálních stránkách Komunistické strany Čech a Moravy. Program Koalice pro Královéhradecký kraj byl standartně dohledán na webu tohoto uskupení.

3.2.1 ČSSD

Krajský program ČSSD pro volby v roce 2012 nesl dlouhý název „Spravedlivé reformy ČSSD – Stabilita a prosperita pro občany Královéhradeckého kraje pro období 2012–2016“. Program je rozdělen do několika částí. V úvodu programu se znovu nachází preambule, která shrnuje základní představy strany o směřování daného regionu v budoucnosti, dále také částečně bilancuje předchozí volební období, kdy strana byla součástí krajské vlády. V další části textu je poukázáno na jednotlivé programové priority z předchozích voleb, které se straně podařilo zrealizovat. Jedná se zejména o témata v oblasti dopravy, sociálních věcí, financí, životního prostředí a školství. V následující části se již nacházejí základní témata a okruhy, se kterými ČSSD vstupuje do krajských voleb.

V oblasti dopravy sociální demokraté chtějí pokračovat v započatých rekonstrukcích silnic a mostů ve vlastnictví kraje. Zároveň také podporují výstavbu páteřních komunikací typu D11 a D35 či iniciují realizaci jednotlivých obchvatů měst a obcí. Veškeré tyto stavební akce mají být dle sociální demokracie spolufinancovány z evropských dotačních titulů. Strana také deklaruje pokračovat v integraci veřejné dopravy v rámci integrovaného dopravního systému.

V sektoru zdravotnictví chce ČSSD nadále zachovat současnou síť zdravotní péče. Stěžejním bodem v této části programu je také dokončení reformy krajského zdravotnictví, která má přinést další stabilizaci nemocnic a zvýšení kvality lékařské péče. V konkrétních tématech prosazuje ČSSD zahájení generální rekonstrukce náchodské nemocnice, zachování rozsahu poskytování zdravotní péče rychnovské nemocnice nebo podporu rozvoje nemocnice ve Dvoře Králové nad Labem.

Ve školství strana nadále podporuje rozvoj učňovských oborů, které musí být v souladu s aktuální poptávkou na trhu práce. Strana chce zároveň podpořit rozvoj vysokého školství v regionu či zvýšit význam programů celoživotního vzdělávání. ČSSD se nebrání možné optimalizaci školských zařízení ve vlastnictví kraje, pokud tím nebude poškozena kvalita vzdělávání v regionu.

V dalších oblastech strana silně akcentuje oblast životního prostředí, kde se zasazuje o zákaz průzkumu a těžby břidlicových plynů na Náchodsku. ČSSD v této části také podporuje recyklaci odpadů či vodohospodářské projekty malých obcí. Podobně velký prostor v programu dávají sociální demokraté také problematice sociálních služeb, kde např. prosazují nepřipustit

rozprodej domovů důchodců a ústavů sociální péče v majetku kraje, rekonstruovat historické budovy krajských domovů důchodců nebo také zavést programy podporující rodiny s dětmi a starobní důchodce.¹⁸⁰

3.2.2 Koalice pro Královéhradecký kraj

Program této koalice pro období 2012–2016 je strukturován naprosto totožně jako z předcházejících voleb. Témata jsou opět svěřena jednotlivým „garantům“, kteří za Koalici pro Královéhradecký kraj kandidují.

V otázce dopravy uskupení podporuje modernizaci silnic II. a III. třídy, které mají být financovány ze strukturálních fondů EU. Koalice dále chce razantněji prosadit dostavbu dálnice D11 a rychlostní silnice R35 ze státního rozpočtu, zakázat průjezd těžkých kamionů přes obce pomocí vlastní legislativy a mýtného, zvýšit frekvenci sekání zeleně podél krajských komunikací, udržet kvalitu dopravní obslužnosti na území kraje či klást důraz na zavedení a rozšíření mikrobusevé dopravy pro školáky a důchodce.

Ve zdravotnictví tato předvolební koalice požaduje zachování kvalitní dostupné sítě nemocničních zařízení. Případné změny musí vycházet z dlouhodobé koncepce kraje. K další programové prioritě patří racionální a koncepční investice do nemocničních staveb a přístrojů.¹⁸¹ V tomto ohledu koalice např. prosazuje dokončení rekonstrukce Oblastní nemocnice Náchod.¹⁸²

Téma školství je v programu spojeno s volnočasovými aktivitami. Koalice klade zejména důraz na udržení krajské sítě škol a oborů, které budou zohledňovat potřeby trhu práce a kritéria stanovená z pozice zřizovatele. I v tomto programu najdeme zmínku o zvýšení atraktivity učňovských oborů, jež mají být koordinovány ve spolupráci s lokálními zaměstnavateli. Ve výjimečných a koncepčně podložených případech se tato koalice nebrání slučování či případnému rušení škol v kraji. Subjekt také chce podporovat ředitele škol v jejich celoživotním systematickém vzdělávání či zvýšit grantovou politiku kraje v oblasti vzdělávání. Vznik soukromých škol by Koalice pro Královéhradecký kraj podporovala pouze v případě, že zaplní mezery v nabídce vzdělávacích oborů.

Ve zbylých oblastech tento subjekt např. zmiňuje posílení účasti krajského rozpočtu na financování sociálních služeb, podporu prorodinné politiky, zabránění těžbě břidlicových

¹⁸⁰ TRPÁK, Pavel. *Krajský volební program ČSSD 2012* [online]. trpak.cz, [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <https://www.trpak.cz/Dokumenty/krajsky_volebni_program_cssd_2012-2016.pdf>.

¹⁸¹ KOALICE PRO KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ. *Volební program 2012-2016* [online]. koalicehk.kdu.cz, [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <<http://www.koalicehk.kdu.cz/volebni-program/volebni-program-2012-2016>>.

¹⁸² RAMBOUSKOVÁ, Michaela. Politici mají jasno: Nechceme plyn ani privatizaci nemocnic. *Mladá fronta Dnes – Královéhradecké vydání*, 11. října 2012, s. B1–B2.

plynů, podporu budování sítě veřejných vodovodů a kanalizací, zvýšení podílu alternativních zdrojů energie, pokračování ve výstavbě protipovodňových opatření či požadavek na maximální transparentnost při výběrových řízeních a při financování z prostředků kraje.¹⁸³

3.2.3 KSČM

Komunistický program je znovu poměrně stručný, ovšem tentokrát jsou jednotlivé programové priority psány ve větných celcích. První část programu představují témata, která komunisté chtějí řešit po případném znovuzvolení do krajského zastupitelstva. Ve druhé části pak jsou vyobrazeny problémy, na kterých se KSČM v předchozím volebním období úspěšně podílela.

V dopravě chce KSČM urychleně dokončit dálnici D11 až do Jaroměře, zároveň také zahájení výstavby R35 mezi Opatovicemi nad Labem a Turnovem. Program také slibuje podpořit výstavbu obchvatů měst s vysokou dopravní zátěží, trvale provádět rekonstrukce krajských komunikací, udržet cenově dostupný integrovaný systém regionální dopravy a zachovat optimální množství spojů k zajištění dopravní obslužnosti kraje.

Krajské zdravotnictví chce KSČM dostupné a kvalitní a její páteří síť nesmí být privatizována. Ztrátovost nemocnic se má dle komunistů řešit cestou zvyšováním efektivnosti a zajištěním profesní specializace jednotlivých zařízení. V konkrétním bodě KSČM nechce dopustit zrušení ani redukci Oblastní nemocnice Rychnov nad Kněžnou.

Ve školství chtějí komunisté dle programu navrhnout novelu školského zákona, kde zřízení soukromé nebo církevní střední školy bude podmíněno souhlasem krajského zastupitelstva. Dále pak program zmiňuje podporu zachování kvalitní sítě škol ve správě kraje, spolupráci kraje a firem v zajištění zaměstnanců z řad absolventů odborných učilišť či zamezení snižování finančních prostředků na vzdělání a odbornou přípravu.

Z dalších programových priorit KSČM lze uvést přísnou kontrolu nad chodem akciových společností v majetku kraje, zamezení privatizace sociálních ústavů a domovů důchodců, zamezení průzkumu a těžbě břidlicových plynů nebo vybudování protipovodňových opatření.¹⁸⁴

3.2.4 ODS

Program ODS byl dohledán jako součást krajského předvolebního magazínu, jež byl distribuován do domácností skrze poštu. Struktura textu je členěna do deseti tematických celků.

¹⁸³ KOALICE PRO KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ. *Volební program 2012-2016* [online]. koalicehk.kdu.cz, [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <<http://www.koalicehk.kdu.cz/volebni-program/volebni-program-2012-2016>>.

¹⁸⁴ KSČM. *Volební program do KZ Královéhradeckého kraje 2012* [online]. old.kscm.cz, [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <<http://old.kscm.cz/viewDocument.asp?document=5893>>.

V závěru programu se pak nachází tabulka s názvem „10 důvodů, proč volit ODS“ osahující hodnotové fráze netýkající se primárně krajské problematiky, ovšem na kterých se strana celostátně ideologicky profilovala.

V problematice dopravy krajský program řeší primárně podporu výstavby dálnice D11 až na hranice s Polskem zároveň také urychlení realizace rychlostní silnice R35. ODS se v tomto tématu také zaměřuje na budování cyklostezek, obchvatů měst a obcí či na rekonstrukci stávajících komunikací. Strana chce dále rozvíjet krajský integrovaný dopravní systém ve prospěch maximálního pohodlí cestujících.

Cílem občanských demokratů ve zdravotnictví je vytvořit racionální síť ambulantních zařízení ve spolupráci se zdravotními pojišťovnami, a tím zajistit dostupnost primární zdravotní péče pro všechny oblasti kraje. ODS také chce podporovat jednodenní stacionáře, které mají omezit mnohdy nepotřebné hospitalizace. Strana zároveň poukazuje na nutnou spolupráci krajského zdravotnictví s FN Hradec Králové. Na rozdíl od tehdejší vládnoucí krajské koalice chce ODS minimálně výrazně finančně zredukovat plánovanou modernizaci náchodské nemocnice.

ODS ve školské problematice sice nechce přistoupit na bezduché slučování škol se zcela odlišným oborovým zaměřením, ovšem citlivě nastavené optimalizaci se nikterak nebrání, jelikož může přispět ke zkvalitnění krajského školství. Z ušetřených prostředků chce pak strana podpořit kvalitní a potřebné školy, jejichž absolventi jsou žádaní na trhu práce a je jich nedostatek (řemeslné a polytechnické obory). ODS podporuje zintenzivnění spolupráce s hradeckou univerzitou, od které si zejména slibuje kooperaci na tvorbě účinného nástroje pro měření kvality škol zřizovaných Královéhradeckým krajem.

V dalších otázkách občanští demokraté podporují zákaz těžby břidlicových plynů, zavést systém víceletého financování pro poskytovatele sociálních služeb, spolufinancovat pouze kvalitní subjekty sociální péče, rozvíjet podnikání v cestovním ruchu, výrazně snížit zadluženost kraje, podílet se na přeshraniční spolupráci regionu s Polskem, zvýšit počet strážníků a asistentů prevence kriminality, vytvořit policejní zásahovou jednotku pro zajištění bezpečnosti v sociálně vyloučených lokalitách kraje, zvýšit financování kulturních spolků.¹⁸⁵

3.2.5 Synchronní komparace programů z roku 2012

I v roce 2012 se vybrané krajské předvolební programy nikterak v zásadě neodlišují ve svém strukturování. Rozdíl lze ovšem nalézt v propracovanosti jednotlivých programových

¹⁸⁵ WEB ARCHIVE. *Volební magazín ODS 2012 pro Královéhradecký kraj* [online]. web.archive.org, 17. prosince 2012 [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <https://web.archive.org/web/20121217110144/http://www.ods.cz/docs/volby2012/leaders/region.kralovehradec_ky.pdf>.

dokumentů. Nejvíce podrobný je v tomto ohledu opětovně volební program sociální demokracie, který nejenom poskytuje voliči informace o programových vizích strany na následující čtyři roky, zároveň také znovu obsahuje úvodní preambuli a představuje již splněné sliby z předchozího období, kdy byla ČSSD v Královéhradeckém kraji vládnoucí stranou. Trochu paradoxně i komunisté v závěru svého programu bilancují své konkrétní úspěchy z předchozího období, na kterých se dle strany podíleli, ačkoliv byli zastoupeni v opozici. V komparaci s programem ČSSD je však komunistický program výrazně stručnější. Programy zbylých dvou subjektů jsou z hlediska rozsahu a zpracovanosti zhruba na stejné úrovni, jejich vize však nejsou tak podrobné jako v případě ČSSD, zároveň ovšem nejsou tak strohé jako u KSČM. Programy byly k dispozici pouze již jako internetové zdroje, a to v různých podobách. Programové priority KSČM a ČSSD byly dohledány jako textový soubor, Koalice pro Královéhradecký kraj měla svůj program stále veřejně dostupný na oficiálních webových stránkách a program ODS byl dohledatelný pouze jako součást krajského předvolebního magazínu, navíc s pomocí internetového archivu.

Všechny analyzované dokumenty se věnují nejpalčivějším krajským tématům (doprava, zdravotnictví, školství), na něž se diplomant ve svém výzkumu a priori zaměřuje. V problematice dopravy lze i tentokrát najít v programech stran nejvíce průniků. Všechny sledované strany podporují modernizaci či rekonstrukci silnic v majetku Královéhradeckého kraje, zahájení dostavby páteřních komunikací D11 a R35 a zajištění stávající dostupnosti veřejné dopravy prostřednictvím regionálního integrovaného dopravního systému. Kromě Koalice pro Královéhradecký kraj, slibují všechny ostatní subjekty také výstavbu obchvatů měst a obcí, kterými prochází frekventované silnice. Zbylé programové body v této oblasti strany reflektují individuálně, ovšem je třeba uvést, že všechny mají valenční nebo alespoň „technický“ charakter (např. zvýšení frekvence sekání příkopů podél silnic), tudíž je nepravděpodobné, že by tvořily zásadní sporná místa při tvorbě možné povolební koalice.

Krajské zdravotnictví by mělo být dle programů všech stran nadále dostupné pro všechny skupiny obyvatel. Kontroverzním tématem se v programech stran jeví modernizace Oblastní nemocnice Náchod, kde ČSSD a Koalice pro Královéhradecký kraj byly pro pokračování realizace tohoto finančně náročného projektu, ODS naopak ve svém programu zmiňuje, že chce modernizaci náchodské nemocnice výrazně finančně zredukovat či popř. úplně zastavit. Komunisté se k této záležitosti v programu nevyjadřují. Obě levicové strany ovšem našly konkrétní programovou shodu na zachování stávající péče v rychnovské nemocnici. Ostatní priority stran jsou v této problematice znovu řešeny pouze jednotlivě.

Sektor vzdělávání a školství vykazuje v programatice stran jasnou shodu na podpoře a zatraktivnění řemeslných a technických učebních oborů, po kterých je dlouhodobá poptávka na trhu práce. Kromě KSČM se strany také nebrání optimalizaci škol, jejichž zřizovatelem je Královéhradecký kraj. Tento proces by však měl být dle programů koncepčně naplánován a zohledňovat kvalitativní úroveň jednotlivých školských zařízení. ČSSD a ODS se dále pak ve školské problematice shodují na podpoře regionálního vysokého školství, které by mělo být výrazněji zapojeno do spolupráce s ostatními stupni vzdělávání v kraji. Poměrně zajímavou programovou shodu je možné v této oblasti nalézt mezi Koalicí pro Královéhradecký kraj a KSČM. Obě tato uskupení nechtějí podporovat vznik dalších soukromých středních škol, jejichž nabídka je dle jejich názoru v kraji dostatečná.

Z dalších témat všechny strany reflektují problematiku životního prostředí, kde panuje stoprocentní shoda na zákazu průzkumu a těžby břidlicových plynů na Náchodsku. Toto konkrétní téma veškeré analyzované subjekty evidentně identifikovaly jako palčivé, jelikož mu věnují ve svých programech značnou pozornost. Programy se v této oblasti také shodují na podpoře výstavby vodohospodářských zařízení (vodovody, kanalizace, čistírny odpadních vod) v malých obcích či na dostavbě protipovodňových opatření. V oblasti sociální politiky panují programové rozdíly mezi ODS a zbylými sledovanými subjekty v otázce financování a udržení sítě sociálních služeb, kde občanští demokraté chtějí finančně podporovat a zachovat pouze ty subjekty, jejichž služby jsou prokazatelně na kvalitní úrovni. Ostatní strany chtějí naopak financování tohoto sektoru výrazně zvýšit a stávající síť sociálních služeb bezpodmínečně zachovat. Všechny programy také akcentují problematiku cestovního ruchu, zemědělství nebo hospodaření kraje.

3.3 Volební programy z roku 2016

Krajské volební programy z roku 2016 sice pro autorovu analýzu představují ty nejaktuálnější podklady, s jakými tématy se strany ucházejí o voličskou přízeň, ovšem i zde došlo ve dvou případech k situaci, kdy nebylo možné již program dohledat ani prostřednictvím oficiálních webových stránek daného politického subjektu. Konkrétně se jednalo opět o program ODS, ale také i o program hnutí ANO 2011, které bude do následující analýzy rovněž zahrnuto. V obou případech musel diplomant znovu využít internetový archiv *WebArchive.org*, resp. českou modifikaci *WebArchiv.cz*. Zbylé programové materiály byly standartně získány z internetových stránek ústředních či krajských organizací stran.

3.3.1 ANO 2011

Předvolební program hnutí ANO 2011, jakožto vítěze krajských voleb v Královéhradeckém kraji v roce 2016, je strukturován do sedmi kapitol, resp. tematických

oblastí v nichž jsou předkládány jednotlivé programové priority hnutí. Program je psán do větných celků ve velice srozumitelné formě s pozitivním akcentem. Každému tematickému okruhu předchází popis aktuální situace v dané oblasti s poukázáním na jednotlivé problémy, které jsou dle ANO 2011 stále neuspokojivě řešeny.

První oblastí, kterou program hnutí zevrubně řeší je doprava. ANO 2011 v dopravní politice slibuje zrychlení dostavby dálnice D11 až na hranice s Polskem, výstavbu dálnice D35¹⁸⁶ od Jičína až za Hradec Králové, a také vznik obchvatů v mnoha městech a obcích neúnosně zatížených tranzitní dopravou. Hnutí dále slibuje získat každý rok až jednu miliardu korun na opravy silnic II. a III. třídy z národních i evropských zdrojů. K dalším programovým prioritám v tomto oddíle patří také podpora výstavby cyklostezek či pořízení barevně odlišených a osvětlených přechodů pro chodce. V obecné rovině ANO 2011 odmítá myšlenky na zestátnění autobusové dopravy, prostřednictvím níž chce naopak zachovat stávající dopravní obslužnost v regionu, aby byli cestující maximálně spokojeni.

V otázce zdravotnictví chce ANO 2011 zachovat stávající krajskou síť nemocnic, kdy v každém okrese by měla existovat nemocnice se základními i specializovanými obory. Ve všech krajských nemocnicích program hnutí slibuje vybudovat urgentní příjem s pohotovostí. ANO 2011 také poukazuje na potřebu personálně stabilizovat krajské zdravotnictví prostřednictvím skokového zvýšení mezd u lékařů, sester a ostatního zdravotnického personálu. V dalších bodech chce hnutí také podpořit rozvoj elektronického zdravotnictví, provést hospodářský a stavební audit všech krajských nemocnic, upřednostnit terénní zdravotnickou péči před nemocniční hospitalizací, posílit počet lůžek následné péče nebo více podporovat krajskou záchrannou službu.

V rámci školské problematiky prosazuje hnutí ANO 2011 zavedení duálního vzdělávacího systému, ve kterém by se střední odborné školy a učiliště měly více propojit s budoucími zaměstnavateli. Program v mnoha bodech poukazuje na problém nedostatku kvalifikovaných zaměstnanců z technických a řemeslných oborů. Tuto záležitost chce ANO vyřešit za pomoci nového technologického vybavení pro odborné školy a učiliště. Hnutí prosazuje místo slučování škol spíše změnu systému financování těchto institucí, nicméně zároveň preferuje kvalitu škol na úkor kvantity. Hnutí chce také podpořit talentované žáky

¹⁸⁶ Počátkem roku 2016 byla v ČR kategorie rychlostních silnic zrušena. Z tohoto důvodu došlo k přearžení rychlostní silnice R35 mezi dálniční komunikace a současně k přejmenování na dálnici D35, proto autor v práci bude dále používat tento aktuální termín. Viz na: ŘEDITELSTVÍ SILNIC A DÁLNIC ČR. *Změny pro řidiče v roce 2016* [online]. rsd.cz, 4. ledna 2016 [cit. 30. března 2019]. Dostupné na <<https://www.rsd.cz/tiskova-zprava/9672cb45-5dba-4365-a902-08fe4df48e6b>>.

formou individuálních studijních plánů. V problematice školství ANO 2011 identifikuje jako problém postupné zavádění pravidel inkluze, kde chce pomoci ředitelům škol zvládnout tuto záležitost bez výraznějších postihů. Zároveň také hnutí nechce svévolně rušit speciální školy.

Z dalších oblastí, kde se ANO 2011 výrazně profiluje je bezpečnost. V tomto ohledu chce hnutí zamezit vybudování dalšího azylového zařízení pro uprchlíky v kraji, odmítnout ekonomické migranty, snížit kriminalitu v sociálně vyloučených lokalitách, zavést čipy a speciální kamery na zabezpečení vstupů do školských zařízení či finančně podpořit všechny složky IZS na nákup nové výstroje a technologických novinek. V otázce sociálních služeb program hnutí zmiňuje podporu výstavby krajského hospice pro důstojné dožití vážné nemocných pacientů, posílení domácí sociální terénní péče nebo např. pomoc starostům se získáním dotací na byty pro mladé. Poměrně silně také hnutí ANO 2011 akcentuje problematiku životního prostředí, kde chce zastavit úvahy o těžbě břidlicového plynu, finančně zvýhodnit obce podporující separaci odpadů, podpořit kotlíkové dotace vznikem speciálního informačního centra nebo přispět k zadržitelnosti vody v krajině výstavbou poldrů a mokřadů.¹⁸⁷

3.3.2 ČSSD

Sociální demokraté představili pro krajské volby velmi specifický předvolební program, který v mnoha částech zahrnuje témata, jež strana řeší primárně na celostátní úrovni. Ve sborníkovém příspěvku od Ondřeje Saxe a kol. byl dokonce tento dokument z analýzy vyřazen, jelikož ho autoři považovali za pouhý souhrn republikových priorit ČSSD.¹⁸⁸ Po důkladném zvážení se ovšem diplomant rozhodl program do analýzy zahrnout, vzhledem k tomu, že některé programové priority v dokumentu zohledňují specifika Královéhradeckého kraje. Program nese název „Volební program pro Královéhradecký kraj – Lidé si zaslouží jistoty“ a obsahuje mnoho fotografií s regionálními a celostátními představiteli této strany. Program začíná úvodním proslovem tehdejšího předsedy ČSSD Bohuslava Sobotky, kde vyjmenovává úspěchy sociální demokracie na republikové úrovni. Následuje představení kandidáta na hejtmana Jiřího Štěpána, který ve svém textu bilancuje dosavadní působení ČSSD v krajském zastupitelstvu. V další části jsou představeny jednotlivé priority ČSSD pro Královéhradecký kraj v kombinaci s prioritami strany na vládní úrovni. Díky tomu působí struktura textu poměrně nekoherentně, jelikož zřetelně neodděluje tyto dvě úrovně.

¹⁸⁷ WEB ARCHIV. *Program ANO 2011 pro krajské volby 2016* [online]. webarchiv.cz, 16. září 2016 [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <<https://wayback.webarchiv.cz/wayback/20160901015804/http://www.anobudelip.cz/cs/kralovehradecky-kraj/program/>>.

¹⁸⁸ SAX a kol.: *Královéhradecký kraj*, s. 130.

Jako první prioritu v dopravní politice program uvádí zavedení jízdného zdarma pro děti a mládež do 18 let a seniory nad 65 let. Dále pak ČSSD chce zlepšovat dopravní spojení i do odlehlejších částí regionu a malých obcí, zabránit privatizaci Správy a údržby silnic Královéhradeckého kraje, investovat do krajských dopravních komunikací, podporovat dostavbu dálnic D11 a D35 a připravovat stavby obchvatů měst a obcí v kraji.

Ve zdravotnictví má ČSSD jako priority zachování kvalitní a dostupné zdravotní péče pro všechny, zamezit privatizaci krajských nemocnic, investovat do moderní zdravotnické techniky a vybavení krajských nemocnic, podporovat plánovanou rekonstrukci nemocnice v Náchodě, připravit projekty na modernizaci nemocnic ve zbylých okresech kraje a postupně zvyšovat mzdy zdravotnickému personálu nemocnic.

K hlavním prioritám ČSSD v Královéhradeckém kraji v oblasti školství patří podpora rozvoje všech typů školství včetně učňovského, finančně motivovat studenty technických oborů formou stipendií, zvýšit finanční ohodnocení kvalitním pedagogům, investovat do zvýšení počtu míst v mateřských školách, rekonstruovat budovy škol v majetku kraje a zabezpečit kvalitní a dostupné vzdělání pro všechny.

Dále program věnuje prostor otázce bezpečnosti, ve které slibuje podpořit činnost Horské služby a profesionálních i dobrovolných hasičů. Zároveň ČSSD odmítá rozšiřovat kapacity pro umístění migrantů v Královéhradeckém kraji.

Poslední oblast, v níž se ČSSD snaží v programu profilovat je problematika sociální politiky, kde strana nedovolí privatizaci sociálních služeb a jejich zdražení. Sociální demokraté se zároveň budou snažit investovat do zlepšení kvality sociálních služeb prostřednictvím rekonstrukcí domovů důchodců a ústavů sociální péče.¹⁸⁹

3.3.3 Koalice pro Královéhradecký kraj

„Volební program 2016–2020“ Koalice pro Královéhradecký kraj je vepsán do deseti tematických bloků, z nichž každý obsahuje sadu odrážek. V těch je pak možné najít jednotlivé sliby.

V dopravě Koalice podporuje dostavbu a rozšíření páteční sítě dálnic a silnic, mimoúrovňová křížení silnic a obchvaty na komunikacích I. třídy a vybraných úsecích II. třídy. Uskupení chce také posílit investice do rekonstrukcí silnic ve správě kraje, podpořit vybudování dopravních terminálů v okresních a dalších vytipovaných městech, zrychlit a zkvalitnit dopravu na železnici, podporovat systém řízení veřejné dopravy cestou integrovaného dopravního

¹⁸⁹ ČSSD. *Volební program pro Královéhradecký kraj* [online]. cssd.cz, [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <www.cssd.cz/data/files/volebni-program.pdf>.

systému, podpořit výstavbu nových cyklostezek nebo prosadit záměr vybudovat vysokorychlostní železnici Praha – Wrocław.

Ústředním slibem Koalice pro Královéhradecký kraj v otázce zdravotnictví je zaručit kvalitu a dostupnost zdravotní péče v oblastních nemocnicích na celém území kraje. K dalším programovým cílům patří také prosazení stabilizace platů personálu zdravotnických zařízení, vytvoření funkční koncepce krajského zdravotnictví, zajištění lékařské péče i v periferních oblastech kraje, podpoření dostupnosti zubařské péče či zajištění rekonstrukce nemocnice v Náchodě.

Problematika školství je v programu spojena i s tématem volného času. Koalice pro Královéhradecký kraj v tomto odvětví slibuje vytvořit rámcovou koncepci školství a síť středních škol se strukturou zohledňující uplatnění absolventů. Dále také chce usilovat o zlepšení uplatnitelnosti absolventů na trhu práce větším zapojením zaměstnavatelů ve formě praxí a podnikových stipendií. Ke spolupráci s regionálními vysokými školami se subjekt staví kladně, kde chce do této součinnosti zahrnout i významné firmy v kraji. Otázka zvýšení prestiže řemeslných a technických oborů by neměla být dle Koalice pro Královéhradecký kraj upozaděna. Program také zmiňuje podporu pracovníkům škol a nadaným i handicapovaným studentům.

Specifickým prvkem v programu Koalice pro Královéhradecký kraj je oddíl zabývající se jednotlivými návrhy zákonů, které chce toto uskupení stran iniciovat, pokud získá pro zákonodárnou iniciativu dostatečnou podporu v krajském zastupitelstvu. Konkrétně chce Koalice pro Královéhradecký kraj navrhnout nový zákon o památkové péči nebo zákon o těžbě (zákaz provádět průzkumy ložisek břidlicových plynů).

Z dalších oblastí se tato koalice stran silně angažuje v sociální a rodinné politice, kde např. navrhuje doplnit a rozšířit síť sociálních služeb v kraji, zlepšit dostupnost pečovatelských a terénních služeb pro seniory, zvýšit kapacitu všech zařízení věnující se sociálním službám (domovy důchodců, ústavy sociální péče apod.), usnadnit dostupnost domácí hospicové péče, podporovat činnost rodinných a mateřských center, a také podpořit zkrácené nebo sdílené úvazky pro ženy zaměstnané v krajských institucích. Subjekt také dává v programu velký prostor problematice životního prostředí, kde chce především účinnými prostředky zamezit přírodním katastrofám typu sucho a povodně. Kromě toho Koalice pro Královéhradecký kraj schvaluje dokončení sítě veřejných vodovodů a kanalizací.¹⁹⁰

¹⁹⁰ KOALICE PRO KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ. *Volební program 2016-2020* [online]. koalicehk.kdu.cz, [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <<http://www.koalicehk.kdu.cz/volebni-program/volebni-program-2016-2020>>.

3.3.4 KSČM

I v těchto krajských volbách byl program Komunistické strany Čech a Moravy z hlediska rozsahu ten nejstručnější, jelikož jsou programové cíle strany vypsány pouze na jednu stránku. V tomto ohledu je jistě vhodné zmínit tvrzení volebního lídra KSČM Otakara Rumla, jenž stručnost komunistického programu zdůvodňuje tím, že příliš obsáhlé texty voliče odrazují.¹⁹¹ Struktura dokumentu je vzhledem k rozsahu textu přehledná a dělí se do devíti tematických bloků. V prvních odstavcích programu jsou představeny tři hlavní zásady, které strana považuje za nosná témata svého programu. Konkrétně se jedná o snížení vlivu byrokracie na politická rozhodnutí orgánů kraje, zvýšení kontrolní činnosti v krajských akciových společnostech a zintenzivnění konzultací s občany a odborníky před hlasováním o závažných tématech v zastupitelstvu.

V dopravě chtějí komunisté udržet cenově dostupný integrovaný systém regionální dopravy, zajistit kvalitní dopravní obslužnost a prosadit pokračování rekonstrukce krajských silnic ze všech možných zdrojů financování.

Krajské zdravotnictví chce KSČM personálně a finančně stabilizovat, aby nebyla narušena dostupná a kvalitní zdravotní péče. Zároveň také komunistická strana upřednostňuje navrácení kontroly Zdravotnického holdingu pod krajské zastupitelstvo. Strana je také proti veškerému uzavírání a privatizaci krajských nemocnic.

Ve školství KSČM prosazuje zkvalitnění sítě středních škol a učilišť, aby zohledňovala potřeby zaměstnavatelů. Snahou je vytvořit podmínky k přípravě nové generace řemeslníků a techniků, jichž je na trhu práce nedostatek.

V dalších bodech program KSČM např. zmiňuje využití institutu referenda při důležitých otázkách dotýkajících se významným způsobem občanů kraje, financování projektů z prostředků Evropské unie, zamezení výstavbě spalovny odpadů, podporu recyklace odpadů a zajištění dostupné sociální péče pro důchodce žijící trvale ve svém domově.¹⁹²

3.3.5 ODS

Program ODS v Královéhradeckém kraji je rozdělen do osmi tematických bloků. Zastřešujícím heslem volebního programu je slogan „Zjednodušte to!“, který byl zároveň leitmotivem celé kampaně ODS. Jednotlivé programové priority jsou psány do vět a řeší poměrně konkrétní záležitosti.

¹⁹¹ ZITKA, Lukáš. Hlavně zlepšit dopravu. *Krajské noviny: nezávislý měsíčník pro kraje, města a obce ČR*, září 2016, s. 15.

¹⁹² KV KSČM Hradec Králové. *Volební program KSČM pro krajské volby 2016* [online]. kscmkrhk.cz, [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <<http://www.kscmkrhk.cz/ke-stazeni/file/41-volebni-program-kscm-pro-krajske-volby-2016>>.

Dostavba dálnic D11 a D35 je pro občanské demokraty klíčovým tématem v oblasti dopravy. Podle ODS musí Královéhradecký kraj také zajistit bezproblémovou průjezdnost na silnicích II. a III. třídy, za které nese dle zákona odpovědnost. Rovněž by dané komunikace měly být průběžně opravovány a modernizovány, a to hlavně v místech s nejhustší dopravou. Při opravách těchto silnic musí dle ODS fungovat spolupráce ŘSD a SÚS, aby nedocházelo ke zbytečným kolizím a dopravním zácpám při vedení objízdných tras. Strana se nebrání více angažovat Policii ČR při zajišťování bezpečnosti a plynulosti provozu na krajských komunikacích. Dále pak ODS podporuje výstavbu cyklostezek, udržení stávající kvality a dostupnosti regionální veřejné dopravy, stabilizaci integrovaného dopravního systému nebo ekologizaci hromadné autobusové dopravy.

Občanská demokratická strana chce rázně řešit krajské zdravotnictví. Do rozhodování o této oblasti se musí dle ODS vrátit jak potřebná zdravotnická odbornost, tak i zdravý selský rozum při manažerském řízení. Strana chce nastavit systém kontroly a sjednocení hospodaření oblastních nemocnic. Současně občanští demokraté podporují další investice do areálů oblastních nemocnic a jejich vybavení. Dostavba nemocnice v Náchodě má u ODS plnou podporu, protože současný stav tohoto zařízení je v žalostném stavu. Tato strana chce také zajistit optimalizaci sítě krajských lékáren a prodloužení jejich otevírací doby. Za žádných okolností však ODS nepřipustí změny v systému letecké záchranné služby.

Ve školství strana usiluje o návrat manažerských pravomocí ředitelům škol, které jim byly v minulosti odebrány ze strany ministerstva školství. ODS se pokusí motivačně zapojit regionální podnikatele a živnostníky do učňovského a středního školství, aby se prohloubila provázanost učebních oborů s praxí. Občanští demokraté se nebrání další optimalizaci sítě škol se zaměřením na odborné technické školství v souvislosti s dnešními trendy na trhu práce. Speciální školství chce ODS zachovat, ačkoliv je dle programu strany postupně marginalizováno díky široce pojaté inkluzi, kterou by naopak chtěla zredukovat.

V dalších oblastech strana silně akcentuje problematiku bezpečnosti. S narůstajícím násilím v Evropě ODS razantně usiluje o zachování bezpečí občanů v kraji. Strana nechce podcenit rizika spojená s jakýmkoliv projevy násilí, terorismu a extremismu. Občanští demokraté slibují zavést pravidelné bezpečnostní rady kraje s cílem průběžně úkolovat bezpečnostní složky. Podle ODS by mělo vedení kraje vyžadovat informace k připravenosti bezpečnostních složek na mimořádné události, spojené s násilím, terorismem a migrací. Odpovědně chce strana zajistit fungování jednotlivých složek IZS. ODS také v programu

zohledňuje témata z oblasti ekonomiky, kultury, cestovního ruchu, sociálních věcí, zemědělství a rozvoje venkova.¹⁹³

3.3.6 Synchronní komparace programů z roku 2016

Programová nabídka sledovaných politických subjektů se v roce 2016 odlišovala zejména z hlediska formální úpravy a rozsahu zpracování zahrnutých témat. V tomto ohledu byl nejdelší a současně i nejpropracovanější program vítězného hnutí ANO 2011, který byl zároveň charakteristický svým důrazem na pozitivní přístup při řešení jednotlivých problémů v kraji. V porovnání s ostatními texty není program hnutí nijak ideologicky zaměřen a spíše preferuje pragmatismus ve svých konkrétních prioritách. Zde je tedy možné potvrdit názor Michela Perottina, který v obecné rovině považuje programatiku ANO 2011 za ideologicky nevyhraněnou s cílem usnadnit případné programové průniky hnutí s řadou potenciálních koaličních partnerů.¹⁹⁴ Poměrně rozsáhlou programovou nabídku také představila ODS a Koalice pro Královéhradecký kraj. Naopak stručně své programové teze pojala již tradičně KSČM a možná poněkud překvapivě i ČSSD, jejíž program jako jediný zohledňoval jak regionální, tak i celostátní priority. Navíc program sociální demokracie byl zhruba z poloviny zaplněn fotografiemi vládních a regionálních představitelů této strany, z daného důvodu byla textová část dokumentu výrazným způsobem omezena.

I když se po formální stránce v programech stran objevují zjevné rozdíly, tak z obsahového hlediska všechny analyzované subjekty zařazují mezi své hlavní tematické okruhy ty oblasti, které občané Královéhradeckého kraje považují dle relevantních sociologických výzkumů za nejproblematičtější, tj. doprava, zdravotnictví a školství.

V sektoru dopravy strany znovu identifikují stejná témata, kterým dávají ve svých programech prostor. Všechny analyzované subjekty podporují opravy a modernizace krajských komunikací s přispěním národních či evropských finančních zdrojů. Stoprocentní shoda také panuje v prokazatelně valenčním tématu zachování kvalitní a dostupné regionální veřejné dopravy. Podpora zachování či zkvalitnění stávajícího integrovaného dopravního systému je jeden z dalších programových bodů, na němž dokáží analyzované subjekty nalézt jednoznačnou shodu. Jediná KSČM se tentokrát nevyjadřuje k otázce podpory dostavby dálnic D11 a D35, která je jinak programaticke stran plošně zastoupena. Drtivá většina stran chce také pokračovat

¹⁹³ WEB ARCHIVE. *PROGRAM ODS KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ 2016–2020* [online]. web.archive.org, 18. září 2016 [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <<https://web.archive.org/web/20160918091601/https://www.ods.cz/region.kralovehradecky/volby2016/krajske/program>>.

¹⁹⁴ PEROTTINO, Michel. Expertíza v českých politických stranách: poznámky k teoretickému a praktickému rámci. *Acta Politologica*, 2015, roč. 7, č. 2, s. 128–129.

ve výstavbě cyklostezek a silničních obchvatů měst a obcí v kraji, jež jsou enormně zatíženy nákladní dopravou. ANO 2011 a ODS v oblasti dopravy také zohledňují bezpečnostní aspekt, v němž je konkrétně spojuje snaha zvýšit bezpečnost na pozemních komunikacích (osvětlení přechodů pro chodce, zapojení policie atp.). Jediná Koalice pro Královéhradecký kraj ve svém programu zmiňuje i železniční dopravu, kterou by chtěla zmodernizovat a zrychlit. Zbývající programy se zpravidla zaměřují na silniční dopravu a s ní spjaté problémy. Další programové body řeší strany jednotlivě, kdy drtivá většina z nich má valenční charakter. Sice je možné nalézt slib, který vykazuje jasné prvky pozičního tématu (např. u ČSSD zavedení jízdného zdarma pro studenty a seniory), ovšem žádná se zbylých stran se k němu ani náznakem programově nevymezuje, tedy nelze z programových dokumentů určit, jak se k dané záležitosti staví ostatní subjekty.

I v sektoru zdravotnictví se strany shodují v řadě otázek. Všechny subjekty požadují zachování kvalitní a dostupné zdravotní péče v rámci celého Královéhradeckého kraje či požadavek na trvalé investice do areálů a přístrojů oblastních nemocnic. Jediná sociální demokracie ve svém programu nevyžaduje, aby se krajské zdravotnictví podrobovalo pravidelné finanční kontrole ze strany zřizovatele. ODS zase jediná nemá ve svých programových cílech zmínku o navýšení mezd zdravotnickému personálu, které by dokázalo zamezit odlivu pracovníků z nemocnic. ČSSD, Koalice pro Královéhradecký kraj a překvapivě také ODS prosazují urychlené dokončení modernizace Oblastní nemocnice Náchod, která je dle jejich názoru v havarijním stavu, ovšem ANO ani komunisté nepovažují tuto věc evidentně za problemickou, jelikož jí nevěnují žádnou pozornost. Obě levicové strany (ČSSD, KSČM) znovu ve svých programech deklarují zabránění privatizaci oblastních nemocnic do soukromých rukou. ODS a Koalice pro Královéhradecký kraj v této oblasti zohledňují také otázku lékařských služeb, kde mají v úmyslu zachovat, potažmo rozšířit současnou síť krajských lékáren. Ve zbylých programových bodech se průniky již nenacházejí a každá strana preferuje jiné záležitosti. ODS se např. profiluje v otázce zachování stávajícího systému letecké záchranné služby, ANO 2011 v problematice elektronizace zdravotnického systému apod.

Ve školství všechny strany dle vlastních programových priorit souhlasí s výraznější podporou technických a řemeslných oborů s ohledem na poptávku na trhu práce, větším zapojením živnostníků a regionálních firem do středního školství či s modernizací a dovybavením škol ve správě kraje. Vyjma ODS mají strany v předvolebních programech zmínku o zvýšení finančního ohodnocení pedagogických pracovníků. Hnutí ANO 2011 a ODS se ve svých programech vymezují proti inkluzivnímu vzdělávání, kde oba subjekty chtějí minimálně zmírnit možné negativní důsledky, jež může tento proces špatně nastavenou

implementací přinášet. Naopak tyto strany požadují zachování stávajícího systému vzdělávání, kde jsou primárně proti jakémukoliv rušení speciálních škol. ANO 2011 sice ve svém programu podporuje spíše změnu financování středních škol než jejich případné nekoncepční slučování. Zároveň se ovšem lze v dalším bodě programu dočíst, že hnutí chce zamezit kvantitativnímu nárůstu učebních oborů na úkor kvality, kde se jistým redukcím nebrání. Optimalizaci (rušení) škol se zřetelně nebrání ODS, musí však být v souladu s aktuálními trendy na trhu práce. Ve zbylých programech stran nejsou dané záležitosti reflektovány. Ani v oblasti školství však nelze nalézt jednoznačný programový bod, ve kterém by strany nabízely protichůdná řešení.

Jak bylo zmíněno v empirické části diplomové práce, tak v České republice před krajskými volbami v roce 2016 silně rezonovalo téma migrační krize a s tím související problematika bezpečnosti. Po představení předvolebních programů je evidentní, že daným tématem se snažila většina stran zabývat. Fakticky se problematice bezpečnosti věnovalo ANO 2011, ČSSD a ODS. Tedy strany, které se v krajských volbách v Královéhradeckém kraji umístily z hlediska procentuálního výsledku na prvních třech místech. Všechny zmíněné subjekty klady ve svých programech odpor vůči rozšiřování kapacit v azylových zařízeních pro uprchlíky na území kraje či deklarovaly ochránit občany před možnými následky migrační krize. V tomto ohledu měla nejpropracovanější program ODS, která navíc prosazovala zavedení pravidelných bezpečnostních rad kraje nebo zvýšení informovanosti vedoucích představitelů krajské samosprávy ohledně akceschopnosti bezpečnostních složek. Kromě toho se programy v bezpečnostní problematice zabývaly také otázkou podpory jednotlivých složek IZS.

Veškeré sledované strany v programech věnovaly významný prostor i oblasti životního prostředí, kde se do popředí dostal fenomén sucha v krajině. Většina subjektů (ANO, KOALICE KHK a ODS) tento závažný problém akcentovala a snažila se ho řešit s pomocí návrhů na projekty umožňující zadržování vody v krajině.

Rovněž oblast sociálních služeb byla v programech stran zastoupena bezvýhradně.

3.4 Diachronní komparace vybraných krajských programů z let 2008–2016

Hlavní podstatou této kapitoly je zjistit, zdali je forma zpracování a obsah programů stran ve vymezeném časovém úseku kontinuální či nikoliv.

3.4.1 ČSSD

Pokud čtenář porovná volební programy sociální demokracie z hlediska formálního zpracování a rozsahu, dojde k názoru, že jejich proměna je v daném ohledu celkem značná. Za osm let se krajská programatika ČSSD významně zkrátila. V programech z let 2008 a 2012 sociální demokracie představila širokou škálu regionálních témat, které v jednotlivých bodech

podrobněji rozvedla. Avšak v roce 2016 program ČSSD reflektoval jenom úzký okruh témat, v nichž strana voličům pokaždé předložila pouze tři hlavní priority, jež chce v královéhradeckém krajském zastupitelstvu postupně prosadit. Navíc do tohoto dokumentu ČSSD neobvykle zařadila i vize, které se bude snažit naplnit během svého dalšího působení v celostátní politice. Předchozí programy se v takovém rozsahu celostátním tématům nevěnovaly. Důvodem může být skutečnost, že v daných letech nebyla ČSSD součástí vládní koalice, a tedy nemohla tak snadno voliče přesvědčit o své kompetentnosti tato témata opravdu prosadit.

V konkrétních programových bodech lze nicméně nalézt velké množství shodných míst. Všechny analyzované programy sociální demokracie se v hojně míře věnují oblastem dopravy, zdravotnictví, školství a sociálních věcí.

V dopravě je programatika ČSSD kontinuální ve snaze zajistit pokračování výstavby dálnic D11 a D35, modernizovat či rekonstruovat silnice II. a III. třídy, podporovat stavbu obchvatů měst a obcí v kraji nebo udržet stávající dostupnou a kvalitní veřejnou dopravu prostřednictvím integrovaného dopravního systému. Ke slibům, které strana v dopravní politice neprosazovala v celém osmiletém období patří např. podpora železniční dopravy (2008), zamezení privatizace SÚS (2016) nebo zavedení jízdného zdarma pro děti a důchodce (2016).

Otázce zdravotnictví se všechny sociálnědemokratické programy věnují relativně zevrubně, nejvíce však v roce 2008, kdy na tomto tematickém okruhu strana postavila celou svoji centrálně řízenou kampaň, ve které se zasazovala o zrušení regulačních poplatků v nemocnicích a lékárnách. ČSSD ve všech programech nabízí zachování dostupné a kvalitní sítě krajských nemocnic, nedopustit rušení ani privatizaci oblastních nemocnic, podpořit investice do výbavy a modernizace zdravotnických zařízení či zvýšit mzdy všem pracovníkům v daném sektoru. Od roku 2012 je v programech sociální demokracie také pravidelná zmínka o nutné modernizaci Oblastní nemocnice Náchod, která vzbuzovala u některých analyzovaných stran negativní reakce z důvodu její finanční náročnosti.

Ve školství ČSSD trvale podporuje technické a řemeslné učební obory, které mají být v souladu s aktuálními trendy na trhu práce. Dlouhodobou prioritou sociální demokracie je také v tomto sektoru zajištění dostupného vzdělání pro všechny věkové skupiny, tj. kupříkladu i podpora celoživotního vzdělávání. Současně se strana ve všech programech nepřetržitě zasazuje o modernizaci školních budov, jejichž zřizovatelem je kraj. Zvýšení finančního ohodnocení pedagogů je také téma, v němž programy vykazují trvalou kontinuitu. Ke slibům, které byly prosazovány pouze v jednom volebním období patří např. podpora optimalizace škol (2012) nebo finančně motivovat studenty technických oborů formou stipendií (2016).

3.4.2 Koalice pro Královéhradecký kraj

Formální stránka a rozsah programů Koalice pro Královéhradecký kraj zůstaly po celé osmileté období téměř totožné. Programy jsou pokaždé vepsány do několika tematických okruhů, z nichž každý obsahuje sadu odrážek. Jedinou změnu je možné zaznamenat v roce 2016, kdy jednotlivé tematické okruhy, na které se tato koalice zaměřovala, neměly již „garanci“ v podobě konkrétního kandidáta tohoto regionálního politického uskupení.

Programatika Koalice pro Královéhradecký kraj se výrazně profiluje v tématech dopravy, školství, zdravotnictví, sociální a rodinné politiky, rozvoje venkova a zemědělství.

V otázce dopravy lze v programech zaznamenat stálou podporu výstavby páteřních komunikací D11 a D35 či silničních obchvatů, urychlení modernizace krajských silnic s finanční podporou z evropských fondů či udržet kvalitní dopravní spojení mezi jednotlivými obcemi na území kraje. Samozřejmě se i zde vyskytují témata, které programy pokrývají pouze jedinkrát. Např. se jedná o zavedení slev pro vícečetné rodiny u veřejných dopravců (2008), zakázat průjezd kamionů přes obce pomocí krajské legislativy a mýtného (2012), zvýšit frekvenci sekání příkopů podél komunikací (2012) nebo záměr prosadit vybudování vysokorychlostní železnice Praha – Wrocław (2016).

Programové priority Koalice pro Královéhradecký kraj ve zdravotnictví z let 2008 a 2012 jsou téměř totožné. Patří mezi ně zachovat kvalitní a dostupnou síť nemocničních zařízení, podílet se na přípravě dlouhodobé koncepce krajského zdravotnictví, navýšit počet lůžek následné péče a dlouhodobě nemocných či racionálně a koncepčně investovat do nemocničních staveb a přístrojů. Společným bodem v programech tohoto uskupení z let 2012 a 2016 je podpora rekonstrukce nemocnice v Náchodě. Vedle toho program z roku 2016 poprvé zmiňuje stabilizaci platů personálu zdravotnických pracovníků a podporu dostupnosti zubařské a lékárenské péče.

Společné téma všech zahrnutých programů Koalice pro Královéhradecký kraj v oblasti školství se v porovnání s předchozími okruhy hledá poměrně těžko. Důvodem je zejména fakt, že programové priority z roku 2008 školskou problematiku řeší, na rozdíl od novějších verzí programů, ve velmi obecné rovině, a tedy diplomant nedokázal shledat žádný volební slib, o nějž by se Koalice pro Královéhradecký kraj zasazovala celé osmileté období. Ovšem v programech z let 2012 a 2016 je možné již nalézt řadu totožných slibů. Shodují se v podpoře učňovských oborů, udržení krajské sítě škol a oborů zohledňující potřeby trhu práce či ve větším zapojení zaměstnavatelů do výuky na středních školách.

3.4.3 KSČM

Volební programy KSČM se pokaždé vyznačovaly až přílišnou stručností a obecností. Dle politologů Petra Vašáta a Daniela Čermáka KSČM naprosto záměrně formuluje své programové priority stručně, aby takto zvýšila svůj koaliční potenciál, jelikož se díky tomu nedostává do možných programových rozporů s ostatními subjekty, které se věnují jednotlivým tématům daleko podrobněji.¹⁹⁵

Komunisté se v krajské gramatice vždy zabývají prioritami z oblasti dopravy, sociální péče, zdravotnictví, školství a životního prostředí.

V dopravě KSČM pravidelně reflektuje potřebu modernizovat silnice nižších tříd ve správě kraje, zajistit cenově dostupný integrovaný systém regionální dopravy nebo zachovat kvalitní dopravní obslužnost mezi jednotlivými obcemi. Kromě programu z roku 2016 se KSČM rovněž věnovala otázce výstavby dálnic a silničních obchvatů v kraji. Podporu železniční dopravě vyjadřují komunisté (stejně jako ČSSD) pouze v programových prioritách z roku 2008. V dalších letech už strana tento druh dopravy nezohledňuje.

Ve zdravotnictví KSČM kontinuálně prosazuje zachování stávající sítě krajských nemocnic, které za žádných okolností nesmějí být uzavírány či privatizovány. Dané nemocnice by dle komunistů měly být pod zvýšenou finanční kontrolou krajského zastupitelstva. Konkrétní skladba témat v otázce zdravotnictví se u KSČM změnila zcela minimálně.

Podpora rozvoje učňovských oborů, po jejichž absolventech je značná poptávka na pracovním trhu, je rovněž i u KSČM dlouhodobou prioritou v otázce regionálního školství. Dále se všechny komunistické programy shodují v zachování, potažmo zkvalitnění sítě školských zařízení v kraji. Od některých programových priorit však komunisté ve školské problematice postupně upustili. V roce 2008 do programu zahrnuli podporu mateřských center či předškolní výchovy v kolektivu. V dalších programech se ovšem již touto záležitostí nezabývají. Podobně se dá interpretovat i záměr KSČM z roku 2012, aby zřízení soukromé či církevní střední školy bylo podmíněno souhlasem krajského zastupitelstva. I v daném případě se jednalo o prioritu pouze na jedno volební období.

3.4.4 ODS

Na rozdíl od KSČM byly veškeré analyzované programy ODS charakteristické svým detailním zpracováním jednotlivých tematických okruhů. S tím také logicky souvisí skutečnost, že programová nabídka ODS pokaždé patřila k těm obsáhlejším.

¹⁹⁵ VAŠÁT, ČERMÁK: Referendum, nebo účet..., s. 147.

Občanští demokraté se pravidelně zaměřují na témata spojená s dopravou, zdravotnictvím, školstvím, zemědělstvím, sociální péčí, bezpečností, krajskými financemi, kulturou a cestovním ruchem.

V otázce dopravy programy ODS konstantně zmiňují podporu dostavby dálniční sítě (D11 a D35), modernizaci silnic II. a III. třídy, pokračování v budování cyklotras a cyklostezek či udržení kvalitní veřejné regionální dopravy prostřednictvím integrovaného dopravního systému kraje. Do předvolebního krajského programu z roku 2016 se do problematiky dopravy nově promítl i bezpečnostní aspekt, kde občanští demokraté konkrétně prosazovali zvýšení angažovanosti Policie ČR při zajištění bezpečnosti a plynulosti provozu na krajských komunikacích. V tomto programu také ODS poprvé slíbila zajištění pravidelné kooperace mezi krajským správcem silnic a ŘSD při vedení objízdných tras nebo podporu ekologizace hromadné autobusové dopravy.

Kontinuálně ODS ve zdravotnictví prosazuje zachování dostupnosti primární zdravotní péče, snížení prokazatelně nadbytečných hospitalizací u pacientů či hospodárně vynakládat finanční prostředky v tomto odvětví. Programy strany z let 2008 a 2012 shodně požadují, aby oblastní nemocnice více spolupracovaly s ostatními zdravotnickými zařízeními typu FN Hradec Králové. Ve zdravotnické oblasti je ovšem možné u ODS nalézt evidentní rozpor mezi jednotlivými programy. Program z roku 2012 se staví poměrně zásadně proti plánované modernizaci Oblastní nemocnice Náchod, jelikož ji považuje za zbytečně předraženou. Na danou záležitost však občanští demokraté zásadně změnili názor v programu z roku 2016, kde již modernizaci náchodské nemocnice plně podporují s odůvodněním, že stav tohoto zařízení je dlouhodobě v žalostném stavu. Další zřetelné programové rozpory však nebyly v této oblasti zjištěny.

Ve školské problematice se ODS permanentně staví kladně k podpoře nedostatkových oborů technického a učňovské školství. Programy z let 2008 a 2012 také zmiňují zavést systém pro měření kvality škol zřizovaných Královéhradeckým krajem. Program ODS z roku 2016 se ovšem k této záležitosti již nevyjadřuje. Od roku 2012 patří mezi priority strany také podpora optimalizace středních škol, která však musí zohledňovat např. aktuální trendy na trhu práce. V této oblasti se v programatice ODS často vyskytují témata, jež byla stranou vyzdvihována pouze v jedněch volbách. Kupříkladu jde o podporu škol s nabídkou celoživotního vzdělávání dospělých (2008), zintenzivnění spolupráce s Univerzitou Hradec Králové (2012), zvýšení manažerských pravomocí ředitelům škol (2016) nebo také udržení speciálního školství (2016).

Závěr

Diplomová práce se zabývala tématem kvalitativní srovnávací analýzy volebních programů politických stran, které na základě výsledků voleb do Zastupitelstva Královéhradeckého kraje v letech 2008–2016 pokaždé získaly alespoň jeden mandát. S ohledem na toto kritérium byly analýze podrobeny programové dokumenty ČSSD, Koalice pro Královéhradecký kraj, KSČM a ODS. Nadto se však diplomat rozhodl do výzkumu zahrnout i program hnutí ANO 2011, které s převahou vyhrálo krajské volby v roce 2016, tudíž autor práce považoval za relevantní jej do analýzy také zahrnout. Celkem bylo představeno třináct programových dokumentů odlišného rozsahu a formálního zpracování.

Důvodem, proč se diplomant rozhodl věnovat uvedené problematice je zejména skutečnost, že nebyl shledán žádný relevantní politologický výzkum, jenž by zevrubně reflektoval programovou nabídku politických subjektů v lokalitě Královéhradeckého kraje.

S ohledem na metodologickou systematizaci a formalizaci vykazovala práce kvalitativní charakter. Typologicky ji lze zařadit mezi tzv. komparativní případové studie vycházející z empiricko-analytického přístupu. V analytické kapitole diplomant postupně porovnal programy jak z hlediska prostorového (synchronního), tak následně i časového (diachronního). Synchronní komparace dokázala identifikovat, v jakém rozsahu se programy stran ze stejných voleb formálně i tematicky odlišují. Naopak diachronní komparace napomohla zjistit, zdali bylo formální zpracování, rozsah a tematická skladba programů v rámci všech tří voleb kontinuální či nikoliv.

Diplomová práce byla strukturována (vyjma úvodu a závěru) do třech hlavních kapitol s logicky navazujícími podkapitolami.

První kapitola měla především za cíl vytvořit teoretický základ k pochopení významu a fungování programů politických stran. Jelikož se jedná o poměrně rozsáhlou oblast politologického bádání, bylo snahou diplomanta zejména definovat hlavní podstatu zmíněné problematiky. Postupně v této kapitole diplomant představil v jednotlivých sekcích základní terminologii stranické programatiky, klasifikaci programových dokumentů v politické vědě, funkci programů politických stran, roli témat ve stranické soutěži, evropeizaci programů politických stran, hlavní charakteristické rysy krajských předvolebních programů a jednotlivé nástroje k analýze dat z volebních programů s detailním zaměřením na kódovací schéma skupiny Manifesto Project. Autor v této části čerpal primárně z odborných publikací a časopiseckých článků zabývajících se problematikou stranických programů, výzkumem politického prostoru a aktérů v něm působících či těch, které řešily konkrétní nástroje k analýze dat z předvolebních programů. Valná většina z těchto zdrojů byla českého původu, ačkoliv

diplomant využil i některé publikace či příspěvky z řad autorů zahraniční provenience (např. Kaack, Chodak).

Druhá kapitola v úvodní části představila stručnou charakteristiku Královéhradeckého kraje, jakožto regionu, na nějž je diplomová práce výhradně zaměřena. Dále také tato kapitola definovala hlavní aspekty volebního systému do krajských zastupitelstev v České republice. Avšak stěžejní náplní této části diplomové práce bylo představit výchozí situaci, průběh a výsledky všech tří krajských voleb mezi lety 2008–2016 jak z celostátního hlediska, tak zejména z teritoria Královéhradeckého kraje, aby čtenář získal pokud možno komplexní obraz o jednotlivých politických subjektech a aktérech, jež jsou pevnou součástí krajské politické arény. K zajištění maximální přehlednosti volebních výsledků, byl autor nucen vytvořit tři sloupcové grafy zobrazující procentuální úspěšnost stran, které se probojovaly do královéhradeckého krajského zastupitelstva. Charakter této kapitoly vyžadoval využití širokého spektra zdrojů v tištěné i elektronické podobě. Pro explanaci předvolební situace i výsledků voleb byly autorem hojně využívány politologické sborníky, jež problematiku jednotlivých krajských voleb kompletně pokrývají, ačkoliv mnohdy nevěnují detailní pozornost některým dílčím regionálním specifikům. Z tohoto důvodu musel diplomant rovněž získávat informace z tištěných i internetových regionálních periodik, ve kterých např. bylo možné zjistit, jak strany vedou svoji regionální volební kampaň či jací kandidáti mají šanci stát se součástí budoucí krajské exekutivy. Významným zdrojem v této kapitole byla zároveň agregovaná data z volebního portálu ČSÚ *Volby.cz*.

Pro zodpovězení výzkumných otázek a potvrzení či vyvrácení prediktivních hypotéz byla nejdůležitější třetí, analytická kapitola. Vzhledem k tomu, že rozsah diplomové práce je omezený, musel autor přistoupit k jistým redukčním, které zmínil v úvodní části dané kapitoly. Analýza programů stran byla primárně zaměřena na tři tematické okruhy, jež občané Královéhradeckého kraje považují dle relevantního sociologického průzkumu za nejpálčivější. Jedná se konkrétně o problematiku dopravy, zdravotnictví a školství. Ostatní témata nebyla a priori vynechána, avšak nedošlo k jejich detailnějšímu rozboru. Programy stran byly seřazeny sestupně dle abecedního pořadí. Předně došlo k představení jednotlivých programových priorit předem vybraných politických subjektů, které pak následně byly synchronně zkomparovány mezi sebou. Posléze se tyto priority porovnal též pomocí diachronní komparativní analýzy.

K nejkomplikovanější záležitosti diplomové práce patřilo dohledání některých programových dokumentů, jejichž absence by zásadním způsobem narušila autorův výzkum. Mnohé z nich totiž nebyly dostupné ani skrze internetové stránky. Nakonec však diplomant tyto dokumenty dohledal prostřednictvím internetového archivu *WebArchive.org* a jeho české

obdoby *WebArchive.cz*. Podpůrným zdrojem v této kapitole byly rovněž i odborné a novinové články reflektující krajskou programatiku stran.

V úvodu diplomové práce autor stanovil celkem tři výzkumné otázky. První otázka zněla: „*S jakými tématy strany přicházely ve svých předvolebních programech?*“ Veškeré analyzované strany se ve své programatice pokaždé věnovaly tématům, které považovali občané Královéhradeckého kraje za nejproblematičtější, tj. problematice dopravy, zdravotnictví a školství. Zároveň se také drtivá většina programů věnovala tématům z oblasti sociální péče a životního prostředí. Kromě toho některé programy stran akcentovaly témata, které ostatní subjekty ve svých prioritách tolik nepokrývaly. V tomto ohledu lze zmínit Koalici pro Královéhradecký kraj, jež se silně profilovala v oblastech podpory venkova a prorodinné politiky anebo ODS, která se již od roku 2008 zabývala otázkou hospodaření kraje a bezpečností.

Dále si diplomant stanovil výzkumnou otázku: „*Jak významně se proměnily programy předem vybraných politických stran ve stanoveném období?*“ Zde je možné na jedné straně vysledovat změny z hlediska formální úpravy a rozsahu textů, na druhé straně se také programy částečně vyvinuly z hlediska jednotlivých témat. Po formální a rozsahové stránce se nejmarkantněji proměnila programatika ČSSD. Dokumenty této strany byly v letech 2008 a 2012 vypracovány velice podrobně a nabízely voličům značné množství konkrétních slibů v jednotlivých oblastech. Volební program ČSSD z roku 2016 však působil v porovnání se svými staršími verzemi dosti stroze, jelikož předkládal pouze omezený okruh volebních slibů. Navíc polovina programu obsahovala nově také fotografie představitelů sociální demokracie, tudíž i z tohoto důvodu byla textová část dokumentu citelně omezena. Ostatní programy si zachovaly v tomto ohledu daleko větší kontinuitu. S ohledem na jednotlivá témata je možné shledat některé programové změny, ačkoliv základní tematická skladba zůstala povětšinou neměnná. Strany ve všech volbách prosazovaly výstavbu a rekonstrukci silnic a dálnic, setrvání stávajícího systému veřejné regionální dopravy, udržení dostupné a kvalitní zdravotnické a sociální péče, investice do vybavení zdravotnických a školských zařízení, podporu učňovským a polytechnickým středoškolským oborům, realizaci vodohospodářských a protipovodňových staveb v obcích atp. Většina z těchto témat měla spíše valenční, nežli poziční charakter, tzn. strany se v nich proti sobě nemohly snadno vymezovat a spíše zastávaly v dané věci obdobný postoj. Je ovšem nutné podotknout fakt, že strany povětšinou shodně identifikují aktuální problémy a trendy ve společnosti a na základě toho upravují své programové dokumenty. Například v roce 2012 byl v programech zaznamenán zvýšený důraz na problematiku životního prostředí (vymezení se proti plánované těžbě břidlicových plynů).

V roce 2016 se většina sledovaných programů zabývala bezpečnostními otázkami (zamezení případných negativních důsledků migrační krize), životním prostředím (fenomén sucha v krajině) či školstvím (problematika inkluze a speciálního vzdělávání).

Poslední výzkumná otázka zněla: „*Existují specifická krajská témata, které strany reflektují napříč politickým spektrem?*“ Na základě výsledků komparativní analýzy vybraných programových dokumentů lze konstatovat, že existuje celá řada krajských témat, jež strany reflektují napříč politickým spektrem. Od roku 2008 opakovaně pronikalo do programů téma podpory dostavby dálničních komunikací D11 a D35. Jediný z programů, který se danou záležitostí výslovně nezabýval je program KSČM z roku 2016. Mezi další regionální témata, jimž věnovala většina analyzovaných subjektů pozornost patří (ne)podpora rekonstrukce Oblastní nemocnice Náchod či zamezení průzkumu a těžby břidlicových plynů na Náchodsku.

Současně autor práce v úvodu formuloval tři prediktivní hypotézy. Některé z nich byly již na základě výše zmíněných výzkumných otázek částečně potvrzeny, nebo naopak vyvráceny, proto nebude jejich následující zodpovězení tak zevrubné.

První hypotéza se snažila ověřit tvrzení: „*Obsahy programů jednotlivých politických subjektů nejsou na krajské úrovni výrazně diferenciované.*“ Jak bylo výše zmíněno, programová nabídka stran na krajské úrovni se odlišovala spíše v rozsahu jednotlivých dokumentů, než v jejich obsahovém zaměření. Tudíž tuto hypotézu autor potvrzuje.

Druhá stanovená hypotéza zněla: „*Tematické složení programů sledovaných stran se ve stanoveném období proměnilo pouze nepatrně.*“ Výsledky diachronní komparace poukázaly na skutečnost, že strany sice své programové dokumenty postupně obměňují zejména s ohledem na aktuální problémy ve společnosti, ovšem základní tematická koncepce krajských programů tím není nikterak zásadně narušena. Proto lze danou hypotézu spíše potvrdit.

Jako třetí hypotézu autor formuloval tvrzení: „*Specifické regionální téma, které v programech stran rezonovalo ve všech třech analyzovaných volbách je dostavba páteřních komunikací D11 a D35.*“ Danou hypotézu je možné zcela potvrdit. Téma dostavby dálnic D11 a D35 bylo skutečně obsaženo v naprosté většině analyzovaných programových dokumentů v celém osmiletém období.

Předkládaná diplomová práce došla k mnoha zajímavým poznatkům o programatice stran v Královéhradeckém kraji. Na tomto místě je ale třeba poznamenat, že daná problematika není v žádném případě vyčerpána a určitě je možné na toto téma dále navázat. Například lze sledovat vývoj krajských programů v delším časovém úseku nebo také porovnat programové záměry stran mezi jednotlivými regiony.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

EIBL, Otto. *Politický prostor a témata v České republice v letech 2006–2008*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2011. 213 s.

EIBL, Otto a kol. *Krajské volby 2008*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. 175 s.

FIALA, Petr, STRMISKA, Maxmilián. *Teorie politických stran*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu – Barrister & Principal, 2009. 263 s.

CHODAK, Szymon. *Systémy politických stran západní Evropy*. Praha: Svoboda, 1966. 236 s.

CHYTILEK, Roman. *Politický prostor a politická témata: studie k soutěži politických stran*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2014. 203 s.

ŠARADÍN, Pavel a kol. *Volby 2002: analýza programů a výsledků ve volbách do Poslanecké sněmovny*. Olomouc: Periplum, 2002. 119 s.

Příspěvky ve sbornících

BALÍK, Stanislav. Institucionální stránka krajské politiky. In BALÍK, Stanislav, KYKLOUŠEK, Jakub. *Krajské volby v České republice 2004*. Brno: Masarykova univerzita, 2005, s. 13–27.

BALÍK, Stanislav. Komunistická strana Čech a Moravy a krajské volby 2004. In ŠARADÍN, Pavel. *Krajské volby v České republice*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006, s. 159–178.

BUCHAL, Petr. Jihomoravský kraj. In ŠARADÍN, Pavel. *Krajské volby v České republice*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006, s. 37–98.

EIBL, Otto. Analýza volebních programů. In HAVLÍK, Vlastimil a kol. *Volby do Poslanecké sněmovny 2013*. Brno: Masarykova univerzita, 2014, s. 23–53.

EIBL, Otto. Volební programy. In BALÍK, Stanislav a kol. *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, s. 69–96.

EIBL, Otto, GREGOR, Miloš, MACKOVÁ, Alena. Témata předvolebních kampaní v programech stran, jejich outdoorových kampaních a médiích. In BALÍK, Stanislav a kol. *Krajské volby 2012*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 65–91.

EIBL, Otto, PINK, Michal. Krajské volby 2016. In EIBL, Otto, PINK, Michal. *Krajské volby 2016*. Brno: Masarykova univerzita, 2017, s. 30–33.

EIBL, Otto, PINK, Michal. Namísto závěru: ohlédnutí za krajskými volbami v roce 2016. In EIBL, Otto, PINK, Michal. *Krajské volby 2016*. Brno: Masarykova univerzita, 2017, s. 225–241.

HAVLÍK, Vlastimil. Královéhradecký kraj. In BALÍK, Stanislav, KYKLOUŠEK, Jakub. *Krajské volby v České republice 2004*. Brno: Masarykova univerzita, 2005, s. 114–127.

HAVLÍK, Vlastimil, NOVÝ, Michal. Výsledky voleb podle volebních krajů a politických stran. In BALÍK, Stanislav a kol. *Krajské volby 2012*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 93–122.

HRBKOVÁ, Lenka. Krajské volby a povolební koalice. In BALÍK, Stanislav a kol. *Krajské volby 2012*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 211–234.

KAACK, Heino. Funkce programů stran. In STUTH, Reinhard. *Politické strany v demokracii. Dokumenty a komentáře*. Praha: Konrad Adenauer Stiftung, 1998, s. 25–27.

KARLAS, Jan. Komparativní případová studie. In DRULÁK, Petr. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, 2008, s. 62–91.

KOUBA, Karel. Kvalitativní metody příčinného usuzování v politologii. In NOVÁK, Miroslav. *Úvod do studia politiky*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2011, s. 394–432.

KUNŠTÁT, Daniel. Sociologická reflexe krajských voleb: Pokus o interpretaci úspěchu levice. In KUNŠTÁT, Daniel, MRKLAS, Ladislav. *Krajské volby 2008*. Praha: CEVRO Institut, 2010, s. 65–90.

MANSFELDOVÁ, Zdenka. Obsahová analýza volebních programů českých politických stran. In DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra, HEROUTOVÁ, Andrea. *II. Kongres českých politologů*. Praha: Česká společnost pro politické vědy, 2003, s. 470–478.

MAREŠ, Miroslav. Programatika ODS. In BALÍK, Stanislav a kol. *Občanská demokratická strana a česká politika: ODS v českém politickém systému v letech 1991-2006*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006, s. 124–136.

MRKLAS, Ladislav. Krajské koalice 2008 a jejich srovnání s koalicemi 2000 a 2004. In KUNŠTÁT, Daniel, MRKLAS, Ladislav. *Krajské volby 2008*. Praha: CEVRO Institut, 2010, s. 143–166.

PINK, Michal, EIBL, Otto. Základní charakteristiky krajských voleb v České republice. In EIBL, Otto, PINK, Michal. *Krajské volby 2016*. Brno: Masarykova univerzita, 2017, s. 26–29.

RYŠAVÝ, Dan. Lokální politici v zastupitelstvech krajů – vliv velikosti obcí a členství v politické straně. In ŠARADÍN, Pavel. *Krajské volby v České republice*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006, s. 245–258.

SAX, Ondřej a kol. Královéhradecký kraj. In EIBL, Otto, PINK, Michal. *Krajské volby 2016*. Brno: Masarykova univerzita, 2017, s. 122–139.

ŠARADÍN, Pavel. Krajské volby v ČR – vstupní analýza. In ŠARADÍN, Pavel. *Krajské volby v České republice*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006, s. 7–36.

VAŠÁT, Petr, ČERMÁK, Daniel. Referendum, nebo účet krajským vládám? Volební programy 2012. In RYŠAVÝ, Dan a kol. *Na/O kraji: kraje a jejich představitelé 2000–2013*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2015, s. 126–147.

Odborné časopisy

FIALA, Petr, MAREŠ, Miroslav. Programatika politických stran. *Politologický časopis*, 1998, roč. 1998, č. 1, s. 5–20.

FIALA, Petr, STRMISKA, Maxmilián. Stranicko-politické rodiny a ideologické sektory: Příspěvek k diskusi o pojetí rodin politických stran. *Středoevropské politické studie*, 2001, roč. 3, č. 2, s. 1–7.

HAVLÍK, Vlastimil, HOSKOVEC, Libor. Krajské volby v České republice v kontextu konceptu voleb druhého řádu. Analýza vybraných aspektů voleb do krajských zastupitelstev v letech 2000–2008. *Evropská volební studia*, 2009, roč. 4, č. 1, s. 22–47.

HAVLÍK, Vlastimil, VYKOUPILOVÁ, Hana. Dvě dimenze evropeizace volebních programů: Případ České republiky. *Sociální studia*, 2007, roč. 4, č. 3, s. 121–142.

KOVÁŘ, Jan. Europeizace volebních programů pro volby do EP. *Politické vedy*, 2014, roč. 17, č. 3, s. 32–67.

PEROTTINO, Michel. Expertíza v českých politických stranách: poznámky k teoretickému a praktickému rámci. *Acta Politologica*, 2015, roč. 7, č. 2, s. 119–132.

ŘEHÁK, Jan, ŘEHÁKOVÁ, Blanka. Předvolební programy 1990: pokus o grafickou komparační analýzu obsahů. *Sociologický časopis*, 1991, roč. 27, č. 2, s. 172–188.

ŠÁROVEC, Daniel. Krajské volby 2016 a nové politické strany v České republice. *Central European Journal of Politics*, 2017, roč. 3, č. 2, s. 1–25.

ŠÁROVEC, Daniel. Nové politické strany: novost, teoretické koncepty a možnosti jejich využití v ČR. *Politics in Central Europe*, 2016, roč. 12, č. 2, s. 9–27.

Novinové články

APPL, Filip. Kraj vede koalice ČSSD a KSČM: hejtmanem je znovu Franc. *Krajské noviny: nezávislý měsíčník pro kraje, města a obce ČR*, listopad 2012, s. 12.

PETRÁŠOVÁ, Lenka. Ambiciózní provokatér Dryml. *Mladá fronta Dnes*, 3. ledna 2009, s. A4.

RAMBOUSKOVÁ, Michaela. Kampaň... populismus, vtip i tykadla. *Mladá fronta Dnes – Královéhradecké vydání*, 11. října 2012, s. B2.

RAMBOUSKOVÁ, Michaela. Politici mají jasno: Nechceme plyn ani privatizaci nemocnic. *Mladá fronta Dnes – Královéhradecké vydání*, 11. října 2012, s. B1–B2.

RAMBOUSKOVÁ, Michaela. Volby: dost rychlá jízda. *Mladá fronta Dnes – Královéhradecké vydání*, 10. října 2016, s. 15.

ZÁLESKÝ, Petr. "Jsem znechucena politikou stejně jako Babiš a tisíce dalších". *Mladá fronta Dnes – Královéhradecké vydání*, 3. října 2012, s. B3.

ZÁLESKÝ, Petr. Lídři jsou jasní, volby slibují "vládní" souboj. *Mladá fronta Dnes – Královéhradecké vydání*, 7. června 2016, s. 15.

ZITKA, Lukáš. Hlavně zlepšit dopravu. *Krajské noviny: nezávislý měsíčník pro kraje, města a obce ČR*, září 2016, s. 15.

Internetové stránky

ANZDOC. *Volební magazín ODS 2008 – Kraj Královéhradecký* [online]. anzdoc.com, [cit. 15. března 2019]. Dostupné na <<https://anzdoc.com/magazin-spolen-pro-moderni-kraj-na-kraj-mj-domov-kraj-kralov.html>>.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Statistická ročenka Královéhradeckého kraje – 2018* [online]. czso.cz, 28. prosince 2018 [cit. 2. března 2019]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/documents/10180/61291156/33008918.pdf/08c86f79-0517-4a6d-b820-859712445eb0?version=1.3>>.

ČSSD. *Bc. Lubomír Franc* [online]. cssd.cz, [cit. 15. března 2019]. Dostupné na <<https://www.cssd.cz/nasi-lide/lubomir-franc/>>.

ČSSD. *Volební program pro Královéhradecký kraj* [online]. cssd.cz, [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <www.cssd.cz/data/files/volebni-program.pdf>.

HRADECKÝ DENÍK. *KDU-ČSL povede do krajských voleb Jiří Veselý* [online]. hradecky.denik.cz, 9. října 2007 [cit. 15. března 2019]. Dostupné na <https://hradecky.denik.cz/zpravy_region/kdu20071009.html>.

KOALICE PRO KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ. *Kandidáty Koalice pro Královéhradecký kraj charakterizuje vysoká profesní odbornost, dosažené výsledky a pojetí politiky jako služby ve prospěch obecného dobra* [online]. koalicehk.cz, 16. května 2016 [cit. 20. března 2019]. Dostupné na <<http://www.koalicehk.kdu.cz/aktualne/aktuality/volby-2016/kandidaty-koalice-pro-kralovehradecky-kraj-charakt>>.

KOALICE PRO KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ. *Pavel Bělobrádek lidrem do krajských voleb* [online]. koalicehk.cz, 14. ledna 2012 [cit. 17. března 2019]. Dostupné na <<http://www.koalicehk.kdu.cz/aktualne/aktuality/volby-2012/pavel-belobradek-lidrem-do-krajskych-voleb>>.

KOALICE PRO KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ. *Volební program 2008-2012* [online]. koalicehk.kdu.cz, [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <<http://www.koalicehk.kdu.cz/volebni-program/volebni-program-2008-2012>>.

KOALICE PRO KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ. *Volební program 2012-2016* [online]. koalicehk.kdu.cz, [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <<http://www.koalicehk.kdu.cz/volebni-program/volebni-program-2012-2016>>.

KOALICE PRO KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ. *Volební program 2016-2020* [online]. koalicehk.kdu.cz, [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <<http://www.koalicehk.kdu.cz/volebni-program/volebni-program-2016-2020>>.

KONRÁD, Jakub. *Krajské programy 2012* [online]. politikaspolecnost.cz, září 2016 [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <https://www.politikaspolecnost.cz/wp-content/uploads/2016/09/Konr%C3%A1d_Krajsk%C3%A9-programy-2012.pdf>.

KOPECKÝ, Josef, DOLEJŠÍ, Václav. *ODS ztratí dominanci v krajích, ČSSD získá hejtmana* [online]. idnes.cz, 15. října 2008 [cit. 15. března 2019]. Dostupné na <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/ods-ztrati-dominanci-v-krajich-cssd-ziska-hejtmana.A081015_085049_domaci_lpo>.

KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ. *O kraji* [online]. kr-kralovehradecky.cz, 15. října 2018 [cit. 6. března 2019]. Dostupné na <<http://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/kraj-volene-organy/kralovehradecky-kraj/statisticke-udaje-108/>>.

KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ. *Průzkum spokojenosti občanů Královéhradeckého kraje* [online]. kr-kralovehradecky.cz, 4. prosince 2014 [cit. 6. března 2019]. Dostupné na <http://www.kr-kralovehradecky.cz/assets/krajsky-urad/kontakt/urad/Zprava_obcane_2014_fin.pdf>.

KSČM. *Volební program do KZ Královéhradeckého kraje 2012* [online]. old.kscm.cz, [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <<http://old.kscm.cz/viewDocument.asp?document=5893>>.

KV KSČM Hradec Králové. *Volební program KSČM pro krajské volby 2016* [online]. kscmkrhk.cz, [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <<http://www.kscmkrhk.cz/ke-stazeni/file/41-volebni-program-kscm-pro-krajske-volby-2016>>.

LANKAŠOVÁ, Taťána. *Rozhovor s RSDr. Ing. Otakarem RUMLEM, lídrem kandidátky KSČM* [online]. kscmkrhk.cz, [cit. 20. března 2019]. Dostupné na <<http://kscmkrhk.cz/rozhovor-s-rsdr-ing-otakarem-rumlem-lidrem-kandidatky-kscm>>.

LIBIGER, Milan. *Billboardy ČSSD proti restitucím nakonec budou i ve Zlínském kraji* [online]. idnes.cz, 18. srpna 2012 [cit. 17. března 2019]. Dostupné na <https://www.idnes.cz/zlin/zpravy/bilbordy-cssd-proti-restitucim.A120816_152509_zlin-zpravy_kol>.

MANIFESTO PROJECT DATABASE. *About us* [online]. manifesto-project.wzb.eu, [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <<https://manifesto-project.wzb.eu/information/documents/information>>.

ODS. *Šance pro zodpovědné – Program pro krajské a senátní volby 2012* [online]. ods.cz, [cit. 17. března 2019]. Dostupné na <<https://www.ods.cz/docs/programy/sance-pro-zodpovedne.pdf>>.

ODS. *Volby 2016* [online]. ods.cz, [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<https://www.ods.cz/volby-2016>>.

PLASS, Miloslav. *Kdo vám slibuje nesmysly, které Vám zajistit nemůže?!* [online]. ods.cz, 11. října 2012 [cit. 17. března 2019]. Dostupné na <<https://www.ods.cz/clanek/2966-kdo-vam-slibuje-nesmysly-ktere-vam-zajistit-nemuze>>.

ROTHOVÁ, Eva. *Středolevá koalice v kraji má požehnání Jiřího Paroubka* [online]. hradecky.denik.cz, 6. listopadu 2008 [cit. 15. března 2019]. Dostupné na <<https://hradecky.denik.cz/volby-2008/volby20081106.html>>.

ROTHOVÁ, Eva. *Volební debakl ODS: Bez velké koalice s ČSSD si už neškrtně* [online]. hradecky.denik.cz, 18. října 2008 [cit. 15. března 2019]. Dostupné na <https://hradecky.denik.cz/volby-2008/volby_top_20081018.html>.

ŘEDITELSTVÍ SILNIC A DÁLNIC ČR. *Změny pro řidiče v roce 2016* [online]. rsd.cz, 4. ledna 2016 [cit. 30. března 2019]. Dostupné na <<https://www.rsd.cz/tiskova-zprava/9672cb45-5dba-4365-a902-08fe4df48e6b>>.

TRPÁK, Pavel. *Krajský volební program ČSSD 2012* [online]. trpak.cz, [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <https://www.trpak.cz/Dokumenty/krajsky_volebni_program_cssd_2012-2016.pdf>.

VITOVSKÁ, Ivana. *Premiér: Nemám informace, že by se vedení kraje dopustilo něčeho špatného* [online]. hradecky.denik.cz, 26. září 2016 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <<https://hradecky.denik.cz/z-regionu/premier-nemam-informace-ze-by-se-vedeni-kraje-dopustilo-neceho-spatneho-20160925.html>>.

VITOVSKÁ, Ivana. *Razie na krajském úřadu trvala až do pátečního rána* [online]. hradecky.denik.cz, 24. září 2016 [cit. 19. března 2019]. Dostupné na <https://hradecky.denik.cz/zpravy_region/razie-na-krajskem-uradu-trvala-az-do-patecniho-rana-20160924.html>.

VOLBY.CZ. *Výsledky voleb do zastupitelstev krajů konané dne 17.10. – 18.10.2008> Královéhradecký kraj* [online]. volby.cz, [cit. 23. února 2019]. Dostupné na <<https://volby.cz/pls/kz2008/kz21?xjazyk=CZ&xdatum=20081017&xkraj=7>>.

VOLBY.CZ. *Výsledky voleb do zastupitelstev krajů konané dne 12.10. – 13.10.2012> Královéhradecký kraj* [online]. volby.cz, [cit. 23. února 2019]. Dostupné na <<https://www.volby.cz/pls/kz2012/kz21?xjazyk=CZ&xdatum=20121012&xkraj=7>>.

VOLBY.CZ. *Výsledky voleb do zastupitelstev krajů konané dne 7.10. – 8.10.2016> Královéhradecký kraj* [online]. volby.cz, [cit. 23. února 2019]. Dostupné na <<https://www.volby.cz/pls/kz2016/kz21?xjazyk=CZ&xdatum=20161007&xkraj=7>>.

WEB ARCHIV. *Program ANO 2011 pro krajské volby 2016* [online]. webarchiv.cz, 16. září 2016 [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <<https://wayback.webarchiv.cz/wayback/20160901015804/http://www.anobudlip.cz/cs/kralo-vehradecky-kraj/program/>>.

WEB ARCHIVE. *Krajský zpravodaj KSČM Krajánek ze září 2008* [online]. web.archive.org, 20. září 2009 [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <https://web.archive.org/web/20090920025954/http://www.kscmhk.cz/storage/kraj_08_09_e.pdf>.

WEB ARCHIVE. *PROGRAM ODS KRÁLOVEHRADECKÝ KRAJ 2016–2020* [online]. web.archive.org, 18. září 2016 [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <<https://web.archive.org/web/20160918091601/https://www.ods.cz/region.kralovehradecky/volby2016/krajske/program>>.

WEB ARCHIVE. *Volební magazín ODS 2012 pro Královéhradecký kraj* [online]. web.archive.org, 17. prosince 2012 [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <<https://web.archive.org/web/20121217110144/http://www.ods.cz/docs/volby2012/leaders/region.kralovehradecky.pdf>>.

WEB ARCHIVE. *Volební program ČSSD pro krajské volby 2008* [online]. web.archive.org, 13. října 2008 [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <<https://web.archive.org/web/20081013092358/http://www.tadyjsmedoma.cz:80/krajske-volby/kralovehradecky-kraj/a2312.html>>.

WEB ARCHIVE. *Volební program ODS 2008* [online]. web.archive.org, 13. ledna 2008 [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <<https://web.archive.org/web/20090113090416/http://www.odskhk.cz:80/index.php?gid=9901>>.

Abstrakt

Diplomová práce se zaměřuje na kvalitativní srovnávací analýzu vybraných krajských předvolebních programů stran a hnutí v lokalitě Královéhradeckého kraje v mezidobí let 2008–2016. Primárním cílem autorova výzkumu je zjistit, v jaké intenzitě se mezi sebou sledované programové dokumenty odlišují a jak významně se ve stanoveném období tyto texty proměnily. Obsahově se první kapitola zabývá teoretickým vymezením programatiky politických stran a s tím související problematikou. Druhá část práce má za cíl reflektovat průběh a výsledky všech konajících krajských voleb v daném časovém úseku. Pro samotný cíl práce bude nejdůležitější třetí kapitola, která nejprve představí jednotlivé volební programy, které následně autor podrobí komparativní analýze. Veškerá zjištění budou shrnuta a zhodnocena v závěru diplomové práce.

Abstract

This diploma thesis is focused on qualitative comparative research of selected regional election manifestos of political parties in Hradec Králové Region in the period of 2008–2016. The main goal of the research is to find out to what extent the selected manifestos differ from one another and how these manifestos changed throughout the time period. The first chapter deals with the theoretical definition of programmatic political parties and related issues. The goal of the second part of the diploma thesis is to reflect the process and results of all regional elections in the selected time period. The third chapter is the most important for the purpose of the thesis. Firstly, it presents particular election manifestos which will be then compared to one another. All findings will be summarized and reviewed in the conclusion of the diploma thesis.

Klíčová slova

volební programy, Královéhradecký kraj, volby do krajských zastupitelstev v České republice, komparativní analýza, programatika politických stran, volební kampaň, lokální politika

Keywords

election manifestos, Hradec Králové Region, elections to the Regional Assembly in the Czech Republic, comparative analysis, programmatic political parties, election campaign, local politics